lirică elvețiană

«Cu cîteva excepții, scriitorii romanzi nu sînt niște „gălăgioși", nu doresc notorietatea zgomotoasă, nici lingușirea marelui public. Ei caută prieteni; urechi frățești, suflete care se înțeleg cu ale lor. Și nu folosesc cuvîntul „suflet" la întîmplare...

Scriitorul romand a ales poemul pentru că această formă de expresie este mai apropiată de propriul lui suflu decît proza. Ce-l interesează este introspecția. Astfel se explică faptul că în Romandia s-a înregistrat un refuz general al suprarealismului: nici unul dintre poeții noștri n-a vrut să practice această alegră explorare a iraționalului... Poeții noștri sînt în marea lor majoritate niște citadini, dar încă se simt foarte apropiați de originea țărănească; adînca reverie în fața cîmpiei sau a pădurii, ascultarea murmurelor unui pîrîu, contemplarea păsărilor, a arborilor, a urmelor întipărite pe zăpadă — toate acestea se află adesea în centrul întrebărilor lor...

Celelalte teme ale poeziei romande se pot enumera prin cupluri de termeni antinomici: deosebirea și fraternitatea; oroarea și extazul; eșecul și miracolul; fatalitatea și alegerea; infernul și paradisul. În legătură cu acești patru termeni din urmă trebuiesc notate influențele lui Baudelaire, Rimbaud și Mallarmé, precum și ale anumitor romantici germani.»

ODETTE RENAUD-VERNET



Lei 8

editura minerva

1209

lirică elvețiană





lirică elvețiană de limbă franceză

Ilustrația copertei ; *Vasile Socoliuc*

lirică elvețiană de limbă franceză

TĂLMĂCIRE, ANTOLOGIE ȘI PREZENTĂRI DE JEAN GROSU

PREFAȚĂ DE ODETTE RENAUD-VERNET

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1985
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

POEZIA ROMANDĂ

În Elveţia romandă, singura poezie de valoare este a epocii contemporane. Desigur, au existat poeţi pe aceste meleaguri şi în secolul al XIX-lea : dar nu merită osteneala de a fi studiaţi ; erau cîntăreţi ai înaltelor piscuri înzăpezite şi ai marilor tauri negri care mugeau prin munţi ; sau palizi imitatori ai francezilor — şi nu întotdeauna ai celor mai buni poeţi francezi. Dealtfel, s-ar putea pune întrebarea : de ce poezia noastră s-a născut între 1900 şi 1920 ? Nici o circumstanţă istorică (nici o criză, nici o răsturnare, nici o mişcare de independenţă) nu poate explica fenomenul. Nu ţine probabil decît de hotărîrea cîtorva scriitori şi de emulaţia pe care au creat-o în jurul lor. Fapt este că aceşti scriitori au fondat nişte reviste prestigioase (*La voile latine*, *Les cahiers vaudois*) pentru a-i publica pe elveţieni, ceea ce era un lucru nou. Dar nu pot să mă opresc prea mult asupra problemei acestei geneze. E suficient să constat că avîntul a fost rapid. Şi viguros.

Atît de viguros că, începînd din anii douăzeci, a existat o adevărată pletoră de poeţi în Romandia. Dintre care cel puţin patruzeci au creat o operă de bună calitate — ceea ce este enorm într-o regiune care abia numără un milion de francofoni. Însuşi acest număr face din capul locului dificilă o abordare sintetică a problemei ; dar criticul se vede confruntat cu un handicap şi mai complicat, al diversităţii. În Elveţia romandă n-au existat şcoli poetice — acele mişcări comune care înlesnesc munca

specialistului. Fiecare poet din acest ţinut este puternic individualist şi caută să-şi creeze propriul univers literar într-o independenţă absolută — chiar dacă ştie să recunoască ceea ce datorează unuia sau altuia dintre predecesori.

Majoritatea poeţilor romanzi au scris şi proză — şi încă o foarte bună proză. Anumiţi scriitori au practicat cele două forme de-a lungul întregii lor cariere, ca Jaccottet, Chessex sau Schlunegger. Alţii s-au dedicat prozei după o lungă carieră poetică : este cazul lui Jean Pache sau Monique Laederach. Oricum, de la generaţia lui Ramuz pînă la generaţia lui Chessex, se pot număra pe degete scriitorii romanzi care să nu fi scris poeme într-o împrejurare sau alta. Aşadar, cum se poate explica acest gust, această pasiune cvasi-universală pentru poezie ?

Voi spune, în primul rînd, că aspectul ei confidenţial corespunde mentalităţii noastre. Cu cîteva excepţii, scriitorii romanzi nu sînt nişte „gălăgioşi", nu doresc notorietatea zgomotoasă, nici linguşirea marelui public. Ei caută prieteni ; urechi frăţeşti, suflete care se înţeleg cu ale lor. Şi nu folosesc cuvîntul „suflet" la întîmplare. Căci în această ţară atît de frămîntată de protestantism şi care a suferit de pe urma atît de constrîngătoarei problematici a păcatului, poezia apare ca o cale a izbăvirii. Este o întreprindere parareligioasă. Şi acesta este cel de al doilea element al răspunsului meu : poezia ne atrage pentru că o resimţim ca pe o aventură lirică ce sacralizează Cuvîntul, care devine Cale şi Meditaţie. De aceea mulţi dintre poeţii noştri n-au atins pana decît cu teamă şi tulburare.

Altfel spus, poeţii romanzi vor căutarea şi nu cucerirea. Şi nu e vorba de căutarea lucrurilor sacre. Ci de o căutare de sine şi de un refugiu în sine. Poezia noastră este poezia lui *eu*, a aventurii personale : este profund narcisică. Scriitorul romand a ales poemul pentru că această formă de expresie este mai apropiată de propriul lui suflu decît proza. Ce-l interesează este introspecţia. Astfel se explică faptul că în Romandia s-a înregistrat un refuz general al suprareaalismului : nici unul dintre poeţii noştri n-a vrut să practice această alegră explorare a iraţionalului Aproape nici unul (cu cîteva foarte rare excepţii) nu arată interes pentru

jocul de cuvinte, pentru joaca asupra cuvintelor, pentru marea tradiţie retorică.

Mi-ar place să propun alte trei elemente pentru definirea poeziei romande. Primul, este etica perfecţiunii. Opere puţine — şi opere de mici dimensiuni. Mai degrabă plachete decît cărţi adevărate. Şi poeme scurte, înconjurate din belşug de albul paginii. Ce deosebire, dacă le comparăm cu ale lui Cendrars ! Iată şi pentru ce Cendrars nu este cu adevărat un poet romand, deşi este născut în Elveţia.

Al doilea, poezia romandă este aproape întotdeauna legată de un *loc*. Uneori, oraşul — avem poeţi de rătăcire urbană. Dar cel mai adesea, un colţ de ţară, un spaţiu din natură : colină, vîlcea, lac, izvor, pădure ; e partea noastră bucolică. Nişte tineri cititori necuviincioşi născociseră, sînt mai mulţi ani de atunci, „mica panoplie a poetului romand desăvîrşit" : ea conţinea, printre altele, un ferăstrău pentru decupat ceaţa şi undiţe pentru stele...

Trebuie arătat, în sfîrşit, că poezia romandă este puţin angajată politic. Nu vreau să spun că poeţii noştri nu se preocupă de politică : dar interesul ce i-l poartă transpare prea puţin în operele lor. A existat desigur epoca revistei *Rencontre*, imediat după ultimul război ; dar în acel moment toţi scriitorii tineri făceau literatură angajată : Malraux, Sartre, Eluard erau maeştri în descrierea momentului. Era un fel de modă — a trecut. Schlunegger, de exemplu, care a început prin a scrie poeme cu caracter politic, mai tîrziu a abordat alte subiecte. Alexandre Voissard, care a exprimat cu o magnifică forţă aspiraţiile la autonomie ale ţinutului Jura, s-a reîntors la literatura introspectivă de îndată ce mica lui ţară a devenit canton independent.

Cu toate acestea, chiar dacă poezia romandă nu vorbeşte de politică, ea exprimă (într-o manieră difuză şi implicită, dar reală) un *refuz*. Refuzul acelor valori helvetice care înseamnă disciplina şi conformismul, autosatisfacţia, goana după bunăstare, materialismul liniştit. Poezia noastră merge întotdeauna în contrasensul curentului general. Mai bine spus : *este* un contrasens. Este inversul a ceea ce se numeşte „fericirea elveţiană".

Am definit poezia romandă prin numărul, diversitatea, căutarea de sine, perfecţiunea, ataşamentul faţă de un loc, refuzul anumitor valori elveţiene. Aş dori acum să spun cîteva cuvinte despre temele sale.

În primul rînd găsim moartea. Această tematică a morţii nu este în mod necesar legată de spaimă; ea poate fi o simplă meditaţie, o întrebare gravă şi liniştită în faţa misterului-cheie al întregii reflecţii umane. Dar numeroşi poeţi romanzi s-au găsit izolaţi în solitudinea lor (încă o temă esenţială), devoraţi de alcoolism, ameninţaţi de nevroză şi chiar de demenţă, ispitiţi în chip hidos de sinucidere... Crisinel s-a sinucis. La fel Giauque, Nicole, Schlunegger. Se poate afirma că în Elveţia romandă nevroza şi sinuciderea nu sînt teme ce se aleg, cu care poetul se joacă pentru a se face citit, pentru a obţine o reuşită estetică; este înspăimîntătorul adevăr al multor scriitori, şi dintre cei mai buni.

Celelalte teme ale poeziei romande se pot enumera prin cupluri de termeni antinomici: deosebirea şi fraternitatea; oroarea şi extazul; eşecul şi miracolul; fatalitatea şi alegerea; infernul şi paradisul. În legătură cu aceşti patru termeni din urmă trebuiesc notate influenţele lui Baudelaire, Rimbaud şi Mallarmé, precum şi ale anumitor romantici germani. Lui Gustave Roud îi plăcea să-şi reamintească această frază a lui Novalis: „Paradisul este răspîndit peste întregul Pămînt, de aceea nu-l mai recunoaşte nimeni. Trebuie să-i reunim fărîmele risipite." Să reunim fărîmele risipite ale paradisului — iată care a fost deseori aspiraţia secretă a poeţilor romanzi.

Există, de asemenea, tema misterului. În primul rînd, al Naturii: poeţii noştri sînt în marea lor majoritate nişte citadini, dar încă se simt foarte apropiaţi de originea ţărănească; adînca reverie în faţa cîmpiei sau a pădurii, ascultarea murmurelor unui pîrîu, contemplarea păsărilor, a arborilor, a urmelor întipărite pe zăpadă — toate acestea se află adesea în centrul întrebărilor lor. Tot Gustave Roud (care a fost maestrul şi prietenul atîtor scriitori romanzi) a scris această magnifică definiţie: „Poezia (cea adevărată) mi-a apărut întotdeauna ca o căutare de semne călăuzite spre inimă de o lume care nu întreabă decît pentru a răspunde, întrebare pusă, e adevărat, cu cutare sau cutare inflexiune a vocii".

Dar există şi misterul lucrurilor, al obiectelor care îţi vorbesc şi care devin simboluri; şi cel al fiinţelor, al Semenului ce se dă în vileag şi se eschivează rînd pe rînd, care are transparenţa fericită şi înspăimîntătoarea sa opacitate; şi, în sfîrşit, misterul (încă mai profund, de prim plan) propriului eu. În această ultimă chestiune regăsim gustul pasionat al introspecţiei ce caracterizează literatura noastră.

Această scurtă prezentare este foarte lacunară. Într-un anumit sens, ea este şi înşelătoare: căci am încercat să conturez cîteva generalităţi, să aduc la zi cîteva trăsături comune, în timp ce orice text poetic valoros este o operă de *excepţie*. Prieteni cititori, daţi uitării ce vă spun eu. Citiţi-l pe unul sau pe altul dintre poeţii noştri, ascultaţi-i vocea singulară, inimitabilă, ireductibilă: poate că ea va găsi în voi ecoul frăţesc pe care îl doreşte cu atîta ardoare.

ODETTE RENAUD-VERNET

CHARLES-FERDINAND RAMUZ

(1878—1947)

S-a născut la 24 septembrie 1878, în orașul Lausanne, unde tatăl său era proprietarul unui magazin de articole coloniale. Citadin prin naștere, vine în contact din fragedă copilărie cu mediul rural ; aici își implîntă toate rădăcinile și, încet-încet, ajunge să cunoască nevoile și aspirațiile țăranilor, ale podgorenilor din valea Ronului, a căror înțelepciune și-o însușește, și începe să înțeleagă mai bine mentalitatea, necazurile, inerțiile și îndoielile lor. La Lausanne frecventează învățămîntul primar și liceal, și tot aici ia cu succes, în anul 1895, examenul de bacalaureat. De atunci datează și primele file ale *Jurnalului* său pe care avea să-l țină de-a lungul întregii vieți.

Între timp, părinții părăsiseră orașul și, revenind la tradiția familiei, se retrăseseră la țară, spre a deveni fermieri. În perioada vacanțelor, proaspătul bacalaureat muncește ziua cu brațele, mînuind coasa și secera, iar seara îi citește pe Flaubert și Tolstoi. Atunci s-a înfiripat în mintea lui ideea obsedantă de a se face scriitor. Dar, om practic, tatăl său dorește ca fiul să îmbrățișeze o carieră „onorabilă" și, recurgînd la autoritatea paternă, încearcă să-l înscrie la Facultatea de drept. Tînărul rezistă și, după o

ședere de șase luni în Germania, la Karlsruhe (1896—1897), urmează cursurile Facultății de litere a Universității din Lausanne, al cărei licențiat devine în 1901. În sfîrșit, punîndu-se chestiunea să-și aleagă o profesiune, el declară mereu, cu aceeași înverșunare, că va fi scriitor. Iată ce avea să noteze mai tîrziu (1915) în jurnalul său : „...Să scriu poeme, chiar dacă banul lipsește... și de-ar fi să las lumea mea și pe mine însumi să murim de foame, să scriu poeme..."

Între timp își găsește un aliat puternic în persoana mamei sale și, cu sprijinul ei, va pleca la Paris (1902—1903), ca să pregătească o teză despre Maurice Guerin. Dar influența Parisului a fost cu totul alta decît se aștepta. Din prima zi studentul uită subiectul tezei sale, pentru a-și îndrepta gîndul spre țara natală. Vaud-ul lui, Elveția romandă îi sînt dezvăluite de Orașul luminii în adevărata lor realitate. Sînt altfel, au un suflet al lor, un trecut al lor, un fel de a fi și de a se exprima care le este propriu. Așa se face că la întoarcerea în țară, în loc de teză, Ramuz aduce cu el două cărți scrise în capitala Franței : *Le petit village (Sătucul)*, o culegere de poeme scrise în vers liber, și romanul *Aline*, care avea să apară în 1905. Ambele lucrări au meritul de a afirma că Elveția romandă trebuie să se exprime în propriul ei limbaj, fără să-i pese de modele pariziene. Aceste lucrări de debut ale scriitorului au darul să aducă pe plan literar actul de independență al Elveției francofone, iar pentru Ramuz legitimația de scriitor vaudez.

De aici încolo el avea să se consacre în exclusivitate scrisului, avea să înceapă prodigioasa activitate literară a marelui scriitor care a devenit, dăruind an de an literaturii naționale și universale opere din ce în ce mai valoroase, a căror apariție o semnalăm în ordine cronologică : *Scurte poeme în*

proză — 1904, *Aline* — 1905, *Marele război al Sondrebondului* — 1906, *Împrejurările vieții* — 1907, *Satul din munți* — 1908, *Jean Luc persecutat* — 1909, *Nuvele și schițe* — 1910, *Aimé Pache, pictor vaudez* — 1911, *Viața lui Samuel Belet* — 1913, *Rațiunea de a exista, Adio multor personaje, Cînturi, Exemplul lui Cézanne* — 1914, *Război în țara de sus* — 1915, *Domnia răului, Măreața primăvară, Tămăduirea bolilor* — 1917, *Povestea soldatului* (împreună cu Igor Stravinsky) — 1918, *Semne printre noi* — 1919, *Cîntarea Ronului nostru* — 1920, *Salutare țărănească, Pămîntul Cerului* — 1921, *Prezența morții, Despărțirea raselor* — 1922, *Iubirea lumii* — 1925, *Mare spaimă în munți* — 1926, *Frumusețea pe pămînt* — 1927, *Negustorii de bîlci*, distinsă cu Marele Premiu Romand — 1928, *Amintiri despre Stravinsky, Scrisori către Bernard Grasset și Henry-Louis Mermond* — 1928—1929, *Observații, Note și articole, Călătorie în Savoia, O mînă* — 1929—1931, *Zarul sau Moneda falsă, Porțile hanului, Adam și Eva* — 1932, *Statura bărbatului* — 1933, *Berborence* — 1934, *Întrebări* — 1935, *Băiatul din Savoia* (marele Premiu al Fundației Schiller) — 1936, *Nevoia de măreție, Dacă soarele n-ar mai reveni* — 1937, *Paris, notele unui vaudez* — 1938, *Descoperirea lumii* — 1939, *Opere complete*, în 20 volume — 1940—1941, *Război hîrtiilor* — 1942, *Jurnal* (1896—1942) — 1943, *Nuvele* — 1944, *Servanți și alte nuvele* — 1946, *Sfîrșitul vieții* — 1949, *Cîntec de Paști, Satul pîrjolit* — 1951, *Opere complete*, vol. 21—23 — 1954, *Scrisori* (1900—1918) — 1956, *Scrisori* (1919—1947) — 1959.

Dacă Ramuz a devenit ceea ce este și ceea ce va rămîne pentru cultura elvețiană, el datorează acest lucru geniului său, dar și trăsăturilor sale de caracter — o voință și o răbdare fără seamăn, precum și perseverenței cu care și-a urmat calea, asu-

mîndu-și răspunderea făuririi unei forme și a unei scrituri funciarmente originale. Preocuparea sa fundamentală a fost o estetică orientată spre simplitatea lucrată, cizelată, și ideea elementarului creat cu toate mijloacele inteligenței artistice. Și pentru a-i întregi profilul, îl cităm pe Manfred, Gsteiger, autorul unei remarcabile lucrări despre literatura romandă actuală: „Ramuz este cel dintîi scriitor total al Elveției franceze și, ca atare, el este de neînlocuit".

S-a stins din viață în seara zilei de 23 mai 1947.

TÎNGUIRE

Pîrîu ce curge prin nisip mi-e viața, și tînguire în pustiu. Adesea, văzînd ceata cosașilor cum trece, le pizmuiam vigoarea, veselia ce-i cuprindea urcînd din fînul proaspăt și din cosița fetelor bălaie.

Pe seară, stînd lungit, mă-nvăluiau nedeslușite gînduri, cînd amurgul și ceața coborau peste costișe.

Noaptea visam, dar fără bucurie, și visele-mi zburau spre țărmuri sterpe.

Și, ziua, cînd mă scuturam de mine, doar sufletul îmi rămînea același, asemenea unui veșmînt jilav.

Din vremea-aceea, pînă și puterea de-a suferi, vai mie, mi-am pierdut-o. Zilele mele sînt un mare drum fără de arbori, sub un cer iernatic. Trăiesc, e drept, dar uniform și surd, și searbăd, ca un negru stei de piatră. Și astăzi stau ca-nțepenit, și trei singurătăți mormîntul mi-l veghează.

Dorințe nu mai am, mi-e gîndul mort. Ridic un deget umezit în vînt, fără să înțeleg dincotro suflă; las norii să se ducă-ntruna, fără să mă reped în urmărirea lor; cînd mă-nconjoară neagra umbră-a nopții, nu mai încerc nicicum s-o-ndepărtez.

Cunosc prea bine-nfățișarea morții, și tainele-i plăcute le cunosc. Mă las în voia-acestei legănări, ca ramura care s-a frînt, și toate mișcările de dinafară-mi vin. Sînt liniștit, tăcut, sînt ca o culme de munte peste care, lung țipînd, s-așează păsările. Ca prin ceață-mi mai amintesc că, în copilărie, femeile în brațe mă purtau pe sub cireși, la vremea fructelor.

Frunzișurile toamna le cuprinde asemeni unui foc fără dogoare. Pentru odihnă se lungește-acum, precum un cîine-n cușcă, anotimpul; cu mine se aseamănă-n uitare, bătrîna iarnă, și-n nerodnicie.

CÎNTEC

Marea este-o tristețe uriașă ce reîncepe-ntruna și-mprejuru-i învăluie falezele și stînca, și omul ce s-aține pe nisip simte cum gemetele îl cuprind și în spăimoasa inimă-i pătrund.

Pădurea este-o voce-ncolăcită, care se desfășoară dintr-odată, se nalță, la obîrșie coboară, țîșnește și din nou se-ncolăcește; atunci ea este-asemeni c-un mormînt de beznă plin și de mireasma morții.

Privește-ți doliul și bucuria; dar cît mai sus să-ți urce bucuria, precum o ciocîrlie peste miriști. Nu imita nici marea, nici pădurea: ele-s captive; tu, spre soare urcă.

A fost o vreme de-ncercări, asemeni cu-o ploaie, cînd eu arborii-i-ntrebam: Cum creșteți voi? Mi-s dragi cununa-n vînt și ramurile ce-mpreună, strigîndu-se, mereu se despletesc, în așa fel că-nsuflețiți păreți cînd noaptea sau lumina vă sînt oaspeți.

Dar rădăcinile voastre-s legate, și pasărea, zburînd, vă ia în rîs. Și marea-și duce marea ei povară, pe care-o tot ridică și-o coboară, povară mișcătoare,-nșelătoare, pentru că ea mișcarea și-o întoarce mereu unde vrea iară s-o ridice, ca zdrențele-i să biciuie mereu nemărginitele cîmpii de aer.

Am vrut să ridic și eu acest trup, și am văzut, o ! cît era de greu ; am îndrăgit pădurile și marea ; și am putut cunoaște, în sfîrșit, cum spiritul mi se eliberează.

Și am văzut cum aripa-i vioaie în urmă lasă vulturul și șoimul și, tot mai sus urcînd, se depărteză de lumea ce rămîne tot mai mică, viu strălucind, cu stelele aprinse, prin tainicele cerului nălțimi.

NĂSCUT DIN STÎNCĂ

Născut din stîncă sînt, ca un izvor, și drumul ea spre văi mi l-a condus, firav pe înălțimi și, în căderi, rănit de-atîtea ori și-ntins pe pietre.

Norocul meu e-n munții ce-l născură ; odată cu cîmpia, ce-a urcat să-i țină calea, mi s-a stins norocul.

Am suferit printre pămînturi joase, al căror cer cu bolta-i se unește, pe zările rotunde sprijinită, fără să-ntreacă vîrful unor arbori. Am fost rănit de-un vînt grozav și sterp, venit în salturi dese și vîrtejuri, ca o fremătătoare-nvăluire, de care-mpins eram cu izbituri, întruna, ca un plîns stăruitor. M-am așezat, am ascultat cum iarba se naște și cum viața se ivește în delicata florilor tulpină : dar ritmul vieții mele l-am pierdut. Pămînt străin, nevrednic să naști stînci și să țîșnești în sus, pînă la cer, ca să respiri și norii să-i sfîșii, orașul tău e uriaș, dar gol, pentru că se lățește fără rost : vreau conul ascuțit, tăioasa stîncă !

Vreau revărsarea zorilor de ziuă, vreau seara gingașă, pentru că ele zbucnesc din preajma aștrilor, slăvite. Mă reîntorc la baștina mea, munții. Acolo-mi zboară gîndul, mesager, ce înaintea pasului o ia, grăbit de nerăbdarea inimii.

Privesc, o, munte, dreapta culme-a ta, cu fețe-aidoma unei oglinzi, și tu deasupra văii îmi răsari, atît de nalt plutind pe sub cununa-ți de trandafiri, ca o divinitate !

ȚARA

E-o mică țară ce s-ascunde printre
colinele și multele-i păduri ;
e pașnică, își duce viața
fără de grabă pe sub nucii ei ;
are livezi frumoase și lanuri mari de grîu,
și cîmpuri de trifoi și de lucernă,
trandafirii și galbene în pajiști,
pătrate risipite la-ntîmplare ;
către păduri ea urcă, pe pante ea coboară
spre strîmtele vîlcele prin care curg pîraie,
și, noaptea, muzicile lor de ape
par că sporesc tăcerea și mai mult.

Întregul cer e-n ochii femeilor ei, blînzi,
și glasul de izvoare-n glasul lor ;
scapi numai cu tălpi groase de grasul ei pămînt,
cînd te încumeți să pornești pe cîmp ;
te pierzi pe vreo potecă ce nicăieri nu duce,
din care-ți apar lacul, zăpezile și munții
și scînteierile de valuri ;

și cînd te-ntorci, vezi satul ghemuit
în jurul albului lăcaș,
prin spațiul de umbră
prin care șovăie și cade
legănătorul serii clopot.

CASELE

Bătrînele vechi case sînt toate gîrbovite,
sînt ca niște bunice pe scaune-așezate,
cu mîinile-odihnind peste genunchi,
pentru că-n viață prea mult au trudit ;
dar cele noi sînt proaspete, frumoase,
ca niște fete cu baticuri
ce după dans se odihnesc,
și cîte-un trandafir și-au prins în piept.

Scînteie-n geamuri soarele-apunînd,
răzlețe fumuri se ridică,
și încîlcite sculurile lor
țes printre crengile de nuc
mari pînze de păianjeni.

Și, noaptea, peste-acoperișuri,
bătaia ceasului din turn
— al cărui mecanism scrîșnește,
în timp ce greutățile coboară —
aleargă spre cîmpii
trezind deodată
toate aceste case adormite.

BĂTRÎNA LISE

Cînd, seara, uneori, ne așezăm
și-ncepe să se-ntunece cu-ncetul,
bătrîna Lise
pornește să vorbească de vremile trecute.
Ea spune :
„Hei ! eram mai fericiți ca azi,
nici vorbă, nu se știe pentru ce ;
munceai poate mai mult,
dar te și veseleai mai bine ;
pentru că vremurile s-au schimbat,
și ce s-a dus, pe veci s-a dus".

Rămîne-o clipă fără să vorbească,
și toată lumea tace.

„Cînd secerișul se sfîrșea,
tîrziu, în noapte, ne-ntorceam acasă ;
copilele în vîrful căruței cocoțate,
și tinerii în urma lor
cîntînd
un cîntec după altul pînă-n sat.
Ce mai ospețe se-ntindeau la nunți ;
fripturi și pui
și lume pînă-n pragul ușii.

Și vinul nu era cruțat,
cît despre rîs, cum mai rîdeau cu toții,
și după masă, ce povești se mai spuneau !
Bătrînii de-altădată erau la vorbă meșteri.

Şi tinerii-n ogradă aprindeau
cel de pe urmă snop.
Foc bun făceau şi-n juru-i dănţuiau.

Ştiu că o dată, ca să rîdă,
mi-au smuls, nebunii, pălăria
şi-au azvîrlit-o-n foc.
Era o pălărie nouă,
împodobită cu mari panglici roz.
Şi, cum mă supărasem, au strigat :
«Hai, nu te necăji, poartă noroc !»

Şi dansul începuse,
şi dansul tot mai sprinten se-nvîrtea
în timp ce pălăria mea ardea !"

BĂTRÎNA

Era de mult bătrînă
pe vremea cînd bătrînii de azi erau copii,
e dintr-o altă vreme rămasă-aici, şi chiar
ea însăşi s-a uitat pe sine.

E de pe vremea-n care femeile purtau
bonetă de dantelă,
batic brodat şi fustă din lînă şi bumbac
cu multe, foarte multe cute.

E de pe vremea-n care se vorbea-n dialect,
şi oamenii o dată la oraş

pe an mergeau, de ziua Fecioarei preacurate ;
şi-atunci, urcînd la catedrală,
şi-avînd seminţe-n buzunar,
făceau ocolul clopotului mare.

E dintr-o vreme veche, ce nu se ţine minte.
Dar ea, ea îşi aduce-aminte,-nchide ochii
ca să-şi aducă şi mai bine-aminte ;
şi iat-o stînd la soare fără să scoată-o vorbă,
visînd la vremi trecute, la cei care-au plecat
şi la singurătatea ei.

PĂSTORIŢA

Are mitene, bici în mînă,
broboadă pe grumaz, de lînă,
bonetă roşie pe cap
şi sub bonetă-un roş obraz
nespus de roşu şi cu haz.

Cîţiva copii, care păzesc la vaci
în pajiştea vecină, vin spre ea ;
cu mîinile vîrîte, fără leac,
în buzunarele
de la nădragi
(nişte nădragi din lînă groasă şi bumbac),
o-ntreabă : „Aţîţăm un foc ?"

Îi miră prea-ndelunga ei tăcere,
dar nu se lasă : „Ştim că ai şi mere..."
Dar nu ştiu încă de-or avea noroc.

„Ghibrituri îți dăm noi, iată-le-aici,
și lemne adunăm tot noi.
Ar fi grozav !... Ce zici ?"

Ea spune da, că-i frigul mare.
Le dă cîte un măr la fiecare,
și ei adună lemne din zăvoi.

E mare frigul și e toamnă,
și așezînd-o la mijloc,
se strîng lipiți de ea copiii
cu mîinile întinse către foc.

VÎNATORUL DE CÎRTIȚE

Cu coșul prins în spate vine
și-n pumn c-un băț de mărăcine ;
șontîcăie pe drumuri desfundate
părînd un clopot care bate.

Albastra bluză-a lui cu broderii
de mult culoarea și-a pierdut ;
obrajii-i sînt, ca barba, cenușii,
și pufăie din pipa grea de lut.

„Zece centime-mi dau, zice sărmanul,
pe fiecare cîrtiță ce-o prind ;
ar trebui să le vînez tot anul,
dar iarna cum se prind ?...

Și-atunci, dintr-un postav de soi, nicicînd
nu vei putea să-ți dărui un veșmînt,
nici redingote să-ți plătești ;
și-atunci, vedeți, mai zice el,
pentru trei deți pe zi dacă-ncropești,
și cam o dată-n săptămînă
te-mbuibi, de-un franc, cu tulburel,
nu-i încă foarte rău și, pînă
la urmă, mulțumit te socotești."

Pornește iar, pe drumuri vechi și noi,
de-a curmeziș peste lucerne,
e salutat de mierle
și cunoscut de pițigoi.

AMURG

Se-ntorc cosașii de pe cîmp acasă,
pereții-s calzi, deși e mai răcoare,
găinile-ncep să se ducă la culcare.

Se luptă ziua, în copaci,
cu noaptea ;
un zvon de voci, un zvon de aripi :
trandafiriu e cerul spre apus.

E-aproape noaptea, foarte-aproape,
și luna s-a nălțat ;
foșnesc copacii, unduiește iazul,
pădurea își ascunde-ncet obrazul
ca lanțul munților de-ntunecat.

Şi-ncep să dea ocoale liliecii,
în jurul casei mele,
precum nişte mecanice-obiecte
din arcuri de oţel şi veche piele.

JEAN-PAUL ZIMMERMANN

(1889—1952)

S-a născut în localitatea Cernier, cantonul Neuchâtel, într-o familie elveţiană de origine alemanică. Studiază literele la Neuchâtel şi Paris, după care îmbrăţişează profesiunea de profesor în învăţămîntul secundar, avînd catedră la gimnaziul din Le Locle, apoi, pînă la sfîrşitul vieţii, la liceul din La Chaux-de-Fonds.

Poet, eseist şi dramaturg, Zimmermann a lăsat în urma lui cîteva lucrări literare de certă valoare. Potrivit aprecierii criticului Edgar Tripet, întreaga operă a acestui mare singuratic, care căuta să atingă în lumea ideală a artei o nouă dimensiune care-i lipsea, „a fost o luptă permanentă împotriva refuzului de sine şi a neautenticităţii provocate de acest refuz". În timpul vieţii a publicat cîteva volume cuprinzînd versuri, nuvele şi piese de teatru, din care amintim: *Progrès de la Passion (Creşterea pasiunii)* — 1932, *Les vieux près (Bătrînii aproape)* — 1939, *Le Pays natal (Ţara natală)* — 1944. Postum, în 1969, i s-a publicat un masiv volum de *Oeuvres Poétiques.*

NOCTURNĂ

Am hoinărit azi-noapte îndelung
Căutînd o primejdioasă bucurie
Prin ochiurile unui vis duşman
Ce mă vrăjeşte fără îndurare.

Şi dacă ochii marelui oraş
N-ar fi fost ochi de linx, sfredelitori,
Aş fi putut eu să descopăr gheara
Ascunsă-n paşii moi, catifelaţi ?

Dar haitele privirii mele vii
Cutreierînd ungherele de umbră
Stîrneau frămînturi şi ciudate spaime
Pe care cu durere le-ndrăgeam.

Ele veneau tăcute către mine,
Asemeni celor ce domol se plimbă,
Nu trebuia să te prefaci că fugi
De-acele dubioase ghicitoare ;
Şi aparenţa unei remuşcări
Ar fi trădat un oarecare scop.

Mă ameţea puternica dorinţă,
Ca vinul tare ce te-mbărbătează,
Şi de departe le urmam, sfidînd
Capcanele făgăduielii lor.

Dar repede-ncepeau să facă semn
Unor complici şi mai chinuitori.

Şi-atuncea, de trădare-mpresurat,
Mă-nfioram, aşa cum se-nfioară
Sub nişte salve de fluierături
Cel ce se ştie dinadins pîndit
De ceata unor duşmani nevăzuţi.

Ce gust amarnic, strepezindu-mi gura,
Puneau pe limba mea cu-nverşunare !
Şi-n pieptul meu, în pieptul meu prea strîmt,
O, inimă, cum mi te răzvrăteai,
Sub muşcătura cleştilor de gheaţă !

De cîte ori, vrînd să le păcălesc,
Făceam ocoluri lungi şi încurcate,
Mă aşteptau tăcute, răbdătoare
Şi sigure de-ntoarcerea-mi tîrîtă.

În bulevardul cel mai larg din toate,
Livid sub urîcioasele lumini,
Ele rînjeau în sloboda mulţime
A gîndurilor mele vechi şi noi.

Prieteni, pentru ce m-aţi întîlni ?
Şi unde-aţi vrea să mă luaţi cu voi ?
Nu, nu-l cunoaşteţi pe acest smintit
Ce nu poate fi scos dintr-ale lui,
Pînă-ntr-atît şi-a îndrăgit duşmanii.

Şi totuşi, totuşi, cînd mă văd lipsit
De bucuriile-mi greu de atins,
Pornesc către cîmpiile brumate
În care-ngheaţă orice duioşie.

Şi mă aşez tăcut, sub cerul gol,
Şi bănuind că nimeni n-o să vină,
Într-o întunecată apăsare,
Mai tristă decît orice suferinţă.

STEJARILOR DIN BONNEVILLE

Vă domoliţi suspinul, stejari cu ramuri goale.
Datoare primăvara vă este cu frunziş,
Ca să prezică pe furiş
Tot ce-i surîde celui robit dorinţei sale.

Cu dreapta avîntată mereu spre zorii grei
De aur, şi dînd zilei vîntoase ascultare,
Voi ramurile către soare
Vi le-nchinaţi, de veacuri foind de porumbei.

Iubesc orînduiala lor de văzduhuri plină ;
Şi spiritul ce simte către ce zare-albastră
Se străduie răbdarea voastră,
Spre un destin de-o faimă nepieritoare-nclină.

Să afle, cînd sedus e de trunchiul vostru drept,
De agerele arcuri din crengi încovoiate,
Să afle cît şi cum îşi poate
Îngădui să urce spre culmi un înţelept.

Stejari sfinţi, care tindeţi, muntele adumbrindu-l,
Să renviaţi străvechea, arzînda tragedie,

Atîta cît iubirea-mi vie
Vă-nchină, diademă solemnă, tot argintul

Ce glorifică valea sub arşiţe şi ploi,
Chiar dacă vi-s bătrîne profeticele glasuri,
Peste livezi, păduri, izlazuri,
Peste-arături şi munţii creneluiţi, tot voi

Domniţi ! Nu se mai află, ca voi, un îndrăzneţ
Care să ia asupra-şi intenţia divină ;
Sfidîndu-şi propria ruină,
Să-ncremenească soarta c-un mai profund dispreţ.

Dar preosperînd, voi, pînă la vîrsta necredinţii,
Stejari, să vă şi temeţi de suferinţa grea
Ce-n inimi vă va săgeta,
Cînd fieru-n carnea voastră îşi va înfige dinţii.

Atunci, o, zei ! pe-aceste costişe,-n alte veri,
În locul umbrei dese, balsam pe zăpuşeală,
Lăsînd deoparte-orice sfială,
Va-ncepe să răsune sfruntatul rîs de meri.

CHOPIN

La poarta mării unde zîmbeşte larg dorinţa,
Printre mulţimi de stele eu moartea mi-o respir.
Cînd îmi fac visuri piere un înţelept în mine :
Cu lanţuri verzi de toaie legatu-mi-am voinţa.

Sînt un nevolnic tînăr de lanţuri fermecat
— Eu, cel mai slab, eu, care nicicînd n-am lăcrimat —
În sufletu-mi e-o zarvă ca răpăiala verii,
Şi ochii sub mîini grele de doliu mi se-nchid.

În jerbe de durere pentru serbări de umbre,
Sub luna şi conciliul unor mai bune lumi,
Alătur pasiunea cu negrele-i calicii
Din care bea cristalul colinelor de mîine.

Uitatele-mi lungi zile pe chip îmi şiroiesc,
Furtună,-n fericire schimbată,-n pieptul meu ;
De gemete umbrit e nisipu-n Elizeu,
Unde-n iubirea-mi gura exilului strivesc.

De ce atîtea păsări în viile pierzării-mi ?
De ce fîntîni şi vînturi într-un domol cortegiu ?
Şi paşi, bolnavi eroici, şi arme, şi drapele,
Şi rochii fine-n care îmi hohote-agonia !

ZORI

Scap, în sfîrşit, de bungetul noctum,
Şi spaima primitivă, în sfîrşit,
De lună ştearsă-ncet cu-ncetul,
De falnicul vîslaş se liberează,
Şi-ntoarcerea de val împintenat
A temerii mele-ncleştate
Pe şalele-i verzi-albăstrii,
Cabrate,

Azvîrle peste coama-i călăreţul.
Neliniştea furnică încă-n obrajii mei
De ilex zgîriaţi
Şi mîngîiaţi de pîntece de păsări
Cînd zboară peste luminiş
Ţipînd zvîcnirea din inima mea.
Dar îmi înfig călcîiul încrezător în stînca
De pe înaltul ţărm unde se sparge
Sonorul amintirii muget.
Un cer ca perla, paşnic, deasupra-mi se deschide.
O, adiere-a zorilor, alint
Al arşiţei tîmplelor mele;
Răcoare vestitoare
A proaspetei lumini apropiate,
Binevenită fii, culegătoare
De rustice cîntări !
Ce uneltesc prin vale,
Jos, flăcările voastre de chihlimbar,
O, sate,
În visul trist şi-albastru al netedelor şesuri ?
Gingaşa voastră limpezime
Va amuţi de-a bine
Cînd strigătul de aur al dimineţii iar,
Nestăvilit, va izbucni,
Şi Venus, în zadar voioasă,
Fugară-n faţa Aurorei,
În noaptea ce-a urcat-o-ncet,
S-amestecă şi ea-n smintita, fulgerătoarea cavalcadă.
Şi cel ce stă de veghe va privi,
Şi ziua-atît de mult o va rîvni,
În crîncena statornicie
A-n veci speranţei lui străpungătoare,
Că proaspăta roşeaţă
Se va-ndura să-i umple avidele-i pupile.
Şi constelaţiile-nşelătoare,
În izbitura fluxului aprins,

În repetatele explozii
Ale incandescenței
Scufundate,
Nu vor mai recunoaște
Triunghiul beznei jalonate
De-a lungul îndoielii.

Din marginile lumii
Trimite-amenințări
Severa, luminoasa recoltă-a negrei nopți ;
Pornește să foșnească,
În rumena ei spaimă,
Și matinala culme a plopului sonor.
Ar fi prea mult s-aștepți,
Tu, minte dornică,
Neliniștită,
Să se înalțe gîndul de monștri-mblînzitor,
Prea mult să dorești rîsul unei lumi
Cu sufletu-mpăcat,
Și, sub diurna boltă-a triumfului albastru,
Cîntările bucinei pe cîmpie.
Ah, nerăbdarea mea
Cum freamătă încrezătoare
Și nechezînd spre tine, zi deplină !
Ah, să se pîrguiască în via-mpurpurată
Vindecătorul bănuielii soare !
Învăluit în raze și cu urechea plină
De șiroirea primăverii-am să pornesc
Spre toate ale lucrurilor noi priviri
De-o unică îmbrățișare în mine cucerite,
Spre toate gurile-nflorite
De tainicul cunoașterii sărut.
Și lumea pură-a tîrîirii
Și-a spaimelor hoinare îmi va descoperi
Și chipul veșnicului bine.

VOCAȚIE

Hărăzindu-mă Eros
Umbrelor celor mai rele,
Cinstea numerelor vru
S-o mai dea ființei mele.

C-un molatic șfichi de vers
Nu arareori îl biciui
Pe tiranul ce-l slujesc
În trufiile-i și-n viciu-i.

Muzelor, poruncii lor,
Și Satan li se supune.
Facem schimb de viclenii,
Prompt și fără-nșelăciune.

EDMOND-HENRI CRISINEL

(1897—1948)

S-a născut la 2 ianuarie 1897, în mica localitate Faoug, nu departe de orașul Morat. La trei ani după moartea tatălui său (1901), mama lui s-a recăsătorit, iar în anul următor născu un copil — fratele vitreg al lui Crisinel — care mai tîrziu avea să joace un rol important în viața poetului. În 1905, familia se stabilește la Lausanne, unde, între anii 1907—1916, Crisinel frecventează Colegiul și Gimnaziul clasic cantonal. După o scurtă ședere la Geneva, pleacă, în 1917, la Zürich, unde timp de doi ani devine preceptorul unui copil orfan de mamă, care găsește pe neașteptate la maestrul său afecțiunea de care ducea lipsă. Atunci a scris Crisinel suita de poeme intitulată *Divagații*, distruse numaidecît, dar pe care avea să le reconstituie din memorie, în 1920, pentru Nathalie Sabsovitch. Acest mic ansamblu de poeme anunță criza din 1918, urmată de prima internare, de 6 luni, în spitalul de psihiatrie de la Cery-Lausanne.

În 1921 devine redactor la publicația *Revue de Lausanne*, post pe care îl va păstra pînă la sfîrșitul vieții. În 1930 urmează a doua internare într-o casă de sănătate, după care poetul e cuprins din nou de vocația sa poetică. Scrie intens, dar nu publică. Abia în 1937 îi apare în revista *Suisse Romande* poemul *Elegia Casei Morților*. După moartea mamei sale, în 1938, trăiește pentru prima oară singur. Are dificultăți financiare, dar fratele său vitreg își asumă răspunderea de a se ocupa de el, ca apoi să-l adăpostească în propria-i casă. În 1944 apare *Alecto*, una din puținele lucrări în proză publicate de Crisinel, care a fost prin excelență poet, și a cărui operă poetică abia depășește o sută de pagini. În 1948, la 25 septembrie, după a treia internare într-o casă de sănătate, lîngă Nyon, poetul își pune capăt zilelor.

*
* *

Minune-a unui vers după-ndelungi tăceri !
Miracol de-a-ți vădi o clipă rennoirea !
Văd raze aurii, divine mîngîieri :
Striviți-mi inima — tot voi slăvi Iubirea.

Tăcerii un alt cînt de slavă-i înfirip.
Ah ! tremurînd primesc eu darul ce-mi revine.
Dar strofele ce azi le scriu peste nisip
Or să-mi arate căi deschise către tine.

NEBUNA

Păr lung și alb ea are, nespus de alb. Și încă
Frumoasă pare-n zdreanța de rochie ce-o poartă.

Crenguțe-n treacăt smulge pe care-apoi le-aruncă :
Grădinile-s distrate și suferința-i moartă.

Ochi de copil ea are ce zilele-i oglindă,
Izvor senin prin care trec spaime de safir.

Înțelepciunea-i constă din vorbe fără șir,
Pe care vîntu-ncearcă și moarte să le prindă.

RENUNȚARE

I

„Flori nu voi mai culege." Ast vers mă urmărește.
O seară din infernul lui Dante-mi amintește,
În care coborîsem zdrobiți, ca-ntr-un coșmar,
Tu cu privirea albă, eu vrînd mai calm să par,
Reci victime-n duelul iubirii compromise.
Ast vers m-a pus pe gînduri (e smuls din alte-abise),
Simțind, pe cînd poemu-l citeam c-un ochi senin,
Că el avea să schimbe întregul meu destin.

II

O ! tu, ca o minune ce te îndrepți spre mine
Cu mîinile de toate alinturile pline
(Fantastică nălucă venind cu pași mărunți),
Să știi că la amara dulceață-a ta renunț,
Și de-a iubi o zînă cu ochi adînci ca marea,
În care văd, și dacă-s momit de-mbrățișarea
Din vis, fără de seamăn, același semn hain,
Aceeași spaimă cruntă și-același crunt destin.

ELEGIA CASEI MORȚILOR

I

Castel cuprins de liniști și de frunziș, cît vezi...
Aici Melancolia și-a-ntins a ei domnie !
Șiragul de boschete e ca un meterez
În care-ți stingi ecoul de crime, Nebunie !

E seară,-nchis zăvorul, și nu-ncerci să-l ridici,
Cum nu-nțelegi ce zbucium frămîntă și apasă
Odihna chinuită a umbrelor de-aici.
Ostrov sălbatic, Casă a Morților, spăimoasă.

II

În locu-acesta, gheață și flacără !-am zărit
Cum de-nrăita Haită fug victimele biete ;
Trecutului mort trupul i-a supraviețuit,
Da-nchiși le-au rămas ochii pe-nsîngerate pete.

Ca ele-am hulit ziua în care m-am născut,
Sub zidurile tale, turn cu severe linii ;
Şi, fugărit de umbre, ca ele m-am zbătut,
Prostit că v-aud glasul, o, vajnice Erinii !

III

Cînd seara-i grea de spaime, cînd noaptea mori şi-nvii
De mierea iasomiei, nu te laşi jalei pradă.
Dar, vai, prea nalt e zidul ! Crescut pînă-n tării.
Şi vei rămîne-ostatic, pentru vecie,-n radă.

O, domoleşte-mi multa durere, leac amar !
Lumină duşmănoasă ! şi raze, voi, suave !
Cînd ştiu că floarea — floare nu va mai fi,-n zadar
Privesc tînjind pămîntul dincolo de garoafe.

IV

„În ochi, frumoase neguri aveţi şi veţi avea,
Cum şi eu am tot neguri, amante părăsite...
Noi le-am uitat, şi poate-i mai bine, zice ea.
Dar n-om mai şti ce-i somnul, noi, suflete rănite."

Cînta o fetişcană în Casa Morţilor,
Cînta mereu, cu geana pînă în zori deschisă.
Genuni din ţara scîrbei rînjeau îngrozitor.
Ea-ntruna trezea morţii. De ei a fost ucisă.

V

Aţi auzit, spre miezul de noapte,-acel oftat ?
Mîini frînte, braţe-n cruce pentru-o absentă moarte...
M-aţi auzit, o, harpe cereşti, gemînd vreodat' ?
Destul, voci blestemate ! de crime sînt departe !

De m-a zvîrlit un înger în colb, fără temei,
Îmi va răni şi ochii gingaşa zilei rază ?
Cînd spice-n lan culegeţi, să vă feriţi, femei,
De măscăriciul care se-nchină şi-aiurează.

VI

O ! trupuri voi, uitate-n sicrie de demult,
Cu fruntea-n jos fugit-am de bolta infernală,
Dar spaima, horcăitul şi-ntregu-vă tumult
Mi-au rătăcit piciorul în bezna sepulcrală.

Prin lumea voastră astfel descoperind cărări,
Putut-am să mă-nfrupt din comorile tăcerii.
Şi tainele culese de vînt din patru zări
Mi-au dăruit surîsul nădejdii-n umbra serii.

OMUL CARE VEGHEAZĂ

I

O tainică otravă prin artere
Îmi circulă furîndu-mi din putere.

O, duh al somnului ! ce mă priveghi,
Ce și pe tine te urăști și-ntuneci,
Te simt pe tuluri groase cum aluneci
Zdrobindu-mi orice vis și-atîtea veghi...

II

O, Noapte ! din copilăria pură
Un trup becisnic lipsa ți-o îndură.
Mari giuvaiere-n beznă, ochii mei
Își împlinesc destinul trist de stele.
Dar ce știință-n flăcările-acele
Poți să-ntrevezi în zorii albi și grei !

III

Năprasnicele ore, sfînta muncă,
Desfătul, sub un văl ce se aruncă,
Iubirea, leac al sarbedei vieți,
Visarea,-n roza serii, jucăușă —
M-au părăsit și toate sînt cenușă :
Vai, astfel piere forma sub îngheț.

IV

Pe cînd străbat această sumbră oază,
Un zeu își pierde pacea și oftează.
E numai suflu, farmec rennoit,
Și dacă-abia murmură, și cu-o palmă
Zadarnică și-astupă gura-i calmă,
Pesemne-o taină,-n gînd, l-a ispitit.

V

Adio, somn !... am torța mea, am cartea.
Dormiți, surori, eu îi cer vieții partea !
De blînda voastră grijă alintat,
Îngenunchea-voi Umbre taciturne,
Și Demoni și Cățelele nocturne
Ce sufletu-ndelung mi-au apăsat.

VI

Nu ! făr-odihnă, spectru printre spectre,
Pornesc, asemeni palidei Electre,
Pe-același drum de noapte, pînă mîini
S-ascult în sumbrul loc cum se prelinge
Și picură mereu știutul sînge.
Ah, pete, cîte pete-avem pe mîini !

VII

Coșmar și vis trăit deopotrivă...
Ah, nu știu ce mă-mpinge, în derivă,
Spre țărmii funerari și blestemați !
Sînt viu, ori poate-un mort ce dă tîrcoale ?
Atingeți-mi deci fruntea, brațul moale,
Voi, trecători de spaimă sugrumați !

VIII

Ca-n iad, fără speranță și răsuflet,
Din greu plătește prea-ncercatu-mi suflet,
În timp ce, sub lințoliu, trupul meu,

Gol şi-ntr-o zbuciumare nentreruptă,
O, cu ce monştri fioroşi se luptă,
Lărgind groapa damnaţilor mereu!

IX

Ca flacăra, ca aburul fierbinte
Mă zbucium în sălaşuri de morminte.
Cădere în uitare! pat suav!
Sortit sînt să văd oameni şi fantome,
Şi să-ntrevăd năprasnice simptome
Şi tot ce-i mai netrebnic şi mîrşav.

X

Zeu sibilin, spre viaţa ce se curmă
Rosteşti cuvîntul Visului din urmă?
Din temniţa tăcerii-n care pier
De viu zidit, întreb şi ard şi scapăr.
O seară, cînd nu trebui' să mă apăr,
Eu îmi doresc, şi surd e sfîntul cer...

MOARTEA LUI CEZAR

„Anumiţi oameni au crezut că el, Cezar, nu era preocupat să trăiască mai mult."

SEUTONIU

Lovit, Imperatorul
Mai face-un ultim semn!

„Prin negura urzelii
Din vise am văzut...
Chiar şi-acest braţ... Dar nu!
Prea vă iubeam tăişul
Năprasnic, ucigaşi!
Şi, iată, printre voi...
Iubeam smintitul arc!
Iubeam săgeata-aprinsă!
Iubeam — plecaţi grumazul! —
Iubeam umbra ce vine...
O, fiu... ce m-ai trădat...
Să ştii..." Cezar se stinge.
Cezar e mort, Cezar!

Strălucitoare stele,
Întoarceţi-vă-n Noapte!

DIONYSOS AL LUI EXEKIAS

Cum iese ca-ntr-o vrajă din neguri şi tăceri
— O, minunată, sumbră şi stranie minune! —,
Dumnezeiesc condusă sub vîntul ce apune,
Corabia-i uimeşte pe-ai zorilor străjeri!

Delfini porniţi pe urme-i, voi, care-aţi fost năieri,
Priviţi cum a prins viţa pe vergi să se-nminune
De valuri şi de zeul ce iese din genune
La blîndul cînt iscat de marinele-adieri!

Zeu drag, să nu slăbească domneasca ta vedere ! —
Pe nava mea zglobie, pictată din plăcere,
El preamărește-odihna de tînăr zeu slăvit.

Singurătate, vuiet de-abis, singurătate...
Ce pot s-aştept eu, dacă nu fulgerul ţîşnit
Din casta lui privire ce prin tării răzbate ?

MELANCHOLIA

Lui Henri Gaberel

Duşmană şi femeie cu mers ciudat şi mamă
Ce, refuzînd obrazul fiilor tăi ardenţi,
Îi scalzi în marea Noapte ; stăpînă fără teamă
A Sorţii ce-nsoţeşte mulţimea de curenţi

Către cascada-n care fierb visele în spume
Şi-şi lasă-acolo prada ; o, rece majestate,
Ce ascunzînd sleirea epavelor anume,
Burete al lui Pluton — bei sîngele din toate ;

Eretică sibilă,-n zorzoane dar adîncă,
Tu, ce-ţi oferi surîsul Realităţii sobre ;
De lume alungată, pîndeşti pe după stîncă
Mereu, întreaga lume, o, tu, cuibar de cobre ;

Melancolie pală şi frumuseţe vagă,
O, moaşă-a suferinţei cînd de mînie uiţi !
Copila-auroră ştiu că-n zadar te roagă,
Născută-abia pe cerul la care nu te uiţi ;

Ci-n el, hidoasă mamă (ne prinde spaima-n cleşte),
Culcată-n pat de neguri şi între flori o mie,
Ca moartea ce deodată din moarte se trezeşte,
Îţi iei, sfidînd vecia, un nimb de veşnicie !

Mînia ocolindu-i şi răzbunarea-i cruntă
— Dar şi de-ntîrziata-i chemare tot mă tem —,
Pe uriaşa hidră umila-mi soartă-o-nfruntă
Prin nemaipomenitul, ciudatul meu Poem.

Se prăbuşesc balauri, mor flăcările-n vatră.
Zărind cu tulburare nedeslușitul sclipăt,
Pier geniile Sorţii-n mormintele de piatră.
Se stinge-n largul spaţiu al păsărilor ţipăt.

Astfel, din paradisul vecin cu vechi morminte
Vin elegii de smirnă vechi spaime-mbălsămînd.
O, dulce harpă ! muzici peste morminte sfinte,
De ceruri, în coloane, vaporii-ndepărtînd !

O gingaşă eşarfă !... O Masă preadivină !
Un lacom chip, în fine,-i acum pietrificat !...
Iată hotarul — negru extaz ! — făr' de lumină,
Şi braţele nentinse rapsodului damnat.

Grea veghe, dinainte de bocetul din urmă !
Mi-am ispășit exilul neîndulcit de-un Tată,
În limburile unde pe a Himerei urmă
Se tîrîie un doliu neîmplinit ! — Dar, iată,

Se-ntoarce umbra ! Veche, străfulgeră o spadă.
E crucea — horcăituri, vecernii siciliene !
Tăcere !-ncrezător în prezicerea neroadă,
Un front înalță zeul de focuri reptiliene !

Amantă bifurcată, enormă-anomalie,
Tot în oglinda-n care văd stelele cum mor
Se roagă-o auroră întoarsă spre tărie...
— Poți înhăța, Meduză, pe orice muritor !

Iulie 1943

OCEANO PAX

Domnului Marcel Raymond

Bătrîni, o, grota, crucea și purgatoriul meu !...
O, voi, profeți ca vinul sălășluiți de furii,
Ce-n ițele privirii și-a' pașilor mereu
Mi-ați încîlcit, oprindu-mi din zborul nalt, vulturii !

Bătrîni ce-n sfînta Umbră aflatu-v-ați popas
(Fantastici șerpi, cu urme stîrpite,-mprăștiate),
Spun minții voastre clare același bun-rămas :
„Vă odihniți, cadavre de mine-mbrățișate,

N-o să se mai audă ecoul pe Sinai,
Vă odihniți în pace, renunț la orice gardă,
Vă odihniți în pace, prea vă urîsem, vai,
Cumpliți Stăpîni ai lumii ce n-are să se piardă !"

Stăpîni ai adorării depline, vrăjitori,
Nu mai cobor de-acuma în jungle subterane !
Să tacă vocea grotei ! Vă las, cum și-alteori,
Vultùrului în seamă, făpturi supraumane !

Spre mare mă îndeamnă ce duh eliseean ?
Uciși părinți, frumoase nopți fi-vor dintr-odată,
Cînd Pacea dăltui-va cuvîntu-i nevicleaan !
Salut Ziua de aripi deplin eliberată !...

Iulie 1944

CATREN

În aerul alpestru, vara cu ochii stinși se-nflăcărează.
Stîrnește monștrii toamna :-n cupă profetului vin grec ea toarnă.
În mîna prostului îngheață și violetele de iarnă.
În cea mai neagră primăvară pomul de mîine germinează.

GUSTAVE ROUD

(1897—1976)

S-a născut la Saint-Légier sur Vevey. După studiile liceale se înscrie, în anul 1916, la Facultatea de litere din Lausanne, iar în 1920 devine licențiat în literaturile clasice. Din fragedă tinerețe participă, alături de Ramuz, la memorabila mișcare pentru renașterea literelor romande. Un timp a fost secretar de redacție al revistei *Aujourd'hui.* După aceea se retrage din ce în ce mai mult, pentru a trăi tot restul vieții ca scriitor și ca țăran printre țărani, la Carrauge, în regiunea Haut-Jorat. Opera lui nu este prea întinsă ; ea cuprinde poezii, note și traduceri, dar și destule poeme și lucrări în proză. În ultimii ani ai vieții i-au fost acordate numeroase distincții publice. În monografia pe care Philippe Jaccottet i-o consacră, în 1958, acesta vorbește de „iradiația lui Gustave Roud în Elveția romandă... iradiație de o discreție atît de intensă, atît de particulară..."

Opera poetică a lui Gustave Roud înfățișează două versante — singurătatea și paradisul — căci ea își trage seva dintr-o dublă și profundă experiență, cea a retragerii în afara vieții comune și cea a viziunii

eternului, pe care numai poezia o poate realiza. Anumite lucrări ale sale, ca, de exemplu, *Petit traité de la marche en plaine (Mic tratat de marș în cîmpie)* — 1932, dezvăluie o relație afectuoasă cu natura. Dar în cea mai mare parte dintre poemele sale peisajul nu constituie decît un pretext, el fiind, de fapt, reflectarea unei lumi interioare. Mărturie în acest sens stă una dintre ultimele sale lucrări, *Requiem* — 1967, care marchează, poate, momentul cel mai zguduitor din viața poetului, pricinuit de moartea mamei sale. Aici natura apare redusă la trăsăturile ei cele mai comune, la permanențele ei : un cîmp înzăpezit, o apă acoperită de frunzele toamnei, sate liniștite, ce se înșiră pe coastele colinelor. Aceste semne exterioare determină un drum lăuntric ce trece prin obscuritatea inimii. Iar în imaginea păsărelelor care triumfă supraviețuind distrugerii, se naște speranța, care este speranța realizării creatoare.

În *Campagne perdue (Sat pierdut)* — 1972, viața și opera lui Gustave Roud sînt surprinse într-o convergență ce planează între poezie și proză. Experiența poetului nu este lineară și temporală, ci ea intervine pentru a ilustra unitatea unei vieți. În această jumătate de secol, nu autorul este acela care se schimbă, ci domeniul său : lumea rurală. Sentimentul vital al lui Roud oscilează între doi poli : experiența singurătății și cea a fericirii. Amîndoi se topesc în viziunea ținutului Haut-Jorat pe care l-a cunoscut și iubit ca nimeni altul. Frumusețea nu este o posesiune, sugerează poetul, ci o promisiune ; reușita poetică și ideea poeziei trebuiesc stăpînite și mereu restăpînite. Aparent statică în absolutul ei, opera lui Gustave Roud cîștigă aici dinamismul său interior, după cum interioară este, de pildă, și evocarea trecutului. Și numai în viziunea personală se poate restabili legătura dintre ce este

și ce a fost. Recăpătarea țării pierdute este, de fapt, munca poetică, iar „prezența“ de care se vorbește într-un poem, reprezintă victoria asupra neputinței, evocată într-un altul, ca un strigăt al scriitorului.

NU, NU ZĂPADA ACEASTA...

Nu, nu zăpada-aceasta de o noapte, sub soarele-acum pal-trandafiriu, în care, poate mii de semne-avînd, privirea lacului iar descifrează, cu oarecare plictiseală, capcanele, și vînătorile și foamea atîtor zgribulite viețăți ! Ce să fac cu aceste urme atît de-asemeni celor omenești ? Ele te duc spre vizuină și spre sînge.

Zăpada are alte semne. Neprihănitu-i umăr adesea păsările i-l rănesc cu-o singură bătaie de aripă. Și tremur în fața acestei peceți, din altă lume. Ascultă-mă. Singurătatea mea-i desăvîrșită și pură ca zăpada. Rănește-o cu aceleași răni. O umbră, o bătaie-a inimii, și poate că privirea asta-nchisă se va deschide sub al tău *altundeva.*

Hai, vino ! Nu e nimeni. Sînt singur, doar cu-aceste păsări. Mă uit la apa înstelată de frunze moarte și de spumă. Mă uit la case și la chipeșele sate, peste coline răsturnate, ca niște coșuri mari cu mere roșii — la satele pe care le iubeam. Hai, vino ! Poate ne-ntîmpină vreunu-n fața lămpii. Nu-s toate ușile închise. Poate vreunuia dintre plugarii ce suie-acum cu ceața dimpreună pe drumul plin de paie, fructe moarte, i se va face milă de rugămintea noastră și ne va recunoaște. Trebuie ca visul nostru de fiece noapte să se înfăptuiască, acel vis în care tu reiei mereu, pînă la implorare, la cuvînt, cumplitul drum al celor morți. Tu îmi vorbești. Și din tot corpul te ascult, fără-a-ndrăzni o vorbă să-ți răspund.

Ai vrea să pleci, ai vrea să regăsești casa pierdută, satul nostru fără nume. Și te ascult. Și mă ridic. Și reîncep un mers fără sfîrșit și fără oră, fără drum, prin iarbă, peste arături, peste zăpadă. Nu mă mai părăsești. Tu ești aici, apropiată, o sfielnică prezență, un glas, o aripă, o umbră. Nici obosită nu mai ești ca altădată. Acuma tu mă rogi : O clipă odihnește-te, o clipă !

Dar știi că nu e vreme de odihnă.

PE MALURILE RÎULUI

Pe malurile rîului ascunse
șerparițe culegeți și sulfine
Jilavul drum înnoadă pe coline
o salbă de băltoace și de frunze

Coboară norii trestiile iarba
cu chica-i netezită într-o doară
cele trei sălcii din noiembre cerul
cu apa stăvilarului coboară

Un gust de-ngheț nocturn văzduhul are
și cornu-l zgîndără cu veselie
O pasăre își lustruie penajul
e-un strigăt trist ce inima sfîșie

Să nu mai strigi Nu te-nțelege nimeni
Poți grija mea de-acum să n-o mai porți

Eu *știu* cine se vaită și mă cheamă
sub cerul morților cu ochii morți

ACEASTĂ LOCUINȚĂ...

Această locuință pe care nu mai am putere s-o iau asupra mea se-nfundă pe ascuns în ierburi rele, cu lespezile zidurilor despecetluite, cu orbi licheni pe fiecare țiglă, în inima grădinii ce se sălbăticește pentru vecie... Una cîte una, sleite plantele se prăbușesc între urzică și scaiete ; e moartă clematita violetă. O ! să nu știi de-această agonie. Cum am putea să viețuim într-un *aici* ce nu-și mai seamănă lui însuși ?

Cumplit de-ntristătoare-această milă a ființelor și-a lucrurilor care de peste tot ar vrea să ne susțină. Fîntîna proaspătă la care vin zi și noapte să s-adape cei de pe urmă cai — și-odată cu stăpînii lor miloși renvie pentru-un timp hambarul nostru plin pîn'la grindă cu grîu copt... Secerătorii nu-și mai vîră-n iazuri brațele lor arse de soare, dar apa murmură sau cîntă nencetat. Ea în adîncul camerelor cată urechea somnoroșilor fugiți, ca pentru a le strecura cu orice preț secretele și tot ce știe de măruntaiele terestre ale acestor vechi meleaguri de beznă, de nisip, de stîncă, în care se prelinge și s-adună strop lîngă strop izvoru-i din adînc. Au cine-o va mai auzi de-acum încolo fremătînd la marginile viselor de vară, cu-arșița răcorită de prospețimea ei ?

Aici, jos, totu-ncepe de sine să se îndoiască, să cate cu neliniște în însăși ființa sa tot mai amenințată. Acolo, sus, marile constelații încep să pască tropăind deasupra acoperișului de iarbă neagră al nopții sclipitoare, uitîndu-și numele cu-ncetul și șovăind pe marginea absenței. Și blîndul vînt din zori, iubit de tine, prieten teiului în

floare și-al trandafirilor ce se trezesc, zadarnic varsă peste fațadele neprimitoare domoalele-i libații de miresme.

O, ce harababură ! Așa cum snopul, cînd i se rupe legătura, nu mai e snopul falnic și se neagă în fiecare spic împrăștiat, și-acest meleag strivit se prăbușește în nesiguranță și ne tîrăște și pe noi în amețeala sa.

Nici spațiul măcar nu mai e sigur.

O, MAMĂ...

O, mamă, s-a sfîrșit cu-acele întrebări de-a lungul vremii rumegate, întru deplina vestejire-a resemnării, asemeni unei ierbi de-amărăciune !

O, mamă, *singurul* răspuns o pasăre mi l-a adus ! Din doliu-n doliu-o viață-ntreagă-a trebuit, întreaga viață-a mea, pentru-a primi,-n sfîrșit, acest dar ce nu-l merit : taina care ne va uni.

O, mamă,-ascultă : nu mai există-*altundeva* !

O PATĂ DE CULOAREA CERULUI

Albastru de corole în cunună...

Mă uit, mă-aplec în față, întind mîna : nici una, nici o albăstrea, o, Doamne ! dar florile căror le-am căutat în ochii oamenilor strălucirea... A, iată-le acolo ! regăsite, acele anemone apenine, mici pete de azur, odini-

oară, noian de stele din frunzar ieșite, în umbră și-n dezordine ușoară, jos, sub scorușul din grădina noastră, o, mamă, sub scorușul din Grădină !

NOAPTE DE PAIE

Noapte, cîinele scufundă
Marea stea — c-un bot rînjit,
Paiele unde-o scufundă
Croncăneli le-au ciugulit...

Hoț cu mînă de mătasă,
Vîntul din clopotnițî ia
Ceasurile, pradă-aleasă
Celui frînt de soarta grea.

Vise de nori măcinate,
Nu-nviați tăcutul val
De obraze și de sate
Sub privirea — negru voal !

Van tezaur de pleoape
Ce dispare pînă-n zori...
O, Uitare,-n șapte ape
Acest trup neiubitor

Spală-l cu mîinile tale,
Ca să doarmă, ca să-l culci,
Din straiele-i temporale
În curatul beznei giulgi !

Cum și numele-i jertfit e,
Vrea de-acuma să le poarte
Pe-ale voastre, pomenite
Pînă-n somn și pînă-n moarte,

O, de gînduri ucigașe,
Trei din nesfîrșitul șir :
Andromeda nărăvașe,
Cassiopeea, Altair,

Una, alta și-ncă una,
Fără sora voastră Luna.

LUSSERY

Amicul meu, morarul, îmi vorbește.

Pe capul cîinelui el pune-o mînă,
Cealaltă pe paharul gol se rotunjește.

Se naște-o lume-n jurul acestui trup puternic.

Un braț săltat, și iată că roțile imense
Încep să se urnească sub șuvoiul
De lapte negru și de spume,
Spre saci cîte un umăr întind argații-albaștri,
Torentele cirezii coboară spre fînețe.

Şi din această forţă de om, aceste bruşte
Mişcări ale privirii şi pieptului adînc,
Un rîs apare, proaspăt, de copil.
Inima otrăvită-şi găseşte libertatea.

Ascultă, asta-i ploaia, ah, ascultă !
Să nu mă părăseşti, îmi pare
Că lîngă tine-aş fi trăit ca un alt om
Şi-atît de simplu că n-ar fi rîs nimeni.

E ploaia,
În jurul nostru totul se scurge şi murmură
În umedele cîmpuri nesfîrşite.
Sleiţi înclină capul caii tăi
Şi închid ochii de huilă neagră.
Nu-mi spune prea degrabă-adio,
Şi nu da prea degrabă drumul
Acestei mîini dintr-ale tale !
Ştiu bine că m-aşteaptă
Drumul din spate de băltoace sclipitor,
Drumul umbrit de ţepene tufişuri,
Cu flori mici, de mătase-albastră,
O ! mai albastră ca privirea ta,
Drumul ce mă va lua-napoi degrabă,

Drumul care nu duce nicăieri.

MARCEL RAYMOND

(n. 1897)

S-a născut la Geneva, la 20 decembrie 1897, într-o veche familie geneveză. Studiază literele la universitatea din oraşul natal şi la Sorbona din Paris. Este membru al Societăţii scriitorilor elveţieni, al Academiei belgiene şi al Academiei de ştiinţe morale din Paris. Este distins, în anul 1934, cu Premiul criticii franceze, în 1954 cu Premiul Schiller şi Premiul Oraşului Geneva, în 1967 cu Premiul pentru propagarea literaturii franceze, iar în 1972 cu Premiul G. Keller.

În lumea literară, Marcel Raymond este cunoscut mai cu seamă în calitatea sa de critic literar, cunoscîndu-şi celebritatea cu lucrarea *De la Baudelaire la suprarealism* (1933), în care prezintă poezia franceză modernă nu din exterior, ci potrivit propriilor sale legi de dezvoltare. Carte de căpătîi a autorului, *De la Baudelaire la suprarealism* a rămas, aşa cum reiese din numeroasele ei reeditări, de neînlocuit, dar nici alte scrieri ale sale nu pot fi socotite mai prejos. În întreaga sa operă, eseurile şi tratatele mai scurte — din care trebuiesc amintite

Influenţa lui Ronsard asupra poeziei franceze şi *Bibligrafia critică a lui Ronsard*, ambele apărute în 1927 — oferă un centru de gravitate de o importanţă deosebită, constituind o contrapondere a grupului de vaste monografii despre Valéry, Rousseau, Senancour. *Génies de France (Geniile Franţei)* — 1942, *Vérité et Poésie (Adevăr şi poezie)* — 1964, *Etre et Dire (A fi şi a spune)* — 1970, sînt titluri ce dezvăluie de la bun început intenţiile autorului. Cele două concepte, *a fi* şi *a spune*, îi permit criticului să înfăţişeze cei doi poli între care, pentru el, literatura poate fi pusă la încercare şi înfăptuită; e vorba, pe de o parte, de identificarea spirituală şi existenţială cu un *a fi*, iar pe de altă parte, de tentativa mereu nedesăvîrşită şi ameninţată de neînţelegerile în exprimarea acestui *a fi*.

După o îndelungată activitate pedagogică la Universitatea din Geneva, Marcel Raymond trece la o nouă fază creatoare, devenind el însuşi poet şi prozator. *Le Sel et la Cendre (Sarea şi cenuşa)* — 1970, este povestea vieţii lui, în care mergînd pe firul amintirilor, reflectă o întreagă epocă, determinată de cîteva momente de mare însemnătate în domeniul vieţii spirituale.

Ca poet se afirmă pentru prima oară în 1966, publicînd, în amintirea soţiei sale, volumul de versuri *Poèmes pour l'Absente (Poeme pentru cea absentă)*, un monument poetic ce nu reneagă caracterul confesiunii. Se mai cuvin amintite culegerile: *Mémorial* — 1971, *Par-delà les eaux sombres (Dincolo apele posomorite)* — 1975 şi *Souvenirs d'un enfant sage (Amintirile unui copil cuminte)* — 1976.

PAŞI RĂTĂCIŢI

Paşi rătăciţi în ce nu are-un nume

Odaie fără glas
Pereţi prea albi împodobiţi cu flori greoaie

Cap luminos pierdut pentru alt somn
abia nălţat
şi iară apăsat
şi peste care mîna păstrează urma-i întărită

Frumoasă frunte şi bombată de copil
plăcută frunte de ţărancă
şi veşnic fără zbîrcituri

Şi tîmple-atît de lesne de-nţeles
cu vine de pe-acum secate

•

Şi păr de gingaşă mătase
pe pielea-nfrigurată
pe care gura mea a sărutat-o

Prezenţă şi de-acum nainte mască
de nesfîrşită dezmierdare

•

Efracţie senină a dragostei în moarte

SEARĂ DE POST

Seară de post
de chin și frig

Tăcere de cristal
în care pînă și cenușa crapă

O lumînare roșie secretă
o lacrimă-n mirosul
de ace pîrjolite

Cu palma așezată pe genunchi
mă uit la degetele ei
pe fildeșul îngălbenit
tot înnodînd și deznodînd un vis
ușorul pas al începutului

în timp ce pacea din exil
punctată într-un timp etern
se nalță pe pulpanele de umbră
din hăul fericirii

ÎNTÎIA DIMINEAȚĂ

Întîia dimineață-a lumii

Noi dezlegați abia
adulmecăm zefirul în scorbura de umbre
și dragostea senină
în iarba umezită și mirosul de mentă

Îmi grăbesc pasul peste colburi
pe dealurile ca niște panere
trăgînd-o și pe ea de mînă
prin veselia holdei
care-și trimite strigătul de prepeliță
pînă-n înaltul cerului de vară

CA APA GRÎUL UNDUIA

Ca apa grîul unduia
paloarea serii începea să se-nroșească

Din cea mai mare adîncime-a cerului
un avion își revărsa copilărescul tunet

În pulbere și-n mărăcini
priveam o viperă imaginară

În jurul nostru vîntul își împărțea suflarea

Două clopotnițe-ascuțite
își azvîrleau orele albe

Şi degetele mele-alunecînd
tăcute printre degetele tale
şi gemenele noastre umbre
se întîlneau tăcute pe drumul împietrit

MOZART

Mozart şi-a întrerupt
cîntarea clară şi duioasă
Noaptea dormea în codrii
sălăşluiţi de huhurez

Zefir de iunie
în zăpuşeala lămpilor
Polenul lin plutea
prin toate încăperile

Ea liniştit broda

Eu ochii aşteptam să şi-i ridice
şi către bezna-n care de mult nu mai citeam

AŞTERN PESTE PĂMÎNT

Aştern peste pămînt privirea-mi colbuită
şi nici o alta căutîndu-mi ochii
n-o să s-aştearnă peste chipul meu

Nici o fiinţă numele nu-mi va rosti
acest nume pe care nu ea mi l-a ales
dar pentru totdeauna mi l-a dat

în lumea noastră fără amintiri
în care glasul ei unit cu-al meu
pînă la mine nu va mai ajunge

ALBASTRU PE ALBASTRU

Albastru pe albastru înc-o dată
pînă la cea din urmă părere de zăpadă
pînă-n străfundul negru-al apei
pîn'la surzenia din piatră

O proră sprintenă cădelniţează
şi stînd pescarul în picioare
pe firul vremii-şi decupează
imaginea încremenită

Însingurat la masa mea ovală
văd cum respiră frunza de platan
şi cum pe malul jos înaintează
cu răsuflarea vîntului în faţă
plăpînzii-ndrăgostiţi

Dar clopotul absenţei
absoarbe orice zgomot

Nu poate exista făgăduială
pe care să n-o-ntîmpine abisul

VRUSESEM TOTUL SĂ GĂSESC

Vrusesem totul să găsesc

Şi vîntul ce lipeşte năduşeala
pe ceafă şi-ntre umeri

Şi coifurile de argint
pe cîmpul de azur
unde îngheţul verii
în pulbere de tunet explodează

Şi ruga păsărilor nevăzute
în verdele brădet

Şi negrul şuier al marmotei
zvîrlit din peşterile-ntunecate

Şi apele înşelătoare
care cuprind păşunea
cu suta lor de gheare la o mînă

Şi umbra norului care pluteşte
şoim cenuşiu peste omăt

Albastră galbenă şi albă
sub acul de albină
o mare de corole unduind
sub viul soare împotriva morţii

A trebuit să fug
pînă-ntr-atît mi s-au părut de aspre
toate acele lucruri ah ! pe care
de dimineaţă le iubisem împreună

Şi seara-am salutat
cerneala cerului şi trăsnetul

TRECUTUL ÎNCĂ-L AŞTEPTAM

Trecutul încă-l aşteptam

Şi zilele cele mai lungi le aşteptam
şi mila bunătatea gliei
şi steaua dispărînd peste coline
cînd animalele-ncep să viseze

Speranţa mea fusese-o prezenţă răzleţită
memoria iubirii în adîncimea nopţii

Dar eu văzusem noaptea neagră
şi zilele fără lumină
chemare în albastru sunînd ca un suspin

De ploaie-i ghiftuită vara
    și străbătută de melci roșii
greoaie flori aproape putrezite

Universală-absență
Surzenie deplină

E vremea să străpungem timpanele tăcerii
pentru-a-nțelege semnul

ȘI TOTUȘI ZIUA A VENIT

Şi totuşi ziua a venit
cînd soarele de vară pe sufletu-mi apasă

Balanţa nevăzută
cu două talere sonore
cuvînt de slavă suie în aerul albastru

şi pînă către seară
o răsuflare nemişcată
se-adună-n înălţime

În codrii deşi par zgomotele muzici

Al ghionoaiei fluier injurii nu-mi aduce
şi aburii vibrează peste flori

Şi numai pentru ea
şi numai printr-o rază aurie
oprit în loc e timpul
neputincioasa moarte
de-un rug de flăcări e-nghiţită

Şi universul se oferă
în veşnica-i prezenţă

TE VEI ÎNTOARCE

Te vei întoarce-ntr-un amurg de vară
    la ora cînd de iarbă
        se va atinge somnul
cînd umbra se va scurge în odaie
cînd pasărea trimite cîntarea-i de pe urmă

Nu va fi nici un freamăt în frunzişuri
nici o mişcare nu va fi prin curţi

Pe drumul templului numai fîntîna
numai fîntîna îşi va risipi
murmurele de apă-ntunecată

De răsuflarea ta atunci
tot aerul va fi înmiresmat

Scînteietoare din oglinzi țîșnită
o stea atunci în inimă-mi va arde

și-atunci se va deschide pămîntul ca o floare

DIN FLORILE DE ANEMONE

Din florile de anemone
din tufele de violete
frunzișul iernii străpungînd parfumul
mă chinuie ca o-ndoială

Această bine-articulată mișcare de salut
această matinală și-atît de veche bună ziuă
aceste vorbe-aceleași și gustul lor străvechi
acest strigăt de prunc în asfințit
precum un cînt de pasăre-anonim

nimic aicea care să nu fie
    de dinainte de-a mă naște
        și după ce-o să mor

Absent în lumea asta unde ea nu mai este
așa cum o să fie cînd n-oi mai fi nici eu
e totul și asemeni cu ceea ce e astăzi
    cu ceea ce era cînd ea trăia
        cînd eu trăiam

În marea Roată înc-o vreme prins
    și totuși azvîrlit

TREI ROȘII TRANDAFIRI

Trei roșii trandafiri
trei tineri trandafiri
ai lui octombrie întinerit

Trei trandafiri rupți pentru Ea
într-o grădină-ngustă
de mîna mamei mele
în razele verzui ale-nserării

Trei roșii trandafiri
de ploaie pistruiați
și aplecați pe-o lespede albastră
în tainica lumină
a unui alt octombrie-ndrăgit

MIEZ DE NOAPTE

Miez de noapte ghiftuit cu stele albe
ceas de ceas urzit cu mii și mii de
flaute de-ntunecate păsări

Și izvor de lapte ce respiră
între mohorîții arbori negri

Şi prăpastie ce pîrguieşte
între coaste-o tulbure-auroră

Toată fericirea este-aici
tot aici îi este şi popasul

De-aş putea măcar o dată fără
nici o amintire
    sau dorinţă
s-o găsesc întreagă
    s-o descopăr
şi eu în sfîrşit
    ca s-o iubesc

CENUŞA UNUI NOR

Cenuşa unui nor
curgînd dintr-o clepsidră
dincolo de acoperişuri
trifoi părea de-argint pe-un fond albastru

Fereastra se aprinde
lăsînd să treacă-o umbră
semn clar al nopţii fremătînd de larme

Un porumbel gulerat brăzdează cerul
c-un mare zbor augural
cetăţii impunîndu-i oglinzile tăcerii

Timpul se-ntoarce la momentul cînd
în depărtarea camerelor dragi
de sub piciorul ei ţîşnea lumina
şi beznele se-mprăştiau

E ora cînd o inimă cedează
în faţa dintelui speranţei
ora cunoaşterii în care
se hotărăşte-n cer şi-n noapte
eternitatea lămpii

WERNER RENFER

(1898—1936)

Werner Renfer, primul scriitor jurassian care, potrivit afirmaţiilor criticului P. O. Walzer, a luat poezia în serios, s-a născut în localitatea Corgémont, cantonul Jura, într-o familie de ţărani nevoiaşi. Cursurile primare şi secundare le urmează în satul natal, ca apoi, în 1918, să se înscrie la Şcoala politehnică federală din Zürich, unde începe să studieze agronomia. În 1921, îndemnat de demonul artei şi al aventurii, îşi abandonează studiile, pentru a se stabili la Paris, unde, în condiţii materiale precare, face gazetărie, scrie versuri şi romane, sub pseudonimul Jacques Florville. Prima sa culegere de versuri, intitulată *L'Aube dans les Feuilles (Zorii în frunze)*, apare la Paris, în 1923. În anul următor publică proza poetică *Le Palmier (Palmierul)*. În 1924, împins de mizerie, se înapoiază în Elveţia, unde îşi reia studiile şi, în 1925, obţine diploma de inginer agronom.

Între anii 1925—1928 lucrează ca redactor la publicaţia asociaţiilor agricole jurassiene, *Paysan jurassien*. În 1927 îi apare o plachetă de poeme intitulată *Profiluri*. În 1929 scrie şi pune în scenă un divertisment popular în trei acte, *La Fête au Village (Serbarea la ţară)*, cu prilejul celui de al şaptelea festival cantonal al muzicii de la Saint-Imier. Ca participant activ al vieţii sociale şi culturale a acestei localităţi, Werner Renfer devine membru al Societăţii amicilor teatrului şi al Societăţii de emulaţie jurassiană.

Din 1933 începe să publice, una după alta, cele mai valoroase opere ale sale: romanul *Hannebarde*, distins cu Marele premiu literar al emulaţiei jurassiene, *La Tentation de l'Aventure (Ispita aventurii)*, nuvele şi *La Beauté du monde (Frumuseţea lumii)*, poeme.

Se stinge din viaţă în ziua de 27 martie 1936, la Saint-Imier, cantonul Jura.

O, VINO, DRAGA MEA...

O, vino, draga mea din zile calme,
Cu dragoste ţăranii să-i priveşti
Cum îşi apleacă ramurile-palme
Pe brazda ce dă grîne ca-n poveşti.

Bărbatul să-l priveşti din zori cum pleacă,
Cu pieptul gol, în soare scufundat,
Cu ochii la colină şi răstoacă
Şi sufletul de ţarină-mbătat.

Mişcarea s-o priveşti, nevinovată,
A pasului spre truda grea deschis:
În ea-i copilăria de-altădată,
E-al vieţii noastre cel mai paşnic vis.

Efortul să-l privești în zorii proaspeți,
Brăzdat de cînt și zboruri de lăstun,
Și căruia, la pîine,-i vom fi oaspeți,
O pîine precum sufletul lui bun.

O, DACĂ TU, CARE DE BRAȚ MĂ IEI...

O, dacă tu, care de braț mă iei,
Pictînd prezentu,-n vise mi-l învălui,
Înseamnă că nu mai sînt dintre-acei
Copii ce lumii nu i-ar smulge vălu-i.

Din cărți bătrîne-i dădeam vieții preț,
Urzind Progres și Fericire-n lume.
Știința stearpă, trufașul dispreț
Mi-acopereau tot sufletul cu brume.

Dar nu gustasem nici strugurii copți
Și nici dulceața, zmeură sau prune,
Care-ți înseninau atîtea nopți
Și zile cu-o voioasă-nțelepciune.

Spun oamenii că toate merg pe dos,
Gîndind cum îmi gîndea copilăria,
Zadarnic inventînd un vis frumos,
Pînă-a-ți cunoaște nevinovăția.

O, dacă tu, care de braț mă iei,
Îmi duci spre-nțelepciunea-ți rătăcirea,
Cu cărțile-nvechite vreau s-o-nchei,
Ca să nu mai cunosc decît iubirea.

FOILE DE HÎRTIE

Foile de hîrtie, albele mele turme,
Țigările cu aur din cutie,
Și telefonul, și telefonista,
Și vaietele de mașini, de gramofoane,
Totul îmi spune : Viața-i un buchet !
Tu respiri flori de multă vreme vestejite,
Și alte flori ce se deschid în voia lor,
Mici semne-nghesuite pe cerul bicolor.

Griji zilnice, dintotdeauna sînteți
Însoțitoare viselor sublime !

Am cunoscut atletul care se îmbăia
În deltă, mirosind a prospețime,
A fragi și-a pudră de iubite,
Spunîndu-și : Viața-i un buchet !
Tu respiri flori de multă vreme vestejite,
Și alte flori ce se deschid în voia lor,
Mici semne, musculoase, pe-un limpede izvor.

Ah, viața-i un buchet !
Pînă și bietul canceros spunea,
Și-ntregu-i trup se consuma

Întru folosul găunoasei flăcări
Din ochii, din privirea sa.
Da, viața-i un buchet!
Mi-a spus, pe masa mea cîntînd,
Buchetul meu de flori de cîmp.

SUD VESEL

Sud vesel, visul, viața mea,
Tresalți, meleag de brazi sub vînt,
Te nalți spre soare, gînd al meu —
Aud cigalele cîntînd.

Verdeață, munți, albastre ierburi,
Se-mbată pasărea de soare —
Iubito,-nchide geamantanul,
Zîmbește marea,-ntindem pînza!

Ne-om spune zilnic cîntul dulce,
Și dragostea ne-om spune-o iară!
Ce-nmiresmați erau, ții minte,
Toți rosmarinii astă vară!

În aventură pleci, Europă,
Orașe, rîuri, văi, cîmpii,
Ne-om îmbăta de bucurii —
Pe navă, draga mea te-mbii!

Dormiți, voi griji, voi case albe!
În urmă vă lăsăm dureri
Și temniță de pînă ieri —
Ne vom întoarce nu știu cînd.

Nu știu nici cînd și nici de unde,
Din lumea largă sau din Sud,
Ne fie căile fecunde —
Tartană, vîntul a crescut!

Adio, sat, plăcute liniști,
Și rufe albe sub ferești
Și ploaie ce nu contenești
Peste duminicile noastre!

Adio, vînt din larg, primește
Poemul, viața-amînduror,
Ne-om prelungi pelerinajul,
Copiii strigă-asurzitor!

Chemări de gări, sirene, vase,
Precum iubirea noastră-i marea,
Punți, cabluri, șine, avioane,
O, lanțuri care-ncingeți lumea!

Lega-veți țări, călătorii,
Speranța însă niciodată!
Să dăm avînt dorinței vii
Ce inimile ne îmbată!

Cîntînd, spre vara ta m-avînt,
Sud vesel, Sud purtat în gînd,
Tresalţi, meleagul meu de brazi —
Aud cigalele cîntînd !

CA NIŞTE FRUCTE, ZILELE...

Ca nişte fructe, zilele se pot deschide,
se poate riturnela cuvintelor uita,
sînt umilit azi de mireasma ta,
cenuşă tîrîtoare prin toată curtea mea.

Un şir de-albastre, nesfîrşite bare,
dincol' de zidul verii prelungeşte
secretul vieţii mele trecătoare,
o ploaie molcomă, -nvăluitoare.

Să scrii dintr-un adînc tunel frunzos
despre lumina ierbii de pe-aici,
să scrii dintr-un zbor unic, maiestuos,
cu slove din arìpi de rîndunici !

POŢI FACE DINTR-O PIATRĂ UN POEM

Poţi face dintr-o piatră un poem,
şi rîsul poţi cu lacrimi să-l amesteci,

şi îţi dai seama că nimic nu ţine
decît cît trebuie pentru-o schimbare,
spre-a fi tu însuţi şi egal cu tine.
Nu mă mai mişcă muzici de fanfare,
dar mulţii trecători întotdeauna,
iubesc vocile stinse-n abisurile zilei
şi paşii fără număr ce chinuie trotuare
în labirinturi de singurătăţi.
Poţi face dintr-o lacrimă-un poem,
şi dintr-un rîs poţi face un poem,
şi piatra s-o amesteci cu suspine.
Cînd arborii-i doboară sub secure
lărgindu-şi tăietorul ostroavele-n pădure,
parcă un clopot sună-n viaţa mea,
şi nesfîrşitul aurorei plîns
amestecă în sîngele meu stins
mireasma proaspetelor seve.
Poţi face dintr-o piatră un poem,
dintr-o piatră de lacrimă, de rîs,
dintr-o piatră de lună, dintr-o piatră
uitată lîng-o margine de drum,
şi tot ce iubesc eu e veşnic viu,
ca un poem.

CU SAXOFOANE SUSPENDATE

Cu saxofoane suspendate
m-aşteaptă serile. Dar simt că neaua
propriei mele ierni mă ţine
la îndemîna-aducerii aminte.

Ca apă glasurile cad
într-un cornet de bronz precum o pară,
o neagră soartă are-orice ţigară
între degetele trandafirii.

Ca fructele ferestrele se rotunjesc,
văzduhu-i violet, şi cerul spală
ochii copiilor ce dormitează
într-o dezordine cu prospeţimi de lămpi.

Un cîntec mă sfîşie-n noapte,
blîndeţea mîinii sale n-o cunosc,
o stea aprinsă în adînc de noapte
e chipul ce mă urmăreşte.

Eu cunoscusem ţărmurile toate,
şi ploaia-i ca durerea mea de veche,
mă rennoiesc ca o furtună
într-o livadă ce-a uitat de fructe.

O, margareta azvîrlită în izvor !

Dorinţa mea dincolo de palate
e sînul tău fierbinte ce se pierde
în oceane de lumini.

Cînd ne vom duce-n crînguri,
cînd ne vom duce oare ?

Fluviul de lapte ce hrăneşte ramuri
pe unde-l vom descoperi ?
Sînt de prea multe ori născut,
vai, ca să nu mai ştiu nimic !

VOI, POTECI, POTECI...

Voi, poteci, poteci de taină, în sfîrşit, vă recunosc !
După-atîtea ceasuri grele feriga-i înlăcrimată,
urna cu spinări de munte-i plină vîrf de amintiri —
o, poteci, veniţi la mine, în verdeaţa etajată,
tomberonul vieţii mele şi el plin e-acum de rîuri.

Rîuri care poartă blînde gulere de porumbei,
rîuri de poteci cotite şi pierdute printre stînci,
rîuri de priviri uimite ce ţîşnesc din piatra goală,
rîuri ale-atîtor vise ce mereu mi-au fost zdrobite,
val al mîinilor acestea care spre pădure-aleargă
irizîndu-se-n bătaia soarelui în asfinţit.

Ah, sub degetele care-o piaptănă, cum arde seara,
lungă-a cerului cosiţă peste şipote-azvîrlită —
urc, tot urc, şi nori de cretă prind din urmă,-i prind
cu mîna,
beau, tot beau, şi toată gura-mi pare-o flacără de fag,
tinere femei frumoase umbletele-mi tapisează !
Una, după fantezia albelor poteci întinsă,
stă cu faţa-n sus, certată cu pămîntul primitor,
şi-ndrăgeşte numai cerul cel albastru,-albastru,-albastru,
ridicat pe stînci şi culmi,
şi pe veşnicele pietre aşezate-s celelalte,
cu voci dulci, de farmec pline şi cu linişti şoptitoare.

Lin curgînd și-n sărăcie, trist se stinge clarul lunii,
eu îmi acordez vioara ce vibrează și ea trist,
suitoarea melodie-a brazilor încep s-o cînt,
și mă simt de parcă-n muzici noi destinele-nveșmînt.
Voi, poteci, poteci tăcute, pline de-nstelate nopți,
rîuri, rîuri ce-n cascade peste mîini îmi coborîți,
rîuri de frunziș prieten, rîuri pașnice și limpezi !

Muntele se veșnicește-n soarele-nsetării mele.

DIN CE

Din ce, din ce sînt eu alcătuit ?
Cei ce plecau nu mai aveau nici taine,
o față deci le-am dăruit,
deși în mîini doar raze-aveam de soare.

LUMEA

Lumea e mai cumplită decît o-mbrățișare
de fier sau de oțel, și în adîncu-i
sclipește-un diamant nemaivăzut,
care adună-ntregul cer în sine.
Despic în două lucrurile și străbat
aversa grea de zinc, intru-n octavă,
și sufletul îmi este atît de muzical
încît descopăr lucruri noi.

CÎND UN RODIN ATINGI

Cînd un Rodin atingi
parc-ai atinge oase,
nervi, cartilaje, o arhitectură
mai caldă, mai secretă ca iubirea.
Și bronzul care freamătă-n mișcare
și-n arșița din sînge și-n mlădierea pielii.
Minune a picioarelor desculțe,
proptite, parcă-nfipte-n soclu,
umană plantă-n stei stratificată,
nervuri pe pulpe, tors din gheara morții smuls,
trup picurînd din aștrii regăsiți !
Cap viu, atras de raza ce vine de departe,
ce vine de la noi și din adîncuri vine,
și sevă vie, cu lumini care țîșnesc
din marmură, din mîna unui om !

SĂ PLECI NU-I MARE LUCRU...

Să pleci nu-i mare lucru, cînd nu lași
noroiul drumurilor nesfîrșite,
și umbletele grele-n urma ta,
și zilele de chin și fără pîine,
și lungul șir de fleacuri omenești ;
să pleci nu-i mare lucru, cînd nu vrei
să pleci de tot.
Eu plec, mă cheamă viața și-i arunc
privirea-aceasta lungă ce nu se mai întoarce !
Noi am pornit pe scara grea de piatră
ce se rotește, urcă și se oprește sus,
și am văzut lumina

cum ne salută peste-acoperișuri,
peste bătrîna, falnica cetate.
Și catedrala, evii de credință
păreau că sufletele ne sugrumă.
Și măști cu pete mari și-ntunecate
treceau și se-ntorceau și iar treceau
pe sub arcadele-arzătoare,
și-nțelegeam că nu mai au nimic
din vechea febră salvatoare.
Și singuri ne simțeam în taina
recucerită-atunci, și bucuria
se răsucea în noi, scînteietoare!
O, și ce limpezi erau ochii noștri
pentru că se înțelegeau!

FRUNZIȘURI PROASPETE

Frunzișuri proaspete
În care lampa
Copilăriei arde

Ne-ar fi plăcut în mîini să vă păstrăm
Acesta e momentul cînd fruntea-i mai curată
Și-o luminează raza dimineții
Acesta e momentul cuvintelor de ceară

Acolo se gravează iarba
Și cea mai mică picătură-a apei
Pe-o margine de frunză
Tu nu te vei mai plînge de primirea
Oglinzii tale vii

Și dacă azi obrazul tău e aspru
Pînă-ntr-atît că nu-l mai recunoști
Pe el ți se gravează viața

Tot mai departe arde lampa
În proaspătul frunziș

GEORGES NICOLE

(1898—1959)

Reprezentant de frunte şi animator neobosit al criticii literare romande, Georges Nicole s-a născut într-un sat din cantonul Vaud. După terminarea studiilor universitare ocupă un post de profesor de limbă şi literatură la un gimnaziu din oraşul Nyon, post pe care avea să-l păstreze pînă la stingerea sa din viaţă, la 6 aprilie 1959. Cît timp a trăit, n-a publicat decît critică literară în reviste de specialitate, ca *Présence* şi *Rencontre*, şi în suplimentele literare ale cotidienelor *Samedi littéraire* şi *Journal de Genève*.

Şi totuşi, în afara articolelor şi recenziilor apărute în presă, Georges Nicole a lăsat în urma sa rodul unei munci îndelungate şi perseverente. A început să scrie din tinereţe, întorcîndu-se mereu la anumite texte considerate de el demne de a fi „trudite". Munca la aceste texte se întindea uneori pe o durată de zece pînă la cincisprezece ani. În total, ele însumau un caiet, la care se adaugă un mănnunchi de poeme. Cum autorul n-a lăsat nici o indicaţie în privinţa lor, cîţiva prieteni au socotit cu cale să le publice. Şi astfel, sub titlul *Poésie* apare la editura Carrérouge din Lausanne, la doi ani după moartea

sa, unicul volum al unui remarcabil poet. Volumul, adunînd poemele, cîteva proze scurte, o serie de note şi cîteva fragmente dintr-un jurnal, la care au mai fost adăugate patru dintre cele mai apreciate comentarii critice culese din presă, a fost reeditat în 1971, la editura Bertil Galland din Lausanne.

Georges Nicole este cunoscut şi ca strălucit traducător din literatura clasică italiană (Dante, Petrarca, Leopardi).

Pentru perpetuarea acestei distinse personalităţi a culturii elveţiene de expresie franceză, în anul 1969 a luat fiinţă Premiul Georges Nicole, a cărui menire este să încurajeze scriitorii debutanţi din Elveţia romandă.

MARE

Ţărm al vieţii cel mai nalt, iubire.
Talazuri din tărie revărsate,
Vii semne-ale-nfloririi zbuciumate.
Ţărm al vieţii cel mai nalt, iubire.

Talazuri din tărie revărsate,
Solii de taină,-n faţa ta le vezi,
Vii semne-ale-nfloririi zbuciumate
Te-mbie-n tainicele lor livezi.

Ascultă-ale zefirului spovezi
Urechii tale dornice menite,
Un dar blînd al tăriei îmblînzite,
Ascultă-ale zefirului spovezi.

Un dar blînd al țăriei îmblînzite,
Spovezile-s întruna murmurate,
Urechii tale dornice menite,
Ca o speranță-a unei țări visate!

FOC

pentru Vinerea unei regine

Vas gingaș de lumină — foc viu — pe mări haine!
han unde-asaltul iernii adoarme! în palate
cernite,-n mătăsoasa odaie ne dorm toate
acele veri departe de tristele ruine.

Din umbra de fotoliu, lumina mîinii tale
alunecă spre alta în graba-i jucăușă.
Privirea ta pe pajiști, prin valea de cenușă,
cu amintiri îți arde trezirile fatale.

Unde-s acele lucruri ce ne-au fost viața, rostul?
Albastre lacuri, ceruri, păduri prietenoase
și tainicele coturi de drumuri fără case,
și unde-i satu-acela care-a fost satul nostru?...

Dar umbrele pe triștii pereți se-alăturară;
răspuns la flăcăruia aprinsă-o clipă iară;

și mobila-ațipește, și te-nfiori adese,
și liniștea începe din nou să te apese.

EDELWEISS

Ah! stînca mă atrage
și iarba de pe stîncă,
și singura stea, floarea,
pe cerul — noapte-albastră.

Stînd și eu printre ierburi
și singură în spațiu
voi fi o stea, o floare,
sus, pe un vîrf de stîncă,

în limpedele aer,
în rîsul viu din aer,
și mîinile-i și păru-i
îmi regăsesc obrazul.

* * *

Sub aștrii-nșelători culcat
Dormeam pe răsuflarea voastră
Pluteam pe răsuflarea voastră
De valuri strații legănat.

Pe geamandură-un ţînc eram
Ori de la-nec scăpam şi sfărmuri !
Şi răsuflarea-vă balsam
Mă împingea spre care ţărmuri ?

Eram un ţînc şi ca-n deochi
Vedeam — vreţi voi — o Zînă sură !
Fie şi-aşa ! cu-albaştri ochi
Şi albă lîngă geamandură.

NOAPTE ITALIANĂ

În talazul de măslini
Licuricii navighează
Greieri cîntă şi dansează
În talazul de măslini.

Într-o spumă de frunzar
Luna unduie şi vîntul
Lin îi vîntură argintul
Într-o spumă de frunzar.

Noapte trează noapte vie
Urcă-o şoaptă urcă mii
Să se mîntuie-n tării
Noapte trează noapte vie.

* * *

Lumini pe marea apă
se-nnoadă şi deznoadă
şi-o zbatere sireapă
se-nvîrte ca o roată.

O zbatere sireapă
învîrte-această roată
şi străluciri pe apă
se-nnoadă şi deznoadă.

* * *

Văzduhul ninge liniştit
E noaptea paşnică de iarnă
Fără vreo faptă ea s-a dus
Fără vreo faptă alta a venit.

Cinstită clipă fără suferinţă
Priveşte lungul orelor cortegiu
Neluminoasă gravă clipă
Priveşte cum se scurge fluviul leneş.

Te uită şi priveşte anul
Care s-apropie încet-încet
Umilă fii în faţa lui
Supusă legilor acestei lumi.

El vine ca un bun prieten
Şi fără teamă-l vei primi
Şi nu-l vei întreba nimic
Ca pe-un copil care se naşte.

* * *

Voi albe ale nopţii deşteptări !
Gingaşe lebede pe apa blîndă.
Voi zboruri fulgere domoale
şi răsuflare tu din arbori
să fiţi voi încă de pe-acuma
primele paradisului vestiri ?
Ah ! fie ca o voce
sau poate-un chip s-apară
în acest stufăriş de flăcări albe
şi să rostească-acel cuvînt
care cuprinde tot :
va spune-atunci că primăvara
nici nu mai e un anotimp
şi că nu va mai părăsi
învinşii noştri ochi
frumoasa florilor privire.

ACEST IERNATIC AER

Acest iernatic aer ce dragostea-mi îngheaţă,
de dragostea ta, poate, o ! se va-mprospăta.
În cameră-aici unde nu prinde-un sunet viaţă,
doar vocea ta mai ştie să cînte, vocea ta...

Tu numele meu, *Georges*, tu singură-l ştii spune !
Te-arăţi luîndu-mi ochii, în uşă, orbitoare,
cu braţele întinse, cu părul de cărbune
şi-n flacăra privirii cu-ndemnul de plecare.

O ! să fugim. Ostatic îmi eşti ţinut aici
de un trecut în care mai crezi, cum ai crezut.
O ! să fugim spre oameni mai vii, în alt ţinut,
o ! să fugim odată de morţii tăi complici ;

să rupem vălul ceţii sub care zaci înfrînt.
La treptele de soare, la valurile-n spume
te uită, şi pe cheiuri, reînviind o lume,
ascultă-n pînze glasul zănaticului vînt.

ACEASTĂ VOCE PE PRUNDIŞURI...

Această voce pe prundişuri şi pe creste
am auzit-o multă vreme
venind din ape, din văzduh,
din jocurile razelor de soare.
Şi, transparentă, plîngăreaţă
sau pătimaşă sau glumeaţă,
la mine lumea ajungea prin ea.
Cine retează firul sorţii mele ?
Cine-a hotărît liniştea
din preajma-acestor paşi ai mei ?
Sînt umbră-n numele acelei voci pierdute
şi mă duc între umbre.
Cine-mi vorbeşte, tace.
Cine m-ascultă, nu mă înţelege.

MÎNA DE PRUNC S-A LINIŞTIT

Mîna de prunc s-a liniştit,
Seninu-i chip adoarme :
Domoala voastră-aripă,
Alcyoni, domoale marea.

Alcyoni, marea-amenință
Din larg sărmana luntre ;
Zăpadă, larmă, lacrimi, pumni :
Sub pana voastră-adăpostiţi-o.

Alcyoni, prea neagră-i unda
Şi ceru-i fără stele :
În jurul florii mici de apă,
Vegheaţi, voi, îngeri-păsări...

CENUŞĂ ÎN ODAIE ŞI TĂCERE

Cenuşă în odaie şi tăcere.
Jăraticul s-a stins,
Şi lampa nu mai vrea să ne cunoască.

Vibrează aeru-ntr-un colţ îndepărtat,
Vrei să vorbeşti :
Cuvintele ne sună-atît de straniu.

Pe stradă-un trecător apare ;
Izbită-i uşa lui ;
Şi cheia lui răspunde nu : nici o scăpare.
Să pleci ? Sîntem ca şi încătuşaţi.
Cum urlă spaima-n ochii tăi :
Oare-ai citit-o şi-ntr-ai mei ?

Trebuie să rămînem şi să nu mai vorbim,
Nici să nu mai zîmbim,
Şi să lăsăm să treacă întunecata lume.

LIED

Undelor, luaţi-mi umbra,
ea mai mult ca mine-nseamnă ;
şi legaţi-o de vreo floare,
de seminţele din ceruri.

Ea s-ar duce de la mine
pe trotuarele în tremur,
sub frunzarele de aer ;
pînă-n pajiştile mării.

Eu pe ţărmuri aş rămîne,
fără plîns şi bun-rămasuri,
doborît peste nisipuri
în uitările materne.

LA NOI SOSEȘTE MAREA

La noi sosește marea ca un năvalnic fluviu
Cu glasurile cărui popor străin ? cu rîsul
Căror din zeii vajnici ? cu-aceste amețite
Mari animale albe pe care le-ai vrea moarte...

Privește-aceste nave de liniști purtătoare
Și pasărea de propriul ei strigăt speriată
Și trupurile-acestea pe dune prosternate
Să afle imposibilul răspuns.

ÎNTRE PEREȚI ȘI LINIȘTI

Între pereți și liniști domnește-absența ta
Fac focul pentru mîna ta plină de povești
Pun flori asprimea mării din ochi să ți-o-ndulcești
Și ușa-ntredeschisă începe-a te-aștepta.

În juru-mi dimineața pustiul și-l așterne
Întoarcerea-ți e vie și așteptarea-mi mută.
Nehotărîta pînză pe undele eterne
Alunecă deodată spre mîna-ți cunoscută.

O lebădă pe iazul negru trece
nenufar enigmatic
de-o frumusețe rece
e trupu-i singuratic

Locuitoare calmă a nopții tăinuite
și soră-a stelelor ispite
spre care cer plutește
la margine de iaz ?

Locuitoare mîndră a nopții tăinuite
amică-a stelelor neliniștite
spre care cer plutește
la margine de iaz ?

TU, MUZICĂ, TU SINGURĂ...

Tu, Muzică, tu singură mă liniștești
— copilărie-a mea, o, cerul meu ! —
ghețarii mi-i slobozi, îmi ștergi greșeala
și dușmănoasa mea viață de om.

Nici dragostea, nici somnul nu mi-au dat
ceea ce numai tu deții,
nici noaptea-apropiată
n-a murmurat ce singură tu cînți.

Cine ești tu ? nu pot decît să spun
locurile de tine vizitate,
și obiectele de tine mîngîiate,
și calmu-n care inima o scalzi,

înaltele coloane-ale pădurii,
izvorul pașnic, noaptea,

mişcarea stelelor şi lacurile toamna,
şi camera în care flori trăiesc,

dorinţele ce leagă prietenii,
suspinul umbrelor pe fugă puse
şi ordinea, ah! şi lumina
în miezul unei taine-mbătătoare.

GILBERT TROLLIET

(n. 1907)

S-a născut la 13 iunie 1907, în localitatea Chiètres, catonul Fribourg. Este membru al Societăţii scriitor elveţian, al Societăţii scriitorilor genevezi, al Societăţii oamenilor de litere din Franţa, al Societăţii oamenilor de cultură europeană, al PEN-clubului internaţional şi al Comunităţii scriitorilor europeni. În anul 1949 a fost distins cu Marele premiu pentru literatură al Academiei Rhodaniene, în 1957 cu Premiul Guillaume Apollinaire, în 1961 cu Premiul Van Lerberghe, în 1970 cu Premiul internaţional al prieteniei franceze.

Deşi s-a născut în cantonul Fribourg, Trolliet aparţine de multă vreme peisajului literar genevez. În ciuda faptului că a frecventat şi a susţinut, alături de alţi poeţi de seamă ai generaţiei sale, cercul literar „Jeune Poésie",Trolliet a urmat întotdeauna o cale proprie. Jurnalist, critic de artă, editor al revistei *Présence*, el a scris o vastă operă poetică, însumînd peste 25 de culegeri, în care dă la iveală un subtil artist al formei, „un interpret fidel al aspiraţiilor, al gustului şi al dezgustului contemporanilor săi", după cum afirmă cunoscutul critic elveţian Ernest Dutoit, în revista *Ecriture* nr. 7, din 1971. Desfăşoară, de asemenea, o intensă activitate în ca-

drul diverselor emisiuni culturale ale posturilor de radio și televiziune din Geneva, Lausanne și Paris.

Semnalăm volumele cele mai importante publicate de acest mare și neobosit slujitor al literelor elvețiene de expresie franceză : *Cadran* — 1929, *Eclaircies (Luminișuri)* — 1930, *Itinéraire de la mort (Itinerariul morții)* — 1932, 1977, *Nouveau monde (Lume nouă)* — 1934, *L'inespéré* — 1942, *Offrandes* — 1944, *La Colline* — 1955, *Prends garde au jours (Ia seama la zile)* — 1962, *Laconiques* — 1966, *Le fleuve et l'être (Fluviul și ființa)* — 1968, *Le calepin (Carnețelul)* — 1973, *Visites* — 1973.

*

* *

Mi-am citit din nou poeții,
Goethe, Rimbaud și Racine,
Ce mi-au fost și-mi vor rămîne
Zeii cărora mă-nchin.

Moartea e grăbită, viața
Mai grăbit va-nainta :
Lucrurile cîndva spuse,
Mîine noi le-om repeta.

Poezie, glas al lumii !
Glas de nici o iarnă șters,
Care urlă-n pieptul nostru
Și se domolește-n vers.

*

* *

Plouă pe cărări,
Spune într-un cînt.
Muzica, deruta
Laolaltă sînt.

Anul patruzeci.
(Cum să-i fiu rapsod ?)
Pagină amară,
Ploaie, vînt, exod.

Plouă. Scuipă-ți dar
Marele alean,
Toată noaptea asta
Și întregul an.

*

* *

Moartea e infimă.
Pentru ce zîmbești ?
Necuviință, crimă
E să te-ndoiești.

Nu știu cine plînge.
Vă-nțeleg, în schimb,
Frați ai mei de sînge,
Făurari de tîmp.

Nu ştiu cine cîntă.
Va rămîne-ascuns.
Muză fremătîndă,
Cîntul mi-e de-ajuns.

* * *

O zi se naşte, alta moare
Sub roşul zorilor sărut...
— Prieteni, ce-aveţi de vînzare
Şi pîn-acuma n-aţi vîndut ?

— Eu, dăinuirea unei stele,
Ca remuşcarea pe pămînt.
— Eu, necinstirea fetei mele.
— Eu, grijile... — Eu moartea-mi vînd.

ANONIM

Să-ţi cauţi locul
În mulţime
Aproape
De-aproapele tău
Ce te iubeşte
Ca pe sine însuşi.

Şi nimeni
Şi nimic
N-o să ne mai deosebească.

AŞADAR

Timpul
Paşte
Spaţiul.

Şi invers.

Aşadar
Nu vă spun
Nici locul şi nici ora.

Vă aştept.

JUSTIŢIA

Justiţia
Pe măsura
Mizeriei
În sfîrşit
Se ascundea ea însăşi
Oarbă —

Pisică moartă.

ÎNCĂPĂŢÎNATUL

Pe stradă cobora
Şi c-un pas liniştit
Se-ndepărta
Se-ndepărtează.

Se-ntoarce
Pleacă iar —

Şi-o ia de la-nceput.

MORALA

De-atîta vreme
Tricotează
Stînd la fereastră
Lîngă cer
Precum un cîine bucuros —

Ciorapii ei mereu aceiaşi.

CĂDEREA

Poţi să ridici
Căderea
Şi te ridici prin ea.

Cerul gelos
Lipseşte.

Un fruct
Rău apărat
Se poate preschimba
În măr
De aur.

ÎNDOIALA

Îndoială
Solitară agonie

Te accept.
Te exceptez.

Spune-ne
Adevăratul
Adevăr
Precum otrava.

PEISAJE DESTĂINUITE

I

Descătuşez vechi lacrimi de sînge, dezrobesc
Din iarnă peisajul în care vieţuiesc

Pios împerecheate-n fîntîna de-altădată
Simţirea lumii-ntreagă şi-ntreaga ei durată.
Deschisă-mi pare lumea asemeni unui gînd
Nemuritor, din zorii prieteni fremătînd,
Şi care,-acelaşi veşnic, e veşnic un indiciu,
Un nou chip al fiinţei în necurmat supliciu!
Grădini, crengi, anotimpuri de vis şi împliniri
Renaşteţi cu candoare, şi voi, o, trandafiri,
Daţi iară ghes luminii din vremuri, orbitoare,
Să cînte iar, s-adune miresmele de floare
În noi... Dar unde cîntă unduitorul lan
Şi viile frunzoase ale acestui an?
Să nu fi prins eu şoapta şi proaspătul răsuflet
Al unor lucruri care pornesc s-alerge-n suflet
Ca sîngele de iute, ce nasc ca nişte zei,
Destăinuirii noastre dînd viaţă şi temei?

II

Şi dacă peisajul este-o destăinuire,
Lasă-l să crească-n tine eu-a liniştii ivire,
Mai nobilă ca zarva şi veselul azur,
Lasă pletoasa toamnă să cînte, glasul pur
De clopote-n amiază, prezenţe-alinătoare,
Şi vinul bun, şi rîsul unor culegătoare,
Copilăria blîndei plăceri şi acel chin
De-a întreba şi-a duce un trai sub chip hain,
Ca marea furioasă... Cum nu schimbi firea firii,
Respiră împăcarea, respiră trandafirii,
Fără ca-n van să fremeţi cu zeii ce-au apus!
Ei dorm de veci, şi toate fantomele-au apus
Şi nu mai scot o vorbă cu nimeni de pe lume.
Fie ca-ntreaga viaţă a ta să se consume
Cu-mbelşugare! toamna să nu-mbrace-n veşmînt
De aur doar un singur Triumf, ci să dea rînd

Şi-unei pribege inimi, ca unda-abia născută,
În care taina lumii domneşte nevăzută.

TOTU-I ÎNTÎI VISAT

Un aur pur, şi demoni
Nevinovaţi, şi ochi
Ieşiţi ca din abisuri. Un dar e trandafirul,
Al morţii nemblînzite, nesigure mereu.
În omeneasca-ardoare abia şopteşte-un zeu.

Aştept. Totu-i repaus. Lung viitor sfruntat,
Eşti o icoană-n mine. Totu-i întîi visat.

CERUL POETIC

Spre cerul vieţii tale poemul mi-l îndrum.
Să odihnească iară, să semene şi-acum
Peste întinderi aspre şi stele-ncremenite
Noi anotimpuri blînde-n cîntarea ta unite.
Adesea-i monotonă universala raită!
E-ntocmai ca o moară ce nicicînd nu se vaită
De vînt, de cursul apei, de-necul unei flori,
De roua bucuroasă ori plînsă-adeseori...
Să-ţi dăruie poemul în cerul vieţii tale
Un anotimp în floare, miresme şi petale,
Un chip ivit cu-ncetul din zări, ca bucuria,
Că pare chipul proaspăt şi pur sau mărturia
Unui trecut cînd lumea prindea contururi încă...

Lipsește lumii mele voința ta adîncă,
Ci vocea ta să ardă-n arterele-mi pustii :

O lume ce se naște e-n orice gînd, să știi !

VREI

Vrei să vorbesc. Dar știi tu de unde vin acele
Cuvinte simțitoare și trupul lor de stele
Sau bezne ? Și de unde iubirea-mi fără sațiu,
Ce tulbură gîndirea și versu-l înfioară,
Și slava-ntraripată ca pasărea cînd zboară,
Ce mișcă însuși vîntul și-nsuflețește spațiul ?

Vrei să zîmbesc. Dar zîmbet e-nflăcăratul chip
Al rozei înflorite. Încerc să te-nfirip
Pe culmile-mi din suflet, cum ești și cum te-aș vrea,
În sclipătul luminii amețitor, și mîine
Cînd le-i urca uimită, cu mîna-n mîna mea,
Va fi o zi senină, fără dogori și vînt,
Și mai adîncă, poate, ca moartea în mormînt.

PLOPUL

Plopul, arbore în zbucium,
Plopul, arbore-n exil,
Îl priveam cîndva din față,
Îl priveam și din profil.

Avea capul neguros
Al făpturilor bizare
Care și cînd se opresc
Rămîn totuși în mișcare.

Să-l întreb de chinu-i veșnic,
Să-i pun alte întrebări ?
Lasă-l să se vrea părtașul
Fiecărei răsuflări...

Spunea Goethe, pare-mi-se,
Nu știu, poate c-am uitat :
În zadar culege-albina,
În zadar în ziduri bat !

L-am lăsat deci suferinței,
Pe el, plopul nimănui —
Nimb al sufletelor noastre,
Cu tot tremuratul lui.

JEAN-GEORGES LOSSIER

(n. 1911)

S-a născut la 1 septembrie 1911, la Geneva. După terminarea învăţămîntului primar şi secundar, studiază ştiinţele sociale la universitatea din oraşul natal şi la cea din München. În 1935, după ce îşi ia diploma de doctor în sociologie, îmbrăţişează profesiunea de redactor şi scriitor. Este membru al Societăţii scriitorilor elveţieni, al Societăţii scriitorilor genevezi, al Academiei de litere rhodaniene, al PEN-clubului internaţional, al Societăţii romande de filozofie, al Institutului internaţional de sociologie. În anul 1943 a fost distins cu Premiul Schiller, în 1946, la Paris, cu Premiul Edgar Poë, în 1959 cu Premiul Broquette-Gonin al Academiei Franceze, în 1966 cu Premiul scriitorilor genevezi. La începutul deceniului al şaselea, deşi trecuse de 40 de ani, se alătură cu entuziasm grupului literar „Jeune Poésie".

În domeniul ştiinţelor sociale, Jean-Georges Lossier a publicat lucrări de referinţă, cum ar fi : *Le rôl social de l'art selon Proudhon* — 1937, *Solidarité* — 1947, *Les civilisations et le service du prochain* — 1958.

Ca poet se remarcă prin cîteva culegeri care îl situează printre fruntaşii liricii elveţiene de expresie franceză : *Saisons de l'Espoir (Anotimpurile speranţei)* — 1939, *Haute Cité (Oraşul de sus)* — 1943, *Chansons de misère (Cîntece de sărăcie)* — 1952, *Du plus loin (De mai departe)* — 1966.

PEISAJ MARIN

Frunzişul marea şi-l aşterne
Pe trepte marmorate
Şi-şi ţese luminosul scul
De legendare drumuri
Pe care i se pierde aducerea aminte.

Arunci ca nişte ancore cuvinte
Ca să opreşti speranţa ce vine din ostroave
Şi-auzi acelaşi clopot
Răspuns dînd fiecărei lovituri.

De apă zala neagră-a lanţului nostru-i roasă
Cum despecetluieşte pietrele-acestui timp
Cum devorează chipul iubirii fără seamăn
Pe care-o ţin asupră-mi ca pe-o carte de sînge.

TRECUTUL

Noi simpli am trăit şi credincioşi
Sorbind o apă de lumină.
Dorm poamele tomnatice-n livadă,
Şi iarna-i locuinţă şi-un foc de jurăminte-i
Între noi amîndoi.

Unite mîinile ni le-așezăm
Pe-o culme-a bucuriei,
Și marmurile sparte-n care chipul
Lui Dumnezeu în lacrimi rătăcește
Pierit-au pe vecie.

Ne rămîneau mărturisiri puține,
Durerile străvechi mai domolite —
Totu-a fost dat de umbra ta-n vileag,
De sufletul meu totu-a fost iertat.

ÎNTOARCEREA

Deci ne-am întors,
Și unul dintre noi cînta :
Cel care trebuia să moară !

De mîini ni se lipea rășina zilei,
Și cînd azuru-l salutam,
Brațele noastre laolaltă se nălțau.

Pe pajiști, albele cearceafuri
Păstrau în ele amintirea feciorieí
Și-nflăcărarea trupurilor goale.

Ne-ndepărtam către apus
În etajarea serilor clădite
Pe timpul neclintit.

Ajunsă lîngă plajă, uriașă
De bucurie umbra ne-a crescut,
Silind să se retragă marea,

Și-atunci am scormonit nisipul
Pînă la apa din adîncuri,
De unde soarbe rădăcina inimii.

TOAMNA

Pădurea se scufundă-n iazuri verzi,
Jivinele strivite trag să moară,
Ca de-o chemare se-nfioară seara
În care atîtea inimi trec grele de nori grei,
Lichefiați de ploaie sînt strugurii răscopți...

Se vor întoarce toți spre lămpi
Cu capul împotriva vîntului,
Sub lespezi, strada umedă pornește
Spre-o gară-ntunecată,
Și-n lungul vechilor zăplazuri
Mîini de copii caută-ntruna
Cheia care deschide taina.

MUZICA

Ecoul căutîndu-și pînă și-n heleșteu,
Nesigură se nalță melodia,

Apoi ca pentru totdeauna-ncremenește —
O punte dintr-un mal în celălalt!

În lumea-i de obîrșie-mpietrită,
Cum să-și ia locul în cortegiul
Cuvintelor de zi cu zi pe care
Le-a-nvăluit oceanul de lumină?

Ne poticnim pe bolovanii zilei,
Mîini pipăind în adîncime,
Pierzîndu-ne-n reamintirea
Tristelor bărci ale copilăriei!

VISELE

Capul îmi zumzăie-ntr-o pernă neagră,
Sufletul mi se frînge pe crestele de somn,
Un foc din totdeauna mă precede —
Trebuie mai departe să-l urmez?

Sînt toate diminețile la fel
Pentru bouarul amnitirii...
Te-am regăsit în vis și mi-e de-ajuns.

C-un semn al mîinii stele tu înalți
Spre fericirea veșnică făgăduită nouă.

UN STRIGOI

Cînd m-am întors, copacu-și desenase
Pe spumă umbra, vîntul aducea
Un zvon de vîsle-ostatice în stuf...
Trăisem multă vreme printre morți.

Vă recitam legendele pierdute
În valul semănat cu stele stinse.
De-a lungul liniștii de crengi și flori
Veneam pînă la marginea grădinii.

Ascunse în hățiș, cîntări străvechi
Ne-nvăluiau în prevestirea lor.
Acum vă urlu foamea, și durerea
Mai sus n-o să vă ardă ca razele de-acolo.

ÎNȚELEPCIUNE

Adu-ți aminte golul din piepturile noastre
Și fericirea-n calea vîntului clădită,
Umilele-i numărători copilărești
Și trupurile noastre prăbușite...

Și iată acest foc rupt în scîntei
Lipite încă-n scobul mîinii noastre.
Ne așteptam să fie totul veșnic,
Și nu-i decît o veșnică-așteptare.

Deasupra arborilor urcă ziua,
Ploaia dezmiardă vara,
Nici o privighetoare ieri n-a mai deşteptat
Duioasa-ntunecime,
Cerul şi-a regăsit şi pentru noi răbdarea !

Cad trupurile sfîrtecînd
Trecuta bucurie,
Pe cînd în linişte, aici,
Ca o speranţă veche,
Se stinge anotimpul nostru.

MAREA CĂLĂTORIE

Înaintează morţii printre-ncîlcite rădăcini,
Cu-nverşunare, singuratici,
Ostatic fiecare al propriei călătorii.

Acela dese trepte cobora,
În scăpărări de orgi,
Aceea, soră-a toamnei,
Domesticea în păpurişuri sturzul,
Acela de azur încă fugea,
Da-i răsuna ecoul paşilor peste ţărm.

Ca pămîntean, nu mai am să le dărui
Decît doar sufletul din mine...
Se prind de el ca înecaţii.

SEARA

Pe ţărmul sufletelor ziua părăseşte
O clipă de eternitate.
Albastrul cer păleşte, oraşul se aprinde...
Pe dibuite-am să mă-ntorc la voi.

Înaintat e anotimpul,
Nimic nu mîngîie această seară,
Culesul viilor e negru
Şi păsările zboară dintr-un tufiş în altul.

Un clopot cheamă de foarte departe,
Deasupra asfinţitului rîd stele,
Pe lîngă staule-ajungi la pădurea
În care brazii-s seceraţi de razele piezişe.

SE FACE TÎRZIU

Cînd luna acostează la malul lacului,
O ancoră se-nfige-n pieptul meu :
E ger peste cîmpia unde se scaldă fumul,
Dar talpa noastră calcă pe-o iarbă aurie.
Dincolo de zăbrele pînă mîine
Smintiţii cîini în lanţuri vor rămîne.

S-a furişat trecutul pe-un fluviu de lacrimi...
Vine un timp cînd nu vom mai avea

Nimic pe lume decît vise
Refugiate dincolo de zid

Rotindu-se stelele-au ros colina
Şi cu ciomagul noduros ciobanii
Deschid marele somn al morţilor.

O NOAPTE UNICĂ

Ca piatra inima ne era grea,
Ne-am prăbuşit în iarba naltă
Ajunşi de fericire-n zarea humei...

Acolo marea-i capturată de amurg
Şi auru-i amestecat cu-al holdei,
S-a strecurat în preajma ta-nserarea
Şi lumea nu mai are greutate —
Apoi în vîrful arborilor s-a urcat
Din cîngurile fremătînd de veşnicele păsări.

DE VEGHE

Ca pasărea în care trage vînătorul
Vom dobîndi-n acest timp de război
Drept giulgiu legendar
O pajişte de sînge,
Apoi cu gheaţă vîntul ne va acoperi...

Oamenii viitorului vor crede
C-am fost alcătuiţi din frig şi sînge,
Şi prin urmare vor boci
Peste destinul nostru risipit
Prin fel de fel de rarişti
În care focul pîrîind
Şi peste frontiere
Ne-a trăsnit.

LA NESFÎRŞIT

Existenţa tuturor
Linie trasă cu creta
Peste umbra zilelor.

Cartea tuturor
Floare-a dimineţii
Prinsă între pagini.

Dragostea tuturor
Vis ce seamănă c-un vis
Sub mecanica vorbirii.

Existenţa, cartea, dragostea
Risipite-n zarva
Naşterilor, morţilor.

MAI TÎRZIU

Un pas de exilat trecînd în asfințit —
E-al meu ! Și acest cîntec
Prins și rănit de trunchiul aducerii aminte
E-al meu, printre atîtea care te fac să plîngi.

În alt loc, altădată
Eu îți voi spune visul meu viu de astă-noapte
Și de ce strigătu-mi mormintele strămută.

Tot chinul vieții mele la picioarele tale...
Veni-vei către portul unde se-nclină steaua
În seara pașnică de mai.

Răstimpul unei simple-ntîlniri eu îți voi fi,
Cu mîinile-amîndouă ai să-mi întîmpini chipul,
Nimic sărutul nu ni-l va despecetlui.

CLIPA FERICIRII

Nu mai vrea vîntul alfabetul vîntului să-l însăileze...
Se odihnesc, în barca nesigură, albi îngeri,
Pe malul apei vara face popas, să doarmă,
Tăcerea-n tihnă strălucește.

De dincolo de soare apare chipul tău,
Neliniștită-i așteptarea noastră,
O păsăruică-ntre mîinile tale,
Și dacă mergem mai departe
Ne-ndepărtăm spre-o altă lume.
O, precum spuma totul va pieri !

În sîngele din rîpe se-nlănțuie perechi,
Dincolo de ferestre turme trec,
O salcie s-adapă din apele nepăsătoare
Și ora gingașă-o reține-n cer.

CEEA CE AR PUTEA SĂ FIE

Pe luciul apei zburdă primăvara,
Incendiile verii-ajung deodată
La luminișuri și prisăci.
În colivia unei văi
Sleită ni se hodine iubirea.
Tu mă urmezi în țara de nisip
Unde ostaticu-nălțimii, vîntul,
N-o să coboare niciodată.

Cîntă-o fîntînă-n umbra insomniei...
Perfida-i apă luminează
Imaginea unei speranțe.
Mai sînt eu în genunea absenței tale viu ?

IARNA

Pe coasta dealului se stinge toamna,
În timp ce-și lustruiește uneltele orașul.

Va da năvală frigul din largile pășuni
Și va sclipi de chiciură mansarda.

Iubito, iată sărbătoarea serii
Și ora simplă-a vetrei
Care ne sfîșie pînă în suflet,
De parcă s-ar înfige-n noi
Liniștea păsării și a fîntînii.

CĂRARE ADÎNCĂ

Sînt la hotare așteptat,
În crengile exilului înaintez.
Unde-s ieșirea din prăpastii,
Cărarea-ntoarcerii ?

Perdelele sînt trase peste ziua
Cînd se deschide pieptul pămîntului crăpat.
Ah, să mă prăbușesc ghicind neclarul nume
Pe care păsările înserării-l scriu !

Mă prăbușesc și vreau să urc,
Mă-nvîrt în jurul pomului și nu-l ating.
Să urci pînă unde-ncetează plînsul
Pe plaiul dragostei, la nesfîrșit !

JEAN HERCOURT

(1912—1965)

Născut la Geneva la 24 august 1912, Jean Hercourt și-a început aventura poetică în anul 1930, sub semnul umanismului și al operei lui Walt Whitman, căruia îi va consacra, dealtfel, un studiu entuziast. După absolvirea învățămîntului superior, neputînd trăi din scris, ocupă multă vreme funcția de contabil la o firmă din Geneva și, în același timp, frecventează, alături de alți poeți de marcă ai vremii — Claude Aubert, Georges Haldas, Gilbert Trolliet, Vahé Godel Albert Py ș.a. — gruparea „Jeune Poésie“, în sînul căreia practică asiduu profesiunea de gazetar și publicist.

La izbucnirea celui de al doilea război mondial, Jean Hercourt are 27 de ani și, în ciuda faptului că poezia Rezistenței se aprinde la orizont, în mod cu totul contradictoriu el se angajază într-o explorare singulară a realității organice și minerale. Abia în volumul *Racines (Rădăcini)*, publicat spre mijlocul anului 1940, începe să se producă mutația în opera sa, mutație ce se face simțită și în culegerile ulterioare: *Fissures, Cri de l'Homme (Strigătul omului), Astrolabes*. În 1954 publică în editura Seghers din Paris volumul de poeme intitulat *Pour Mémoire (Pentru aducere aminte)*. Din 1960 pînă la moarte

scrie puţin şi nu publică decît două scurte secvenţe : *Ecrans* şi *Poèmes histories*. De menţionat este însă faptul că în această perioadă el a revăzut cu meticulozitate numeroase texte mai vechi sau mai recente, publicate parţial în *Elementele unei Poetici*, volum apărut în preajma morţii sale. Lucrarea însumează un ansamblu de studii scrise (şi publicate în diferite reviste) între anii 1952 şi 1961, studii ce definesc concepţia autorului despre poezie şi sensul profund al experienţei sale poetice.

Modernă prin excelenţă, poezia lui Jean Hercourt nu exprimă nici o nostalgie, nu sugerează nici o transcendenţă. Ea reflectă prezentul fără de sfîrşit. În 1968, editura Rencontre din Lausanne publică, prin grija poetului Vahé Godel, o selecţie a celor mai reprezentative lucrări în versuri şi în proză ale scriitorului, intitulată *Matière friable*.

ÎN LIBERELE OGLINDIRI

În liberele oglindiri
Ale vitrinelor de sticlă
Ard caracatiţe de broşe
Cu cioc bătut în diamante
Făr-a-ncălzi trotuarul.

Polipieri de museline,
Corali de pălării-coloane
Sucombă-ncet asfixiaţi
În jocul de lumini.

Vast labirint cu lungi alei,
Spărturi în adîncime,
De care se fereşte mîna,
Căci în sideful de pe paturi
Pîndeşte alge perla.

E marea libertate-a vieţii
În care navele bătrîne
Ale atîtor şantiere
Sub valul vîntului se sparg.

Prizonieri în prea mult spaţiu
Trec oamenii şi trec din nou,
Crapi ce forţează uşi deschise
Şi scot lumina din borcan.

IUBIRE

O clipă, ah, te simţi murind,
Sîngele nu mai curge pe albia-i de rîu,
Cînd părul ţi-l destram, zefirul
Urzeala-i mi-o adună pe mîini să-mi strălucească.

De transparenţă înghiţiţi,
Ne-nvăluie-un linţoliu alb de sloiuri,
Peşti în narcoza prospeţimii.

Devine suferinţa bucurie,
Zăpada încălzeşte ca o blană,

Cedează cremenea ca portocala,
Scaieţii-au moliciuni de vrăbii,
Urzica-şi pierde muşchiul precum sticla
Ce taina cărnii noastre aprindea,
Se pleacă gardul precum lunga geană
Cînd multele ferestre se deschid.

Zadarnic caut azi în muşchi
Sfărîmătura ascuţită-a cojii,
Pe sînii tăi — sîmburii tari de jir.

Azi nu mai simt nici muchiile mesei
Ce mîinile pe margini de hău ni le opreau,
Ungherele sau stîlpii pe alei
Ce ne-ndrumau picioarele-n derivă.

Ne-a fost răpită grosolan durerea
Cum ni s-ar fi smuls unul dintre membre,
Durerea, ah, pe care-o implorăm
Ca pe un ţărm familiar.

SPUN

Spun că poemul meu
E precum portocala
De luminos şi pur,
Şi plin e ca urciorul
Din care beau izvoare.

Îl înţeleg copiii
Şi degetele-şi moaie
În el, să li se-ncarce
De flori, ca porumbarii.

Spun că poemul meu
Parfum de fluviu are ;
Îi ciugulesc ploierii
Din perlele-i ascunse,
Spre-a-nsăila pe unde
Inele largi, domoale,
Din care ceruri nasc.

Spun că poemul meu
E plin precum oglinda,
Şi-n ea s-admiră calul,
Şi nările-i, corole
Deschise,-n ea răsuflă,
Şi iepurul găseşte
Încrederea-mblănită
A pielii sale-n ea.

Şi seara, pe cînd cerbul
Îşi scaldă în iluzii
Dogorile din răni,
Spun că fără s-o ştie
Cerbul reface lumea !

MIRACOL PE MARE

Cînd fuga țărmului e-n zare
Pecetluită prin hublouri,
Vezi peste ape cum răsare
Țîșnirea limpede-a balenei,
Înaltă, a speranței floare,
Care în viața-i de-o clipită
Acoperă întreaga mare.

TIMPUL

Timpul este un fluviu care-și desfășoară meandrele
De-a lungul palatelor sfărîmate ale morenelor,
O ceață care-și deapănă mătăsurile și se deșiră
În toropeala-mpietrită a dolmenelor și-a pietrelor.

Timpul este un galion greoi care, tăinuindu-și comorile
În abisul uituc al stelelor, la miezul nopții se-nfundă
În neagra bulboană a apelor glaciare.

Timpul este omul rebegit al amurgurilor
Ce se privește răbdător cum moare
În mlaștinile posomorîte ale orologiilor.

FABULĂ

Oceanul cu orbite scobite de vîrtejuri,
Pentru-a vedea mai limpede-n lumină,
Înșfacă fără rost ochiul meduzei,

Dar ciuruitei de sclipiri meduze
Să-și apere gingașul lob îi place
De marea pleoapă-a scoicii perliere,

Dar scoica-ncearcă, pentru-a tăinui
Frumoasa-i perlă ce-o dispută sarea,
Într-o cochilie să se-nfășoare,

Dar și cochilia cheamă oceanul
Ce-n cutele-i frămîntul și-l revarsă
Făr-a zburda vreodată-n ele !

POEM FĂRĂ NUME

De nu pălește, la trezire, omul
În zorii reci, cu licăr de smaralde,
E pentru că-al suflării mele nimb.
Împrăștie pe-un orizont de geamuri
Amprente reci de promoroacă.

De nu-l ucide, seara, cînd se-ntoarce,
Ecoul propriilor pași

Ce-l hărţuie mereu, e pentru că
Îi vătuieşte mersul cîntul meu.

De nu-l înăbuşă stafia nopţii,
La ora cînd veghează cucuveaua,
E pentru că privirea-mi, ca o ciută,
Dă strălucire ferigii-n cărbune,

Căci nu-l cunosc decît pe om,
Nu-l părăsesc nicicum, nicicînd,
Şi dacă-ascultă-al ierbii cînt
Sau foşnetul de pitulici
Ascultă spusa mea de-aici.

Îi întăresc pînă şi umbra
Ca ziua să nu i-o strivească,
Şi ceaţa-i balizez, şi poate
Pe străzi oricînd să mă-ntîlnească.

Şi dacă chipul nu mi-l vede,
Înseamnă că nici el nu se cunoaşte,
Că numele nici el nu şi-l mai ştie,
Şi că singurătatea-n veci mă paşte.

CU MAI MULŢI DE *DACĂ*

O limbă dacă-aş fi de sturz,
Granulei de nisip i-aş spune
Secretul bobului de mei.

Un puf de-albină dacă-aş fi,
Cocorii i-aş opri din goană,
Antene-n slăvi magnetizate.

Dacă-aş fi pană de bîtlan,
Aş face-n landă să-nflorească
Aripi imense de caiace.

Cărbune dacă-aş fi, aprins,
Aş duce-n zboru-mi fără aripi
Stafiile pîn'la catarge.

Dar vai, nu sînt decît eschila
Mizeriei ce ţintuieşte
A valurilor velatură
Peste încremenirea mării.

RĂSPUNS

Mărăcinişul roade, sapă
În carnea-ncremenită-a stîncii
Ca să ţîşnească-un proaspăt sînge
Din chipu-i veşted de calcar!

Şi stînca, drept răspuns, oferă
Pîrdalnicelor limbi de frunză
Toate spărturile-i artere
Prin care circulă doar vîntul!

LA-NTÎMPLARE

Iau obiecte la-ntîmplare,
Pe rînd le născocesc un nume,
La fel şi multelor priveliști,
Şi toţi le recunosc pe toate.

De vînt şi de pustiu deschise
Vă iată chipeşe-obiecte —
Ci gura noastră-o să vă-mpingă
În evidenţa tainei !

OCHIUL FEMEII

Ochiul femeii, insulă de alb,
Din care se ridică marea pînză
A zilei, ca încremenirea clipei
Să crească în petalele de valuri.

Ochiul femeii, flacără rotundă
Multiplicată-n mii şi mii de nimburi,
Spre-a-nconjura cu luminoase ghizduri
Prăpastiile pietrei şi-ale apei.

Ochiul femeii jinduie spre lande
Unde sînt fulgi mai calzi decît sub aripi,
Unde izvoru-i mai gingaş ca lîna,
Mai blînd ca aerul şi-ntraripat !

În ochiul de femeie ard zăpezi,
Rugina arde şi ea precum romul,
Funinginile curg catifelate,
Şi lacrimile spală mătci de fluvii,
Şi undele, izvoarele beau stînci.

Ochiul femeii vede-n zorii zilei
Mari porturi zgîind ochii de petrol
Şi-n care-apar hublourile oarbe —
Ochi stinşi ai navelor ce-au dispărut !

FLUVIUL PREZENTULUI

Prezentul este-un fluviu care duce
Un verde camion cu roţi de nimburi,
Pînă ajunge, escortat de maluri,
Într-un oraş de unde n-a plecat,

Un fluviu care c-un noian de alge
Şi harnice suveici de spumă, albe,
Trudind capcane-şi ţese-ntraripate
Pentru-a capta, la propriu-i izvor,

Ast heleşteu unde se delectează
Asemeni perei cu-nveliş de clopot,
Zvîrlind pe malurile înnegrite
Scîrţiitorii sîmburi de nisip,

Un fluviu ce se umflă între gratii
Eliberîndu-şi marii drugi de umbră,

Şi-nviorează bancuri de somoni,
Şuvoaie-alunecîndu-i printre ape,

Căci din oţel flexibil e prezentul,
Sub lamele cuţitelor renaşte,
Ca ţelul care nencetat se schimbă,
Ca moartea incapabilă să moară,

Căci deseori prezentul îmi ia locul
Ca din chiar timpul meu să mă adăp,
Nesimţitor la paloşul uitării,
Şi nici o moarte n-o să mă sleiască

IARNĂ

Un iepure presară neaua
Cu mici petale de amprente,
Căci el aşa, dintotdeauna,
Brodează rufăria iernii !

Steluţe peste tot de gheaţă,
De-aceea este gol arţarul,
Căci flăcăruia unei frunze
I-ar arde albele-i dantele.

Reci minereuri, vă ascundeţi,
Căci avuţia-n jur hoinară,
Ademenindu-vă cu hrană,
Ne-ar stinge alba neprihană !

AICI

E ciuruit de găuri cerul,
Nisipul roş şi prăpădit,
Pietroaiele nu mai au nume,
Pereţii şira şi-o îndoaie.

La carceră trimis-aţi noaptea
Şi-aţi consemnat la uşă ziua,
În lumea scrijelită, aspră,
Doar cuiele se-nfricoşează,
Doar fierul vechi se înfioară.

În pivniţă azi putrezeşte
Acoperişul, şi cămara
Se zvîntă pe acoperiş,
Şi-n lumea-ntoarsă azi pe dos
Aeru-ncearcă să respire,
Soarele vrea puţină umbră
Să moţăie un timp.

Eu nu sînt nici din stirpea voastră,
Nici limba voastră n-o vorbesc,
Şi pentru că dormiţi în chinuri,
Şi pentru că nu mă-nţelegeţi
Vă voi da veste despre mine :

Voi semăna-n brazdele voastre
Crăpate, boabe de salpetru,
Pentru-a vă-mprăştia în trupuri,
În oasele ce vă trosnesc
Spaima copacilor de veacuri !

PUŢIN PĂMÎNT

Puţin pămînt lipit de talpa mea,
Şi spaţiu prins de degetele mele
Şi soare adunat de mine-n piele
Mi-ar fi de-ajuns să-njgheb ca o băşică
Pe care-o văd în slăvi cum se ridică,
Pentru că nu-i din iarbă, nici pămînt,
Nici soare. Şi-ntr-o bună noapte clară
O veţi vedea şi voi întîia oară
Pe-o creastă-nzăpezită coborînd
Pentru-a-şi clădi un cuib şi-un ascunziş.
Şi cînd omătul se va fi topit,
Veţi auzi cum clocote-n pietriş
Un slobod rîs, un rîs nestăvilit!

CLAUDE AUBERT

(1915—1972)

Remarcabil poet şi traducător, mai cu seamă din literatura spaniolă, Claude Aubert s-a născut la Geneva. Aici şi-a făcut studiile secundare şi superioare şi tot aici a trăit pînă la moarte. În deceniul al şaselea se alătură, ca şi Jean Hercourt, grupului literar „Jeune Poésie", căruia îi rămîne fidel toată viaţa.

În ciuda faptului că nu are un caracter propriu-zis elveţian, opera lui Aubert se numără printre contribuţiile cele mai de seamă la evoluţia poeziei elveţiene contemporane de expresie franceză. Temele abordate de poet sînt, de exemplu, absenţa patriei, fuga, căutarea dragostei. Şi totuşi, sentimentul tragic al vieţii, la acest autor deosebit de înzestrat şi consecvent cu el însuşi, se află în strînsă relaţie cu oraşul său natal, despre care scrie: „Geneva are diferite chipuri. Unele mă emoţionează, altele mă plictisesc." Oraşul de nerecunoscut al copilăriei, cu străzile şi pietrele transformate şi bîntuite de feţe şi porturi străine, semnele singurătăţii ale ireparabilului, care nu mai sînt surprinse decît de clipa unui poem, iată unul din laitmotivele poetului. Vechiul antagonism între ordine şi strălucire, patrie şi exil, credinţă şi contestaţie intră în joc în poeziile sale, care, invo-

luntar, devin, pe acest plan, mărturii ale unei situații marginale helvetice.

„Scrisul, pîinea mea de toate zilele, este singura legătură, curcubeul, puntea peste abis care mă unește cu bolnavii, cu sănătoșii în aparență, cu păsările...", spunea poetul. La el, ca și la Jean Hercourt, descoperim moștenirea simbolismului și suprarealismului poeziei franceze, într-o tonalitate fundamental clasică : o poezie neînrădăcinată în pămînt, dar exprimată într-o limbă lirică modernă, expresivă.

Din creația poetică a lui Claude Aubert semnalăm volumele : *Persiennes (Jaluzele)* — 1953, *Terres de Cendres (Pămînturi de cenușă)* — 1957, *Pierre de Touche (Piatră de încercare)*, distins cu premiul literar al orașului Geneva — 1962, *L'Unique Belladone* — 1968. Sub titlul *Hommage à Claude Aubert*, editorul Bertil Galland din Lausanne i-a închinat poetului întregul număr 10 al publicației *Ecriture*.

UNDE MI-E PADUREA

Unde mi-e pădurea,
unde mi-e lumina ?

Cînd pornesc la drum
oamenii îmi hărțuie privirea
și nu pot să prind
ce-or fi tăinuind.

Unde mi-e pădurea,
unde frumusețea ?

Cînd pornesc la drum
oamenii îmi săgetează ochii
și nu pot să prind
ce-or fi pătimind.

Unde mi-e pădurea,
unde mi-e lumina,
cremene a verii ?

PUTEREA MUTĂ

Puterea mută-n crînguri tăinuită
s-o dărui ai putut
celor ce trec pe țărmuri succesive,
surîsul vreunei buze
l-ai avut ?

Tu treci și nu lași urme,
dar cum te duci și vii
te pierzi fără să știi
pe crestele de valuri
stîrnite de furtunile din tine.

Tu ești omul sfios și înțelept,
omul smintit, împins fără să vrea
în aventura crîngurilor argint-viu,
în anumite seri, și fratele oricui,
pe plajele cu pietre ascuțite.

Şi cînd te tai
eşti prinţul scoarţei calde.

La rana ta nu se gîndeşte nimeni.

ÎN PARCUL CAPULUI DE AUR

În parcul Capului de Aur
cu inima de călător înfrigurată
un om păşeşte singur fără grabă.

Pe iazul Capului de Aur
se ofileşte floarea-soarelui.

Prin parc păşeşte omul
ca un biet cerb cu gîtul jupuit.

Sub cerul de-anemonă cenuşie
îşi face şi reface socoteala.

Copacii-ascultă molcomă bătînd
inima-nfrigurată
a călătorului de umbră.

Între coline Ronul are gene
la fel de liniştite
ca genele unei copile.

UIMIRE

Năprasnic hohot vîntul zvîrlise peste case,
acoperişuri, plopi, catarge
durerea şi-o urlau spre trecători.
O, nimeni nu putea să curme ruliul norilor imens!
Venea orbeşte peste noi zdrobindu-ne sălbatic
obrazurile-ncremenite.

Noi eram mici, şi uriaşi eram,
şi păsările cuiburi îşi clădeau
pe-mbrăcămintea noastră.

Şi fiecare în privire aveam o pajişte de cer.

TU ÎN TĂCERE-AI DEPĂŞIT

Tu în tăcere-ai depăşit
taluzul zilei liniştit.
Privirea-atunci ţi-a devenit
o crisalidă solitară.

VĂD UŞA VEŞNICINDU-SE ÎN UMBRĂ

Văd uşa veşnicindu-se în umbră,
un deget ca o lamă de briceag
apare-o clipă peste geamuri.

Era ora odihnei,
cargouri grele navigau pe cer
şi paşii răsunau
ca nişte clopote-nspăimîntătoare,
şi muncitorul toată ziua aplecat
pe bielele scăldate în ulei
îşi aprindea ţigara.

Şi gîndurile-i în tăcere se scurgeau
ca undele-ntr-un estuar imens.

PRIVIREA TA E UN PĂUN REGAL

Privirea ta e un păun regal,
se-nveseleşte-ntruna făcînd roata
pe chinul meu din tuci banal.

Nu ştiu de mine, nu mai ştiu,
căci m-a vrăjit narcisa lui.

CAUT ÎNTRUNA STEAUA

Caut întruna steaua
sub semnul căreia tu te-ai născut.

Tu,
cu pistilele ca nişte gene

ce se-nnoiesc mereu
pe fiecare gînd al meu.

Pe gîtul tău
cu blînde, calde tremurări
de căldăraş
şi pe braţele tale
atîtea vii cărări
încep şi se sfîrşesc.

Caut întruna steaua
sub semnul căreia tu te-ai născut

Răşini îţi populează lungul păr
şi-ntunecate ametiste.

Eu mă deschid umbrelei lui ispititoare
şi curg în noaptea-i mare
şi minunata-i coborîre o urmez
spre flacăra somnului tău.

O PASĂRE DE AUR NEGRU SÎNT

O pasăre de aur negru sînt
şi vieţuiesc pe Amazonul
cu miliarde de zorele
şi de lalele grase.

Mă arde
o sprintenă
fată de foc,
și inima ei înstelată
e greu de cunoscut
precum inelele acestui fluviu
cu mîlul castaniu.

O pasăre de aur negru sînt
și mă cuibăresc
în melancolie
de stînjenei însîngerați.

Ea,
fata mea de foc,
singurul meu inel divinizat,
mă tulbură în somn.

O ! somnul meu înzăpezit,
O ! somnul meu cernit.

Și moartea mea din mine cînd va face
un alt inel, de fum,
ea, fata mea de foc,
capricioasă,-nmiresmată,
va fi-n tăcere zîna mea.

CÎND NOAPTEA-MI ZDROBEA MÎINILE

Cînd noaptea-mi zdrobea mîinile, și ochii,
și coatele și chipul —
toți oamenii pieriseră-mprejuru-mi.

O singură fereastră retrăia
statornicia stelelor,
irezistibila chemare
a stropului pierdut de apă.

Lumea devine mai întunecată
decît orice tunel,
atîtea capete izbesc
în rampa unei scări
ce parcă nu se mai sfîrșește.

NU VĂD NIMIC

Nu văd nimic,
văd timpul
ca un nisip ce vine
și fuge nencetat
de mine.

Sus, în bătrînul arbor,
o pasăre cîntă —
și-n leagănul inimii mele.
Durerea, sora mea,
o clipă nu mai cuvîntă.

Nu văd nimic,
văd timpul,
un dulce și viclean
însoțitor.

SUFERINȚA

Un fier nesimțitor e arma ta.
Nici o putere-n fața ei n-avem.

O trează suliță e arma ta
înfiptă-n miezul frămîntării noastre
cea mai puțin vădită.

Tu, care ținta ți-o atingi mereu.

MEMORIE

Mic sturz pe piscul vieții mele
într-un amurg de iarnă, stea infimă.

Gloria ta, fuior de fum.

Mic sturz e piscul vieții mele,
îți mai aduci vreodată-aminte

culorile spuselor mele
cînd șase ani aveam
printre acele ierbi rebele?

Tu, care cercetezi argintul-viu
al tainicei mele oglinzi.

TIMPUL

Timpul,
un arhipelag fără nume,
fără ochi,
fără suflet,
fără dimensiune.

Un negru cuțit
cînd trecem
pe sub berbecii
atîtor nori în veșnică mișcare.

Decretul lui de viață și de moarte
și geamurile-i tari,
fără iluzii.

O! timpul fum,
timpul rachetă,
timpul corset al anilor de-acum.

Şi totodată un necruţător
nimicitor
al multelor noastre castele.

DEPARTE

Departe, ce departe,
în cine ştie ce izvor
s-a dus copilăria mea
cu amintirile-i.

Departe, ce departe,
ca un boboc de trandafir
şi-o căldăruşă,
care-au băut lumina
atîtor blînde zile,
s-a dus copilăria mea
cu zîmbetele ei.

În ce izvor întunecat ?

Zilele noastre de bărbaţi
cu fărdelegi sînt însemnate,
şi uneori iubita
ne vicleneşte cu văpaia
anilor noştri cei mai buni.

De timp noi sîntem măcinaţi,
de timp noi sîntem fermecaţi,

şi tainicu-i şuvoi ne urcă
pîn' la pendula neînduplecată
a morţii ce ne cercetează.

Vom scăpăra-ntr-un fulger.

JEAN CUTTAT

(n. 1916)

S-a născut în orășelul Porrentruy, cantonul Jura. A studiat istoria umanităților greco-latine și apoi dreptul la Universitatea din Berna. În cele din urmă îmbrățișează profesiunea de scriitor, căreia i se consacră în întregime. A trăit mai mulți ani la Paris, devenind mai tîrziu francez prin naturalizare, dar călătorește des în țara de baștină, zăbovind îndelung în orașul natal. Este membru al Institutului Jurassian, al Grupului scriitorilor de la Olten, al PEN-clubului internațional. În anul 1943 i s-a decernat Premiul Edgar Poë al Academiei Franceze, în 1967 Marele premiu al Societății de emulație jurassiene, iar în 1973 Premiul Schiller.

Ca și prietenul său Alexandre Voisard, cu care întemeiază în timpul războiului, editura Aux Portes de France, Jean Cuttat a găsit, datorită angajării sale în mișcarea autonomistă jurassiană, o nouă legătură și în același timp o deschidere spre un public entuziast, căruia i se adresează ca poet al formelor strujite cu precizie, al liedului, al epigramei, al baladei, pe care apoi le mulează cu șăgalnice invenții verbale. Din rodnica sa creație poetică semnalăm volumele: *Le sang léger (Sîngele ușor)* — 1940, *Malin plaisir (Distracție primejdioasă)* — 1941, *Des Chansons du mal au coeur (Cîntecele inimii îndurerate)* — 1966, 1972, *La Corrida* — 1966, *Les couplets de l'oiseleur (Cupletele păsărarului)* — 1967, *Bravoure du Mirliflore (Bravura filfizonului)* — 1970, *Poèmes du chantier (Poemele șantierului)* — 1970, *A quatre épingles (La patru ace)* — 1971, *Lamento de l'oiseleur (Bocetul păsărarului)* — 1972, *Le poète flamboyant (Poetul scînteietor)* — 1972, *Feu profond (Foc adînc)* — 1973.

JOCUL DE-A PLEACĂ OSTAȘII

Pleacă-ostașii la război.
Nu mai vin napoi.
Pleacă-ostașii rînd pe rînd.
Nu mai vin nicicînd.
La război și tu ca ei
cînd ai să te duci
pînă numeri un', doi, trei
(mamă, să nu plîngi !)
mergi și taie niște cruci
din păduri adînci.

MARGARETELE

La micul inimii palat
să stau de pază-avînd onoare,
mereu onorul ți l-am dat
purtînd la pușca mea o floare.

Treceai pe lîngă-a mea gheretă,
şi am văzut mereu, copilă,
cum îţi cădea o margaretă,
un soare mic din marea-ţi milă.

PĂDUREA ADORMITĂ

În turnul cel mai nalt doarme sub vrajă
frumoasa din pădurea adormită.
Un veac păun şi tigru-ntr-o clipită,
stau lîngă-alcovul dragostei de strajă

(mileniu de cenuşă şi văpaie,
milenii de chemări cu-o dulce gură),
balaur de jăratic şi de zgură
în albele-i dantele din odaie.

MANEJ ALB

Călărind pe-un nor în lege,
toţi prietenii-mi-i plimb,
bucuroşi şi purtînd nimb —
fiecare-i prinţ sau rege.

Şi-ţi dau ţie-ocol mereu :
nu grăbi, nici să nu-ncetini
goana lor pe nori prieteni
cu calul norului meu.

MĂRĂCINE

Într-un crîng de mărăcini
arde-o inimă-n văpaie
ce-a deprins din jărăgaie
ruga rujilor vecini.

În pădurile iubirii
n-am pătruns făr-a lăsa
stropi de sînge-n urma mea,
să-mi ştiu calea revenirii.

Mărăcine, mărăcine,
inima mi-ai sîngerat —
poate-aşa te-am meritat,
doamnă-a dulcii mandoline.

ŞUŞOTELI

Soarele pămîntului îi zice...
Valurilor luna le murmură...
Holdei vîntu-ncepe să-i explice...
Cîmpului zăpada i se jură...

Cheia-nchizătorii-i şuşoteşte...
Uşa-i spune casei printre dinţi...
Dar un şoarec, o podea, un cleşte,
dar o slugă, un poet, un prinţ

ce tot spun ? Ce jură ? Ce strecoară ?
Mai nimic. Sau totul. Şi-ncep iară.
Da. Sau nu. Şi-o iau de la-nceput.
— Inimă, pianul meu tăcut !

ULTIMUL SUSPIN

Îţi faci o casă, adăpost
unde trăieşti şi dormi şi mori.
Nu, viaţa n-are nici un rost.
Piere-n suspine şi fiori.

Veghez un foc. Departe plec
de-nsingurare, mai departe.
De-un singur foc eu viaţa-mi leg,
să-ntîrzii asprul frig de moarte.

Inima suflă-n foc mereu.
O, suflă, inimă, cît poţi !
Se stinge însuşi Dumnezeu
în ultimul suspin ce-l scoţi.

ACELAŞI CÎNT

Poeţii poate că-l uitară.
Eu însă muzica-i ascult,
iz de flaşnetă solitară,
romanţă-a foamei, de demult.

Privesc la instrument cu ură,
la zeul ce-l ţine-n curele,
la fiecare-nvîrtitură
a blestematei manivele !

E-n cîrji şi cîntă, şi-n tăcere,
pe lîngă micul dar al meu,
nişte cuvinte el îmi cere
pentru acelaşi cînt mereu.

RECITAREA

C-un glas cum toţi ni-l vrem
adînc şi îndrăzneţ
— doar ritmul are preţ —
citeşte un poem.

Adesea-n colţu-mi trist
visez la tonul său,
şi nu ştiu de-a fost, zău,
de dascăl sau artist.

DISTRACŢII

Ce vesel ! prin Paris hoinar
din loc în loc, din muză-n muză,
de la ştrengara ce s-amuză,
pîn' la Iunona veche-n har.

Mic crocodil, copil cu toane,
şi nazuri fac şi ronţăi tot,
c-un ochi în colţ, pe Aristot,
cellalt şi mîinile-n zorzoane.

MARC EIGELDINGER

(n. 1917)

S-a născut în localitatea La Chaux-de-Fonds, cantonul Jura. Îşi dă bacalaureatul la Neuchâtel şi tot aici se înscrie la Facultatea de litere. După ce îşi ia licenţa şi doctoratul în litere, ocupă un post de profesor la această Universitate, unde predă şi azi literatura. Membru al Societăţii scriitorilor elveţieni, al Fundaţiei Ramuz, al Academiei din Besançon (Franţa), corespondent permanent al *Revistei de istorie literară a Franţei*, deţinător al Premiului Schiller pe anul 1958, al Premiului internaţional de poezie Languedoc pe anii 1958 şi 1959, al Premiului Henri Mondor al Academiei Franceze pe anul 1975.

Critic literar de prestigiu, a scris numeroase volume, dintre care amintim : *Le dynamisme de l'image dans la poésie francaise* — 1943, *Poésie et tendance* — 1945, *Le platonisme de Baudelaire* — 1951, *La philosophie de l'art chez Balzac* — 1957, *Jean-Jacques Rousseau et la réalité de l'imaginaire* — 1962, *La mythologie solaire dans l'oeuvre de Racine* — 1969.

Din poezia sa, învăluită într-un limbaj solar, pe alocuri uşor sacerdotal, menţionăm volumele : *Le pèlerinage du silence (Pelerinajul tăcerii)* — 1941, *Le tombeau d'Icare (Mormîntul lui Icar)* — 1943, *Prémices de la parole (Începuturile cuvîntului)* — 1953,

Terre Vêtues de soleil (Pămînturi înveşmîntate în soare) — 1957, *Memoires de l'Atlantide (Amintirile Atlantidei)* — 1971, *La maison transparente (Casa transparentă)* — 1978.

AMINTIREA UNEI DIMINEŢI

Cu chipul de copilă ce nu-şi ascunde-albeaţa,
Nelinişte, speranţa şi bucuria orei
Capătă-o-nfăţişare umană dimineaţa
Înăbuşind în sine-şi chemarea mandragorei.

JOCURI VERBALE

1

Hieroglife-n miez de noapte
Cerul să ne scrie apt e,
Şi le-aşează-n rînd şi frază
Şi-ntr-un cerc perfect le-aşează ;

Slove clare şi cuvinte
Pana-mbracă-n noi veşminte,
Şi cînd valul nu le sparge
Le ritmează pe catarge.

2

Verbul cu aripi involte
Dînd ocol seninei bolte
Cîntă-n lucruri şi renvie
Tainele din veşnicie ;

Graiul sufletului ţese
Un cocon de vorbe-alese
Sorbind locurile goale
Dintre literele sale.

SEMNE DE ÎNTREBARE

Hîrleţul sapă-adînc şi scurmă
Răpind cerescului coclaur
Metalul nopţii — să scînteie
Veşmîntu-i presărat cu aur.

Privirea-i limpede alintă
Şi îmblînzeşte-o stea hoinară
Şi prinde-n nevăzuta-i plasă
Toţi fluturii ce-n spaţiu zboară...

Pecetluind înţelepciunea,
Din sferele eternităţii
Se-adună semne de-ntrebare
Pe filele deplinătăţii-i,

Cum peste pergamentul nopții
Fosforescente se-ntretaie
Cuvinte ce-nfloresc în mînă
Ca niște suple evantaie.

PUTEREA LIMBAJULUI

Totul se-mparte, se desparte,
Se face mic și tot mai mic,
Nici o poruncă și nimic
Nu-i dă putere fără moarte.

Și Frumusețea căutată
Cu-nverșunare de artist
Se sfarmă ca o nestemată
Răpită vremii de-alchimist...

Limbajul singur se cîrpește,
Se drege, schimbă,-ntinerește —
Oricînd, oriunde-o să-l vedeți
Zvîrlind năprasnice săgeți.

STEAUA DIMINEȚII

Țintuit pe gură-ți este fluturele inimii,
Ca o pasăre-n cearșaful dimineților cusută,
Aripile sărutării taie găuri argintii
În dantela neagră-a nopții. Chipul tău, minune mută,

Chip de aur și agată, risipind visarea tandră,
Din cenuși mi-o rentrupează ca pe-un dar și ca pe-o nadă,
Iară sînii-ți de lumină, ochii tăi de salamandră
Zilei mele priponite legăturile-i deznoadă.

Iară sufletul tău harnic cotropește sarcofagul
Trupului meu, crisalidă ce uzurpă, la trezie,
Zorii dragostei, în vreme ce cuvîntul, cu tot dragul,
Semnul soarelui pe piele se grăbește să ți-l scrie.

ÎN ZORI

Nehotărîtă, porumbița
Din zori își pregătește-o cale —
E timpul ziua să-și aleagă
În tine clarul formei sale.

Izvor șopotitor ți-e trupul,
Și-n el dorința aurie
Renaște-n fluturele nopții
Cu ochii grei de insomnie.

Fruct al culesurilor, unic,
Ferind parfumu-i interzis,
Ciorchinii pieptul tău și-i coace
Pe-un spalier de paradis.

Livada rodiilor tale
Așteaptă palmii dimineții —

Cuțite blînde ce crestează-n
Tufișul timpului puieții.

Pe trupul tău se stinge umbra.
În juru-ți, via licărire
De sulițe învigorează
A-ntoarcerii destăinuire,

Și-aprinsa inimii săgeată,
Iubirii mele credincioasă,
Cenușii-i smulge amintirea
În tainica iubirii casă.

FLUTURELE PĂUN-DE-ZI

Un gînd întortocheat proscrie
Sorgintea zilei de obidă,
În timp ce carnea se ascunde
În giulgiul ei de crisalidă.

O, noapte-a dezbinării grele,
Scalpelul zorilor rănește
Umbroasa trupului tău scoarță
Și ca-n delir o risipește,

Și se sfîșie țesătura,
Trosnește șubredul perete
Și-o trudnică elitră-ncepe
Să-mpartă spațiul pe-ndelete.

Păun-de-zi pîrlit de jarul
Din soare,-aripa-ți se strecoară
Prin veșnicele anotimpuri
Zvîcnind printre copaci, ușoară.

Smuls din ruine, evantaiul
Însuflețit și pur înscrie
Arhipelaguri peste marea
Obîrșiilor ce-or să fie,

Și-n sclipitorul echinocțiu
Își desfășoară și-ntretaie
Trecînd prin vălurile morții,
Mica antenelor văpaie.

USCĂCIUNE SPIRITUALĂ

Oceanu-și îmblînzește oglinda-i de beril,
Faleza timp înseamnă, și-aprinsele petale
De soare-ncep încetul cu-ncetul să exale
Printre mărăcinișuri parfumul volatil.

Tresar privind nisipul din anii de exil
Ce prelungește-n mine seninele escale
Ale gîndirii, spațiu în care-aud cigale
Pericolul, c-un freamăt de-arìpi, vestindu-mi-l.

Mari insule ce apa le-a înghiţit, perfida,
Profeticele Patmos, Oleron... Atlantida,
Un ţărm pe care-aduceri aminte înfloresc...

Un ţărm de-nchipuire şi de mirosne-amare
Ce satură măslinii cuvîntului, în care
Zănaticele păsări din suflet auresc.

GEORGES HALDAS

(n. 1918)

S-a născut la 14 august 1918 la Geneva, din tată grec şi mamă elveţiană. Studiază literele la Universitatea din Geneva luîndu-şi licenţa în literaturile clasice. Este membru al Societăţii scriitorilor elveţieni, al Asociaţiei scriitorilor genevezi, deţinător al Premiului Etna-Taormina pe anul 1970, al Marelui Premiu al Oraşului Geneva pe anul 1971 şi al Premiului Schiller pe anii 1971 şi 1979.

Militant de stînga, de sine stătător, Georges Haldas aparţine cercului de scriitori şi critici literari care între anii 1950—1953 au redactat revista *Rencontre*. La desfiinţarea revistei, ca urmare a unor divergenţe cruciale între colaboratorii ei, Haladas le reproşa colegilor săi că au tăiat pomul în clipa în care primele fructe abia începeau să se coacă. Şi se pare că, într-adevăr, dispariţia revistei *Rencontre* a întrerupt efectiv discuţia publică privind angajamentul literaturii în Elveţia romandă a epocii respective.

Numele lui Georges Haldas este legat, de asemenea, de cercul literar „Jeune Poésie", care ia fiinţă la Geneva la începutul anilor 50, propunîndu-şi drept scop să confere o nouă valoare conceptului de poezie, o valoare mai actuală, care să reprezinte însăşi esenţa activităţii literare. Dealtfel, de la primele sale scri-

eri, poetul își manifestă predilecția pentru actualitate, iar acest lucru apare și mai pregnant în ultimele sale texte, poziția sa fiind întotdeauna aceea de a pune în discuție raporturile dintre poezie și societate.

Om de mare cultură și poliglot, Georges Haldas a tradus mult, făcînd accesibile cititorului francofon operele poetice ale unor scriitori ca Anacreon, Catullus, Umberto Saba. Ca editor, a militat pentru o conștiință literară orientată spre Europa, spre întreaga lume, punînd la dispoziția cititorilor capodoperele uneori necunoscute ale literaturii universale (Editions Rencontre).

Opera sa în proză, în cea mai mare parte sub formă de „cronici", evocînd ființe și locuri pe care le-a îndrăgit — *Gens qui soupirent, quartiers qui meurent (Oameni care suspină, cartiere care mor)* — 1966, *Boulevard des Philosophes (Bulevardul filozofilor)* — 1966, *Jardin des éspérances (Grădina speranțelor* — 1969, *La maison en Calabre (Casa în Calabria* — 1970, *La légende de café (Legenda cafelei)* — 1976 etc., etc. — confirmă un stil intuitiv și analitic, o operă ce-și demonstrează forța peste ani, oferindu-se azi ca un document literar trăit, plin de omenesc, ca o cunoaștere de sine și a lumii înconjurătoare de către un scriitor care a renunțat la ficțiunea pură și a creat pornind de la amintiri concrete.

Opera sa poetică se situează pe coordonatele marii tradiții elegiace. Din fragedă tinerețe a publicat poezii în presa literară, dar primul volum de versuri, intitulat *Cantique de l'aube (Imnul zorilor)*, îi apare în anul 1942. Urmează, în ordine: *La voie d'amour (Calea iubirii)* — 1948, *Chants de la nuit (Cîntecele nopții)* — 1952, *Le couteau dans la plaie (Cuțitul în rană)* — 1956, *Le pain quotidien (Pîinea zilnică)* — 1959, *Corps mutilé (Corp mutilat)* — 1961, *Sans feu ni lieu (Fără nici un căpătîi)* — 1968, *Poèmes de la grande usure (Poemele marii epuizări)* — 1974, *Funéraires (Funerare)* — 1976.

*
* *

O salbă de tristețe
c-un negru cal de umbră
pe mîinile-i în cruce
Corabia-i zdrobită
Și pîinea tinereții
degeaba-i împărțită
Căminul nostru stins
O cărărui sub ploaie
O-nsingurat zăgaz
O timpul nu mai este
în jurul feței sale
Se pierde printre flori
spre seară acest pașnic
amic în cimitirul
în care viii morții
deopotrivă tac

FEMEIE

Noaptea te-ascundea pură
între naltele-i porți
Mereu te căutam

și tu rîdeai mereu
Și ni te preschimbai
într-un corp de legendă
Noi rămîneam la poartă
uimiți și fără glas

NU MAI E NICI O MÎNĂ

Nu mai e nici o mînă
care să-nchidă ușa
O singură fereastră
din care-am tot privit
Din care-aceiași zori
îi văd cum se ridică
peste-o-nghețată țară
O țară de corbi negri
și depărtări mîhnite
în care-l văd pe omul
cu pălărie neagră
stînd singur neclintit

PERIFERIE

Pe dormitînde ape
și rîpe-ncremenite
eu ard încet și-ntruna
Sînt ca toamna-nfundată
într-o bolnavă iarbă
periferie-a mea

Pletele nu-ți mai sînt
decît arbuști nerodnici
învăluiți în aburi
și lacrimi de uzine
Mocnește-un foc departe
Durerii lui umane
din fundul vieții mele-i
răspunde-o voce surdă
Nimic și niciodată
n-o să-mpiedice bezna
s-acopere-acești zori

*
* *

Nimic de sfîșiat
doar spațiul adormit
Tăcere pretutindeni
Tăcutele drumeaguri
ce se-mbuibau odată
cu soare și noroi
fugit-au în pădure
Îngheț singurătate
Buretele-a șters totul
Aici n-au chef nici cîinii
măcar de hoinăreală
Și-n aer nici măcar
un singur stol de corbi
dînd roată Nici măcar
un strop între cuvinte
Și nici măcar chimia
ascunsă a minciunii

Nici casă nici odihnă
și nici plăcerea mesei
Pierdut ruină-i totul
Și pînă și copiii
parcă se țin deoparte
O pîine-a suferinței
Și nici o libertate
Nimic de hotărît
și de ales nimic
Arhivele-au pierit
în vînt A nu mai fi
și încă a nu fi
Fără-ndoială piatra
jilavă-ntre doi morți

EXISTĂ

Există
în orice revărsare
de zori o așteptare
În orice așteptare
un doliu
Și casa se înalță
mereu nelocuită
O casă răsucită
întoarsă spre trecut
fără grădină obloane
și fără fum O casă
a așteptării iernii
pe drumuri înghețate.
A focurilor stinse
A timpului oprit

* * *

Nu pot să mai vorbesc
decît de umbra deasă
de stînca-aceasta tristă
de o tăcere-amară
de toamna multiubită
de-un pătimaș adio
spus crengii din trecut
O chipuri aplecate
peste ogoare pînă-n
zăpadă De pe-acuma
om nu mă mai socot
S-a stins puterea-n mine
Abia mă țin în spațiul
de sticlă-n care iarna
a-ncremenit cătune
de nimeni locuite

* * *

Am văzut multe focuri
plîngînd către izvoare
O pasăre oprită
în aer Eram eu
În apele oglinzii
un om se străduia
să cerceteze chipuri
Stați locului Mi-e rău
Lăsați-mă în cușcă

Şi mîine-am să vă spun
Am să spun totul mîine
Şi-o să mă judecaţi

ÎNTREBĂRI

Cine şi-a întors faţa
de la roua din zori ?
Cine-atrage tăcerea ?
Cine se tot preumblă
de colo pînă colo
precum un leu rănit ?
Cine-arată c-un deget
mereu deschisa rană ?
Cine mereu îngheaţă ?
Cine privirea-n lacrimi
şi-o plimbă peste frunze ?
Cine dezmiardă noaptea ?
Cine se-mbarcă-aiurea
pe zgomote pe fumuri ?
Cine îşi teme moartea
cînd doar prin ea trăieşte ?
Cine minte la fel
de lesne cum respiră ?
Cine se-nflăcărează
şi repede se stinge
şi pe ceilalţi i-alungă
cu-o josnică privire ?
Cine se-ntoarce-n patu-i
precum o vărsătură ?

Cine-aşteaptă uitarea
să ducă cele zoaie
la gropile comune ?
Cine vrea să distrugă
şi nu se hotărăşte ?
Cine-n delir trăieşte
cu aere distinse ?
Cine pe frunze scrie
cu o cerneală albă
cuvinte mari pe care
nu le-nţelege nimeni ?
Cine din orice clipă
va face în tristeţea-i
o perlă de neant ?
Cine nu poate cere
la nimeni ajutor ?
Cine se-nveşmîntează
ca ucigaşii-n negru ?
Cine-nchide perdeaua
ca să nu vadă chipul
sublimei dimineţi ?
Cine în noapte-alarma
pentru nimic o sună ?
Cine ridică-n slavă
ce este-nvederat
şi-apoi se fofilează ?
Or în timp ce vorbea
acest om încetase
de mult să mai existe
Dar toţi îl salutau
Cine mai crede astăzi
c-aşa ceva-i posibil ?
Că legea o permite ?

INSPECTORUL RUINELOR

El descifra-nțelesul
anilor singuratici
El cheltuieli nota
își aducea aminte
de frunzele dintîi
El data o-nsemna
și nașterea și doliul
Făcea mereu elogiul
frumseților de-o clipă
El își ținea jurnalul
și ca un sfinx trăia
cu veșnica-i umbrelă
în fostele cartiere
acuma demolate
prin care rătăcește
și-abia privește-n juru-i

*

* *

Nu știu nimica Uit
Trăiesc parcă-ntr-un vîrf
de stol ce se destramă
Zăpezi pașii-mi presară
și dragostea mi-e noaptea
Unde trăiesc eu nimeni
n-a mai trăit și nimeni
nu-mi poate da răspuns
la multele-ntrebări

Orașul e străin
și fluviul ochilor
dispare-n ceața deasă
Pierdută-i toată sarea
Fîntîni și gări și toate
secretul și-au pierdut
Din ce-n ce mai puțin e
posibilă-ntîlnirea
Și-ncet privirea noastră
se umple de nisip

*

* *

Voi nu veți ști nicicînd
cum am fost noi înfrînți
Pietrișuri zi de zi
Tăcuții zori de zi
Voi nu veți ști nicicînd
ce-a însemnat de fapt
înfrîngerea aceasta
Vinul băut otrava
sorbită-ncet cu-ncetul
în mijlocul acestui
popor greoi și-ncet
mult mai greoi ca anii
Tot ziduri și tot ziduri
și certuri cenușii
Timpul înfrînt Și pîinea
cu cinste apărată
Voi nu veți ști nicicînd
tot ce a fost pierdut

PLĂMADA DURERII

Odihna să mă cheme
Şi vocile să piară
Nimic nu vom mai spune
Vom fi simplă-adiere-n
grumazul dimineţii
Ne va trăi privirea
departe risipită
N-o s-auzim nici unul
refrenele şi plînsul
Şi n-o să mai avem
nici unul amintiri
Pădurea va fi lungă
O piatră va-nsemna
desigur locul unde
a fost pecetluit
acest bizar destin
Mai zboară doar tăcerea
Un mers fără sfîrşit
O permanentă zi
fără cuvînt şi mîine
Şi calul va veni
din mînă se ne lingă
sarea durerii noastre
care ne-a fost plămadă

LEGENDA

Căsuţa din pădure
cu ochi smintiţi privea
în sus peste lumini

Se auzea-n văzduh
cum merge-un uriaş
O nevăzută mînă
izbea-n cer Agonia
în inimi fumega
Dar şoaptele spre seară
se ridicau din scrumuri
şi alergau în zarea
în care uriaşul
zîmbind îşi pieptăna
roşcatele lui plete
Toţi peştii-şi reluau
atunci călătoria
Şi timpul se-mblînzea

O, ŢARĂ A TĂCERII

Revine-al serii pas
E pe sfîrşite vara
Stau neclintit De veghe
ca un vechi trunchi bolnav
Mi-s ochii plini de-albine
Dar muntele-l văd bine
şi cîmpul şi oraşul
O-ntreagă ţară-a mea
fără să fie-a mea
O viaţă-n care-am fost
pe punctul să cîştig
Fără a cîştiga
Şi-i lesne să priveşti
această bună ţară
cu lacuri promontorii
cu sate şi-nserări

ca nişte coliere
Cu-autostrada ei
şi zgomotele-i multe
Şi dacă-aş fi spus totu-n
acest sfîrşit de vară
N-am mai putut vorbi

CHARLES MOUCHET

(1920—1979)

Născut la Geneva, la 21 martie 1920, Charles Mouchet se stinge din viaţă tot la Geneva, la 25 iunie 1979. Alături de Vahé Godel, Albert Py, Gilbert Trolliet, Georges Haldas şi alţi scriitori de marcă este, timp de un deceniu şi jumătate (1953—1968), unul dintre animatorii cercului şi mişcării literare „Jeune Poésie".

Urmează cursurile Facultăţii de litere a Universităţii geneveze, după care îmbrăţişează cariera de profesor. Va practica această profesie toată viaţa, mai întîi la Institutul Ascher din Bex, apoi, timp de patru ani (1957—1961), în Tunisia, şi, în sfîrşit, la Geneva, unde întemeiază şi conduce o şcoală de cultură generală.

Membru al Societăţii scriitorilor elveţieni, al Societăţii scriitorilor genevezi, al PEN-clubului internaţional, al Asociaţiei şcolilor particulare din Geneva, Charles Mouchet a fost distins în anul 1976 cu Premiul Blondel pentru poezie.

Din lucrările sale menţionăm : *Le Mot Poésie (Cuvîntul poezie)* — 1953, *Dix-sept Poèmes écrits à la Craie (Şaptesprezece poeme scrise cu creta* — 1955, *Débris (Ruine)* — 1958, *Morte ou Vive (Moartă sau vie)*, eseu poetic — 1969, *Marches (Marşuri)*, povestire — 1973, *Arabesques I (Arabescuri I)* roman —

1975, *Le Sens (Sensul), poezii* — 1977 — publicate în timpul vieţii; şi dintre postume: *Arabsques II* — 1980, Arabesques III — 1983.

MUNCA

Sapă uneori
tristeţea,
sapă

în băltoacele verzi,
în paturile reci
de humă.

Vine-o zi
cînd dinadins
irumpe căldura

ca un cuib,
un obraz de femeie,
o azalee. Viaţa reîncepe.

IUBIRE

Cu creta
peste tablă
noi încercăm să scrim

doar un cuvînt iubire. Iată
frumoasele litere albe,
şi dedesubt

tufişurile
aspre
şi mărăcinii sîngerii.

De-aceea, clipele
rănite
se leagănă-ncet, seara.

CARTIERUL ISLAZURILOR

Ochii caselor goi
se luminează şi tu eşti acolo
îndurerată, rîzînd
între păşuni,
muncitori şi striviţi.
În inima ta albă
aud cum oamenii urcă,
oameni asemenea ţie
mirosind a uzină şi apă,
şi tot cartierul porneşte
să navigheze astă seară
spre cîntece de libertate

vestind primăvara.

CAROUGE

O seară într-o cafenea, nu departe
de canalul strălucitor și de vegetația
săracă și neagră a periferiei,
la marginea acestui orășel povîrnit,
cu platani, cu popor,
o seară

în umbră, bărbați mohorîți
cu chipuri aprinse, tăcuți,
muncitori. Dintr-odată
porniră-mpreună să cînte
cu voci aspre, era
ca o floare crescută
din multe durerile lor,
ca o garoafă
dăruită copiilor mîine

(ei înșiși se afundau
în negrul vieții lor printre
pestrițele platanilor trunchiuri
și rarele perle de clopoței).

MARLENE

Pe strada Etuves
din Geneva
există o femeie,
ea bea mereu și bombăne și cade
și nimeni nu-ndrăznește să-i vorbească.

E-o pasăre rănită
cu ochii rătăciți,
are aripi prea lungi
prea firave pentru-nchisoarea ei,
de-aceea cade-ntruna.

Ar trebui mai mult de-un cavaler,
ar trebui mai multe milioane
de frați
de pe-ntregul pămînt
pentru ea într-o bună zi
s-o vadă iar zburînd.

NOCTURNE

Arcă luminoasă noapte
ia-ți avîntul
și pornește către insulele albe
ale sînilor de aur ale inimilor
grele
și strivite într-ascuns

Arcă sunătoare noapte
ia-ți degrabă zborul
printre jerbele de stropi și spumă
oblice
multicolore
către laptele foc sumbru

Arcă șovăindă noapte
lin strecoară-te
în recea mare-a liniștii albastre
aurite
pîn' la spasm
pîn' la spaimă transparență

Arcă-mpodobită noapte
ia-ți avîntul către fumul
către sfera
jucăușă
rotitoare
proslăvită

Arcă furioasă noapte
încordează-te
și urcă
pîn' la fulgere beznei
tremurîndă moarte
foc

Arcă lamelată noapte
mai avîntă-ți spre-acel unic pisc
cristalul purpuriu
ultim cînt
ultim
avînt

LIRA

Da pe dinăuntru
această muzică interioară
sălbatică solitară
strălucitoare și întunecată
înflorește
precum o inimă sfărîmată

MARCEAU

Fondul
viața aspră a unui țăran
cadrul țara asta
de mari stînci și pajiști
între zade piscul
moartea violetă
violentă
a unor oameni
cei mai mulți din nimic hrăniți
un codru de pîine
o dușcă de vin

*
* *

Și poezia-i o firavă tresărire galbenă
pe un soclu cenușiu

o ușoară atingere de aur în ceață
tainic strigăt și
flacără

MAGIE

Visul are aceeași putere
ca poezia : de-a transfigura
sau de-a face dintr-un
obraz de umbră un chip de foc

frunte-mpodobită cu ciucuri de flăcări

față tivită de noapte

ASUPRA CUVÎNTULUI ADEVĂR

Ciocnirea dialectică
pune-n mișcare adevărul

Chipul sălbatic
al adevărului zîmbește uneori,
cu lacrimi în ochi

Adevăr, frumusețe, puritate.
Totul se-nlănțuie : ceea ce este

cel mai frumos (cel mai pur)
este și cel mai adevărat

TIMPUL

Acest vîrtej multicolor ca un
zbor de fluturi învălmășiți
această cutremurare (pămînt și cer)

această rotire alunecoasă ca
o domoală rochie sclipitoare, ca o
trenă albă, ca ultimul suspin
al femeii

această imensă gheară lichidă pe inima
secată de spațiu

acest meteor

nu se cunoaște decît pe dinăuntru printr-o
delicată conviețuire. Trăsnet și pulbere.

ANNE PERRIER

(n. 1922)

S-a născut la 16 iunie 1922 în orașul Lausanne, într-o familie originară din Sainte-Croix, cantonul Vaud. Tot la Lausanne își ia bacalaureatul și își continuă studiile la Facultatea de litere. Membră a Societății scriitorilor elvețieni, a Societății scriitorilor vaudezi, a PEN-clubului elvețian, a Asociației prietenilor lui Gustave Roud, a consiliului Fundației Ramuz, a Societății autorilor și compozitorilor dramatici din Elveția, Anne Perrier desfășoară o intensă activitate pe tărîmul artelor helvetice. În anul 1971 este distinsă cu Premiul Rambert, iar în 1976 cu Premiul Schiller.

Privită în ansamblu, opera sa poetică se caracterizează printr-un profund lirism interiorizat, în care se face simțită, firește, cu discreție, influența ilustrului ei predecesor Gustave Roud. Primul volum de versuri al Annei Perrier, intitulat *Selon la nuit (După noapte)*, apare în 1952. Urmează apoi, în ordine: *Pour un vitrail (Pentru un vitraliu)* — 1955, *Le Voyage (Călătoria)* — 1958, *Le petit pré (Mica pajiște)* — 1960, *Le temps est mort (Timpul mort)* — 1967, *Lettres perdues (Scrisori pierdute)*, distinsă cu premiul Rambert — 1971, *Le livre d'Ophélie (Cartea Ofeliei)* — 1979; în sfîrșit, o ultimă culegere, intitulată *Poésie*, însumînd o judicioasă selecție a versurilor sale scrise între anii 1960—1979, apare în 1982.

IUBIRE

Iubire,
Stelele te-au luat drept propria lor lampă
Ce lacom bea din soare —
Unde te-au așezat, pe sub ce rampă ?
Din cer
Ele-au ascuns Iubirea
Cea dulce și pe care-o culegeam
Într-o eternă zi ca însăși firea,
Pe care-o culegeam, o culegeam
În liniștea-mi deplină,
Cireșe coapte-n scorburile vremii,
Cocoși albi de lumină,
Veri, primăveri de aur, o, pămînt
Sub moartea vitregă arzînd !
O, bunul, dragul soare-al mării
Ce ducea vîntu-n pîcla zării
Și apoi ca pe-o jucărie
Din țărm pînă-n pustie
Inimii mele îi vorbea
Ca fratele cu sora sa !
Cine-mi va mai vorbi de azi nainte
Cuvinte-aidoma, cuvinte
Frumoase și firești
Ce-au smuls sclipirile cerești
Și-au lecuit arterele murinde
Ale șăgalnicei limbi omenești ?

* * *

Pămîntule, te vreau frumos, o, adormit
Al zilelor de vară !
Poți să mă saturi cît de cît,
Ca să nu-ncep să urlu iară
Cumplita-mi foame-a tihnei tale vechi.
Alunele pe creangă ard perechi,
Dar ochii verzi ai nevinovăției
Prin ce ascunzători ?
Izvorul deseori
Îl văd ieșind din stînca fermecată,
Dar apa lui involtă
De care noaptea îmi șoptește cu fiori,
Nu, niciodată.
Iubirea spînzură sub boltă
Ca auriul cald ciorchine,
Dar ce departe e de mine
Minunea dulce multvisată
De care sînt înfometată.

NI S-A ASCUNS COPILĂRIA

Ni s-a ascuns copilăria,
O, suflet al meu !
Noi pe foarte departe-i căutăm bucuria,
Dar vom primi-o-nlăcrimați mereu
De foarte, foarte-aproape.
Acest fals ca un adevăr e spus,
Acest jos îl vom crede sus.

Ci smulge-ți vălul de pe pleoape
O, noapte, suferință-apăsătoare !
Moartea se sparge precum un pahar
Și fructul se preschimbă-n floare
În mijlocul lui ianuar.

DACĂ AȘ FI

Dacă aș fi adînca vale
V-aș căuta în fluviile mele,
Dacă-aș fi marea
V-aș duce spre abisurile mele,
Dacă aș fi torentul
M-aș repezi în voi,
Dacă aș fi poteca
Sub talpa voastră m-aș culca,
Dacă-aș fi via, vinul
V-aș îmbăta întreaga noapte,
Dacă-aș fi grîul copt
Cu aur v-aș acoperi,
Dacă aș fi albina primăverii
În inimă v-aș aduna,
Dacă aș fi șopîrlă
În zidurile voastre m-ați găsi.
Dar ce sînt eu ? Nimic, nimic.
Mereu aceeași față-nlăcrimată,
Adăpostită-n palma voastră.

* * *

Vezi una cîte una, vezi
Cum prunele se sting și cum dispar
Pe sub adîncile livezi.
Și ce devin : putreziciune, bălegar ?
Pentru-a afla ce s-a-ntîmplat cu ele
Trebuie să te uiți la stele
În nopțile de vară, dar îmi zic
Că asta încă nu-i nimic.
Copacii trebuie să-i arzi pe toți într-un pîrjol,
Să-i smulgi soarele cerului senin,
Dar asta încă-i prea puțin.
Să spui cuvintele fără ocol,
Mărgăritar, rouă curată, diamant,
Și încă e neant.
Cînd ochiul va putea să vadă și gura va cînta
Destul de clar,
În piatră, gheață se vor transforma
Și-n ardere fără sfîrșit într-un cămin polar.

SOARELE MI-L LEGĂN PE GENUNCHI

Soarele mi-l legăn pe genunchi,
Eu atît de mică, el atît de mare
El strălucitor, eu de cărbune.
Soarele mi-l legăn,
El de foc, eu gheață,
El ocean, eu apă trecătoare.
Soarele mi-l legăn pe genunchi,
El bogat, eu cerșetoare,

Eu arșița, el belșugul,
Soarele mi-l legăn.

Ca o mamă-ncerc să-i dau povață,
Dînd inimii mele ascultare,
Și aceste fleacuri, țăndări și mizerii
Îi sînt miere și dulceață.
Toată vara pruncul mi-l păstrez,
El deplinătate și eu dezbinare,
El roșia viață și eu moartea,
Soarele mi-l legăn pe genunchi.

ACESTA-I LOCUL MEU

Acesta-i locul meu
Pentru eternitate,
Un jilț de paie rupte
Și liniștea și vara,
Un zid de ceruri despicat
În chip de stradă,
Și sufletul meu care-a învățat
Să-ți spună *tu*.

* * *

Să vorbești tare
Sens nu mai are,
Liniștea este

O zburătoare
Ce-a dispărut... S-ar cădea
Vorbelor să li se dea
O nouă naştere poate,
Graţie şi puritate
Inimilor noastre.
Ele chiar şi-un cuvînt
De vor spune
Se va ofili orice floare,
Pînă şi copacul minune
Dintre şuvoaiele-albastre
Tremură cerînd
Iertare.

*
* *

Trăiesc pentru ce n-are greutate,
Culoare şi nici preţ.
Apatica blîndeţe
A mîinii tale,
Obrazul tău cu drumuri
Interzise,
Tăcerea ta care-mi ucide
Inima,
Lumina ta ca pînza
Peste ochi!
Ei spun că e o nebunie,
Eu spun că-i dragoste —
Aşa să fie.

MI-E SETE

Mi-e sete,
Izvoarele care mă cheamă
Sînt mincinoase,
Aici
Cuvîntul lucrurilor ultim
E nălucire.
Singură-mi rămîne
Această floare galbenă greoaie :
Singurătatea.

FRATELE MEU

Fratele meu între jale şi umbră
Ca ziua peste ziuă
Odihneşte.
Rochiţa-rîndunelii fecundează.
Tu vezi,
Moartea miroase iarba, roua,
Ţi-e plină inima de greieri.
Odihneşte
Fratele meu între izmă şi umbră.
Ah, pentru tine
Timpul se ofileşte-ntr-un ierbar!

La marginile lumii
Eu pîndesc
Plecarea păsărilor viitoare.

*
* *

Eu nu mai știu nimic de tine.
Cereștile zăplazuri
Păzesc cu strășnicie taina lor.
Dacă-ntreb stelele,
Închid din ochi.
Unde-s grădinile măiastre
Și răcoroase pe care le căutăm
La marginea pierdută-a copilăriei noastre ?

Pe masa mea
Un trandafir
În liniște-nflorește.

POEM PENTRU SĂRĂCIE

E moartă poezia, moartă,
Cuvîntul s-a călugărit,
O mînă a tras ivărul la poartă
Și-o stea pe limbă mi-a sădit.

S-au pus sigilii rînd pe rînd
Pe inima deschisă haină,
Misterul nepătruns de gînd
Se va menține-n taină.

Tăcerea, grînele rămîn
Cu părul scurt precum era,
Prin care-aleargă-un vînt bătrîn
Fără să tulbure ceva.

Rămîn potecile-ascuțite
Ca strigătele vii
Și trei măslini stingheri și cenușii
Ca trei cuvinte irosite.

O, sărăcie ! soră bună,
Te amăgeam cu vorba și țigarea
În chip de floare și cunună,
Pe cînd trăiam în îngîmfarea
Smintitei inimi,
Zdreanță ponosită,
Cu ochii stinși abia,
Și care-n aur se rostogolea
Și în ispită.

Ce să mai am acum de spus ?
Cuțitele-au căzut cu toate.
Tu mă atragi nespus
Cu amîndouă mîinile-ți tăiate,
Îndură-te,-n genunchi te rog !

O verde țară de șopîrle,
Fără izvor și foc,
Mă prinde-n brațe și m-azvîrle.

O, pleacă! viața mea imundă
E un cuibar de șerpi temuți,
Las-o să fugă, să se-ascundă
În bezna unui puț.

O! peste punte greu vei trece
Simțind în viul, asprul vînt,
Prăpastia și cerul rece
Deschis ca un mormînt.

De ce nu m-ai lăsat
Fără folos și făr-a pierde
O somnoroasă cum n-a mai creat
Eternitatea verde.

Tu însă m-ai privit,
Și lumea s-a cutremurat,
Și lumea-n vid a strălucit
Ca nestemata dăruită
În noapte. O! ispită
Multiplă și unică,
O! pietricică
Ce-n palma mea putea să șadă —
Și mă uimesc ce fel de pradă
Cutremură pereții
Acestei inime tirane.
Un fir de colb sărman e
Regala aparență-a vieții.

O! soarbe dulcea lumii vrajă
În asfințitul zilei
Cînd se rostogolesc pe plajă

Adîncile cochilii
Ale dorinței. O! revino apă
Cu taine și blîndeți. Și numai după...

Taci, lume! Pentru cine se adapă
Prea mult din clipa basmelor năstrapă
Nu mai există nici un după...
Nisipul dacă se adună
Și numele-ți ascunde
Sub clocotul din unde
Și se desparte adevărul de minciună,
O masă-mbelșugată să se pună
Pentru aceea care vine-acum
Plîngînd în hohote pe drum.

O! sărăcie unică sub soare,
Mîinilor mele te divulgi abia
Sub oblica ninsoare.
Ai chipul dragostei,
De-aceea deci era
Atîta zbatere-n inima mea,
Și-acest sălbatic vînt
De-aceea calea-mi aținea urlînd,
De-aceea și aceste sfîșieri
Și gînduri și vegheri.

Un glas în noapte-mi murmură hain
Că-i este foame duioșiei,
Că mila strigăt în pustie-i,
Și iată-mă eu vin
Ca o nălucă, umbră între umbre
Tăcute, amuțite, sumbre.
Cine sînt eu să te iubesc,

Cînd mă ucide strălucirea ta,
Cînd faima, frumusețea ta
Îmi sfîșie vederea și orbesc ?
Dar îi ies veșnic în întîmpinare
Inimii tale cerșetoare —
Voi merge mai departe oare ?
O ! nesfîrșire dureroasă
A marelui nimic,
A timpului în care ne apasă
Întunecatul soare mic
Al vitregei singurătăți amare.

O ! lasă-mă să caut în fîntînă
Măcar o umbră-a umbrei omenești,
O ! lasă-mă s-ating cu-o mînă
Frățescul loc al vocilor frățești.

Nici o mișcare nicăiri,
Se stinge propria-mi văicăreală.
Cine vorbea cu mîna goală
De roșii trandafiri ?

Ah ! să te fi chemat
De pe pămîntul meu încremenit,
Și să te fi urmat,
Dacă mi-ai fi dezvăluit
Abisurile tale-o mie ?
Se ofilește frîntă
Gingașa floare a inimii mele.
Dar umbra-i tot mai străvezie,
Și-n spatele acestor ziduri grele
Eternitatea cîntă.

Călăuzește-mă prin iarnă
O ultimă, ultimă dată.
O ! liniștea, o ! bucuria-adevărată.
În mare altă mare se răstoarnă,
Se-adună țăndările firii.
O ! drumurile ce dispar.
Nimic, nimic, ci doar
Imensa-ntindere-a iubirii.

CÎND AM SĂ FIU SUB MARE

Cînd am să fiu sub mare
De hipocampi și cununițe-nsoțitoare,
Cînd zbenguială am să fiu
Peste grădinile de stînjenei —
Nu-mi scrieți, nu.
Cîte-ntrebări sub risipirea de albastru
Nu se vor pierde !
Nu mă-ntrebați
Dacă mă bucur mult în acel loc,
Răspunsul meu pe țărmul vostru verde
Ar fi din nou zvîrlit.

ALBERT PY

(n. 1923)

Albert Py, al cărui nume este legat de existența cercului literar genevez „Jeune Poésie", pe care-l frecventează și-l susține cu dăruire, s-a născut în orașul Biel, cantonul Jura. Studiază literele la Universitatea din Geneva și, după absolvire, devine profesor de limbă și literatură la un liceu din același oraș. Personalitatea sa artistică, ce se face remarcată printr-o intensă trăire poetică, s-a format în atmosfera literară genevează, de care a rămas legat pentru totdeauna. În afară de poezie, a publicat și un amplu studiu intitulat *Miturile grecești în poezia lui Victor Hugo* — 1963.

Dintre volumele de versuri menționăm: *La nuit sur la ville (Noaptea peste oraș)* — 1956, *L'Homme et son ombre cheval (Omul și umbra-i de cal)* — 1966, *Pietà* — 1973.

AICI

Aici pe nimeni
nu-l mai luăm drept nimeni
aici inima saltă și fața se sfîșie

aici e echilibru amețeala
aici sîngele-i zeul iubirilor și-al frumuseții
aici doar îngerii nu se-nspăimîntă
aici copiii cîntă
aici crima deține cheia oricărui drum
aici tăcerea trage salve din multele-i cuvinte
aici e albă spaima, albă ca însăși bucuria
aici sosesc poeții iertați — ca să bea apa
aici nebunii-aveau toată dreptatea
aici viața-amenință din ramurile-i înflorite
aici însingurații sclipesc în pur albastru
aici prădații aiurează-n izbînda dimineții
aici se regăsește-absența
aici ai să-ți acoperi mulțimile de plăgi
aici nenumărate anotimpuri
nenumărate chipuri se-ntorc în ochii tăi
aici vei fi bogat în sărăcie
aici și lucrurile prorocesc
și fără să te miri îți vei citi
nefericirea și iertarea
aici
departe dincolo de rău
zeii ți-arată semnele lor albe
peste alb

TOT TIMPUL SĂRBĂTORII

Tot timpul sărbătorii
sub masca de răchită
în care vijeliile se prind
și păsările mari de pradă
în pași de dragoste-a dansat și de război
pe povîrnișurile morții și-ale holdei

unde proorocirile se coc
şi unde somnului i s-a predat
sub ochii sorilor holbaţi
l-am îngropat
ca pe-un idol de lemn —
îşi revărsa cu prisosinţă
privirile iubirea
şi în aducerile noastre-aminte
a coborît către izvoare
şi noi atunci am cunoscut
searbădul gust al vieţii

O CLIPĂ RAZA SĂ-ŢI COBORI

O clipă raza să-ţi cobori
spre joasele pămînturi
şi liniştile care te păzesc,
să luminezi o clipă
hotarul, cîmpul, uşa noastră,
obrazul nostru, cerul searbăd,
timpul.

Aici de multă vreme o, soare, ne lipseşti,
aici puţine paie sînt pe pămîntul ars,
aici pîrjolul pietrele-a-nnegrit.

Nu va fi nici măcar o sărbătoare,
şi singura sărbătorită, moartea,
îşi nalţă mutra grea către lumină —
tînjeşte inima după iubire.

Aici de-atîta vreme despărţiţi
am fost de strălucirea-ţi creatoare,
aici în zona arsă unde nimeni
piciorul nu-l mai pune
aici
între simţire şi absenţă —
uimirile vieţii.

Cu noi vrem să te bucuri
de asprul lucrurilor chip
şi de văpaia gesturilor blînde.

S-A DOMOLIT

S-a domolit în fine dintr-odată ,
de linişte-ndelung e culeasă înflorirea-i.

Zeiţa-mbătrînită,-n prima clipă
cînd grîul tînăr care-o încunună
îl vede începînd să putrezească
după ce lumea o cutreierase
pentr-a-şi hrăni gestaţia cu umbră,
se pierde şi ne pierde.

El se întoarce însă sub pămînt
şi-şi doarme somnul străbătut de cai
şi încă ocrotit de adîncime.

CE ÎI LIPSEȘTE CERULUI

Ce îi lipsește cerului în dimineața asta
tăcerea singură-și începe serbarea-i liniștită
o rîndunică apa vie a ramurilor o străbate
soția ta cu degete rănite
zadarnic pungălește trandafirul
te-ai înșelat asupra sîngelui
și pentru totdeauna
și-ncerzi zadarnic să ridici
pe umerii tăi vidul.

EA FAȚA O AVEA DE PIETRE

Ea fața o avea de pietre
ea singură stătea pe pietre —
dar trebuie în ordine degrabă să intrăm,
m-am luat la-ntrecere
cu vîntul,
ea singură stătea pe pietre
și fața o avea de pietre,
la ușă vîntul l-am lăsat
fusese totul pregătit
apa-n căldare
sarcina de vreascuri —
dar trebuie în ordine și în domnie să intrăm,
m-am întrecut cu vîntul
și vîntul l-am lăsat la ușă,
am cunoscut-o după fața ei de pietre
în dosul casei sale
ce nu mai e o casă,

eu am simțit răceala rîului,
eu am văzut că totul era gata
apa-n căldare
lemnul mărunțit,
dar ea va ști ?
Era mult timp de cînd trăiam pe lume
atît de mult că ea stătea pe pietre,
nu se vedeau în juru-mi decît pietre.

ÎN SPATELE GRĂMEZII DE CUVINTE

În spatele grămezii de cuvinte
zdrobită mama se simțea pe drum,
i se vedeau nu numai țeasta,
și osul șoldului și un picior
sub maldărul de boarfe negre.
Conduce un cioban cu ochii scoși
turma de capre zurbagii.
Ei satul îl străbat
ei soarele îl lasă-n urmă
însingurat și negru la mijloc,

adulmecînd un trup
împodobit cu sînge și îmbrăcat în doliu
adulmecînd un trup și sîngele și doliul
plăcerea de a ți se face rău
în spatele grămezii de cuvinte,
ce s-a-ntîmplat nu din voința ei
ce-a spus el însuși și cuțitul lui
și sîngele cu care s-a mînjit
și măștile de zei pe care le-a lipit

brutal pe chipurile lor
și urletele soarelui pe cer
și-ncremenirea fiarelor în codru.

De-atunci răsună vocea lîngă voce
isprava tremură peste ispravă
se miră pașii că pornesc aiurea,
orașul e recîștigat
furtunile pe la răspîntii
țin loc de case.
Dar nu-i nimic adevărat,
plouă din negurile vremii,
smintiții suflă-ncetișor
în flautul tăcerii.

CÎND TE AVENTUREZI

Cînd te aventurezi
dincolo de viață

nu-ți mai e sigură
nefericirea

amețitoare-ți pare orice vîrstă
și doldora de farmec

nu-ți mai sînt anii ani
în casa ta

sub bolta soarelui
se face beznă —

și noi te vom întinde
pe-o latură de trup

pentru îndelungata noapte.

ÎI VA-NSOȚI TĂCEREA

Îi va-nsoți tăcerea cu multele-i tam-tamuri
și nici măcar nu se vor teme

Va fi desigur roșu miezul nopții
dar cum să recunoască locul

cînd ceilalți au trecut de multă vreme
și alții trec cînd trec și ei ?

După copacul alb izvor de lacrimi
și după nencetatul nenoroc.

FLORI MARI POSOMORÎTE

Flori mari posomorîte
ca pentru muribunzi

celor ce au strigat
o flacără le sfîșia obrajii

noi străbătusem locul
mai violenți ca vîntul
cînd uragane-adună
și focuri risipește

intram într-o serbare
strălucitoare și posomorîtă
ca aurul și spaima

și liniștea era
ca sîngele pe fața
și pe obrajii noștri.

ULTIMA PASĂRE

Ultima pasăre răscoală
încet cu-ncetul
iarna cenușie
privirea-n sine însăși
se retrage
pînă și răul
nu mai susține nici o inimă
pînă și harnica minciună
nici un cuvînt nu mai înviorează
se duce-o viață —
n-a mai fost
prin cine-am fost.

PUS JOS

Pus jos
a fost tot răul
care pesemne prea o-ngreunase ;
chip șters
pentru că străbătuse
pustietățile Iubirii
de parcă s-ar fi anulat
în cine știe ce iubire
ce nu știuse s-o iubească ;
după o astfel de iubire
un cîine negru trece
prin fața unui soare roșu.

JEAN-PIERRE SCHLUNEGGER

(1925—1964)

S-a născut la Vevey, localitate situată în preajma lacului Léman. Studiază literele la Universitatea din Lausanne, apoi devine profesor de limbă și literatură franceză și germană în învățămîntul secundar. Este membru fondator al publicației literare *Rencontre*, 1952, pe care o va sluji cu devotament pînă la desființarea ei, în 1955. Importanța celor optsprezece numere ale revistei nu constă doar în înaltul nivel de gîndire al conceperii lor și în impecabila ținută artistică a textelor publicate, ci, mai cu seamă, în aceea că ele au dat răspunsul romand la exigențele unei literaturi angajate, devenind, după 1955, ecoul existențialismului internațional și al orientării spre stînga a literaturii romande postbelice. Schlunegger a fost unul dintre marii animatori ai acestei elevate publicații. La 23 ianuarie 1964, înainte de a împlini 40 de ani, el își pune capăt zilelor, din motive existențiale, lăsînd în urma lui o operă parțial inedită sau risipită prin reviste, parțial publicată în cîteva plachete.

Oscilînd între fericirea de a trăi și teama de viață, opera sa rămîne, un ultimă instanță, o operă artis-

tică de o extraordinară intensitate. Acesta a fost dealtfel motivul pentru care, la patru ani de la moartea autorului, editura l'Aire din Lausanne a decis să tipărească prima ediție a scrierilor sale, pe care, în urma succesului dobîndit, avea s-o retipărească în 1978.

LUMINA DULCE MIE

Lumină dulce mie ți-e trupul de lumină
Și limpezimea-i smulge izvoarelor din vînt
Mireasmă de măr oacheș și vulpe-adulmecînd
Pe cînd balanța gurii către furtună-nclină

Minune dulce mie ți-e pielea dulce fină
Meleag al neprihanei ce-l mîngîi tot visînd
Lumină dulce mie și curpen luminînd
Cînd noaptea și iubirea ivindu-te suspină

Roche-a iubirii mele aprins castan solar
Viu fulger ce-nlumină al somnului umbrar
În mari ciorchini ca focul arzi tu sub ploaia deasă

Și cînd își mînă toamna prin codrul țintirim
Boroanele urgiei puternici ne simțim
Lumină dulce mie iubită omenoasă

SÎNGELE MEU, SÎNGELE STRĂZII

Sîngele meu sîngele străzii
Cum îmi mai bate-n palma goală
Un strugure port în artere
Aramă gheaţă-aleargă pe sub lămpi
O lămpi de bîlci strălucitoare
Pe solul îmbibat deodată strigă
Băltoaca roşie-a dorinţei

La ora şapte-mi licăreşte noaptea-n vine
Un negustor mai strigă printre flori
Lăzi pline vîrf de fructe lăzi de foc
Un cîntec şovăie amar şi şters
Castane cîntă greieri de funingini

Un chin mascul
Greu de călduri plin de dorinţă
Pe caldarîm sub ploaie
Alunecă rochiţe verzi
Şi cîntecul trage să moară
În negură şi-n noapte

Sîngele meu sîngele străzii
Cum îţi mai bate-aici pe gîtul gol
Talazuri vii ale dorinţei mele
Căci astă-seară visu-i mai sincer decît viaţa
Stea de mătase-n balul Miazănopţii
Eu te revăd
Deodată trandafir sălbatic
Şi fremătînd la pieptul meu
Ca o furtună

Iar dimineaţa capete mahmure
Şi lumea se-nvîrtea în jurul nostru
Într-un vîrtej de vermut
Şi-atunci cu desfătare
Eu te-am îmbrăţişat strivindu-ţi gura
Sub cerul ca un trandafir strivit

LUME NOUĂ

Trup adormit pe umărul colinei
Pe umărul de iarbă-al lumii
Poate că tu vei fi
Primăvăratecul meu trandafir
Şi gîndul meu de foc

În dosul asprelor zăbrele
De vorbe fără de lumină
În dosul graiului neomenesc
Tu izbucneşti ca flăcările-n şură
Tu bezna o străpungi

O sînge-al meu o pîinea mea
Presimt venind domnia ta
În soare-nmugurind
Tot trupul de pe-acum mi-e inundat
Plecîndu-se spre vînt
De unica ta strălucire
Pe rotunjimea lumii

NOAPTEA LACULUI

În cafenea deunăzi ţi-am pus pe umeri braţul
Şi mîna mea şi braţul
Îţi vedeam ochii negri-n carafa cu vin negru
Îţi lumina agrişa paharului obrazul
Şi-ţi răsturnaseşi capul pe spătar

Cînd uşa grea se deschidea spre oameni
Ei noaptea lacului o aduceau
Şi mirosul de algă în rochie pătrunzîndu-ţi
Înceţoşea privirea-ţi şi inima-ţi bătea

Tu noaptea lacului o porţi pe umăr
Dragi pietre lustruite de-a valurilor palmă
Şi corpul brun asemeni c-un mugur de alun
Cu calm de animale tihnite îţi respiră

Pe umeri noaptea lacului mi-aduci
Tu însăţi — cerul soarele pămîntul
Şi poposesc în tine ca barca peste apă.

ROZA VÎNTURILOR

Pădurea curge spre-nsetate prunduri
Şi norii o urmează împinşi de-un vînt buiac.
Scînteie dimineaţa-n liliac :
Iubirea mea ! de sînge şi urzică.

Lumină ! trupul tău cînd se ridică
Îşi dobîndeşte cerul deplina-i claritate,
Pădurea curge spre-nsetate prunduri,
În salturi mari de valuri dezlegate...

Gropi mari se cască-n răvăşitul grîu,
Cosiţa roză-a vînturilor pare,
Pe cînd pădurea curge, paşnic rîu
Ce soarbe-ale pămîntului izvoare.

CATREN

Sînt crude lungile călătorii
În ochii trişti ce-n urma lor rămîn
Ca nişte iezere de aur stins
Pe care trec răzleţe bărci tîrzii.

CUVINTELE PRIZONIERULUI

Din miile de spuse bărbătoase
Din multele sărace milostenii
Îmi pot însăila
O-nţelepciune,-o mare sărbătoare
Veni-va ziua într-o zi
Veni-va cerul într-o zi
Răbdare doar şi ceva timp răbdare
Castanul roşu arde iarăşi după iarnă
Şi după ploaie vine timp frumos etc. ...

Dar cerul de cărbune
Dar zidurile întinate
Leșia fumegîndă
Ce pîngărește soarele pe cer
Și bărbile urît mirositoare
Și stinsele chiștoace
Tot acest rău de-aici
Ce nu mai piere-odată

Speranța nu mai e o stea
Nici zarea țării tale
Sînt prea departe prea departe
Dar pîlpîie un foc în noapte
Ce mîinile-nghețate-ți încălzește
Nainte de-a porni de unul singur
Să mori peste nisipuri

Ah ! ar fi trebuit să mai iubești
Nainte de-a uita iubirea.

DE AZI PE MÎINE

De strălucește-albastrul și oameni luminează
De jos ce sînt pereții privirea nici n-ajunge
La masa făr-o floare, ca mîna de săracă
Odaia unde munca în bluză gri dezgustă
Odaia făr-odihnă speranță liliac
Unde naivul soare se-nșeală zi de zi
Odaia necesară ce n-așteaptă pe nimeni
Și unde-avînd culoarea bărcii-n decembrie viața
Te face să lași forma iubirii-n mîini uitată —

Trec zile nopți și zile și luni și iară zile
Pîraie de cer triste între pereții sumbri
Nimic al ei nu are privirea nici o frunză
De nu-i aceasta-arípa gingașă-a unei vrăbii
De nu-i acesta chipul în vise dezmierdat

Un chip ce răsplătește întreaga suferință
Un chip și o mireasmă de liliac și lacrimi

TUFIȘURILE MORȚII

Cînd mă gîndesc că pleacă-un om să moară
Într-un tufiș de flăcări
Pentru că-s tunurile-n sărbătoare
Cu negre pietricele-nfipte-n cap
Și mîinile-ncleștate pe dîmbul de urzici
Singur îl văd ca pe-un copil ce țipă
Copil pe care nimeni nu-l aude

Cînd mă gîndesc că pleacă-un om să moară
Cu ochi ca de copil și cu mîini roșii
Cu chip și trup și mîini
O caracatiță de spaimă-n pîntece și-n coaste
Cerul se stinge păsările pier

Cînd mă gîndesc că pleacă-un om să moară
Și că se prinde în tufișurile morții
În cîmpurile de orez încețoșate
Îl văd asemeni ca pe-o navă
O clipă-ncremenită pe creasta unui val

Atunci simt jalea cerşetorului
Care se prăbuşeşte la margine de cîmp.
Speranţa astăzi s-a sfîrşit.

DRUMURILE LUMII

Bărbaţii şi femeile
Păduri de brazi străbat
Ei zi şi noapte se încrucişează
Fără să se cunoască
Sînt aşezaţi
Dar niciodată împreună
Pe-aceleaşi negre bănci
Pe cînd aprinşii meteori
Fără iubire se ciocnesc
Şi scînteie în cer

Dar nicidecum bărbaţii
Nu-s trupuri glorioase
Nici aştri nu-s
Şi drumurile lor
Sînt tot mai crunt trasate
Ei se scufundă-n noaptea
Spuzită de urzici

Arşiţele-i doboară
Pe pragul casei lor
Şi cînd merg să iubească
Războiul pălălaia
Înlătură de pe ardezii

Prenumele şi inimile
Bărbaţii şi femeile
Şi nopţile şi orele

REÎNTOARCERE

După-adumbritul codru, podgorii, măslinişuri,
Oraşu-a cărui piatră e ca un trup gingaş,
Ţinut posac, lungi ziduri lipsite de lumină
Şi trecători cu ochii de jude, pricinaşi.

Mă simt zvîrlit aicea ca amărîta ploaie
De vînt mereu zvîrlită pe străzile-ntristate,
Şi nici un chip de aur, nici umbră de statuie,
Nimic să răsplătească privirile nu poate.

Ne-am reîntors în locul străin de bucurie,
Ci-n sînge focul nostru de dinainte stins e;
Ne tot izbim de aspra şi stearpa raţiune,
Nu mai rîd la ferestre luminile aprinse.

E-o vreme-mpîcloşată de bătălii pierdute,
Un loc trist unde trupul de dragoste-a uitat...
De greu ce trece astrul prin slăvile cernute,
Cu noaptea pare ziua că s-ar fi-mpreunat.

Cînd tu iubeşti şi nu eşti la rîndul tău iubit,
La neagră disperare te-mbie, vai, pămîntul!
Dacă te-ntrebi în sine-ţi, cu glas abia şoptit,
În nopţile cînd apa îşi reîncepe cîntul,

Înseamnă că trădarea, și ea, va reîncepe,
După-atîtea respingeri și drăgostiri oprite ?
Vom renega noi cerul coiplăriei noastre
Sau ceruri dărui-vom credinței neclintite ?

RÎUL

Sînt de vînzare cinstea și sîngele-astă-seară,
Sîntem sleiți de mult ce-am slugărit,
De mult ce-am spus cuvinte inutile
Și-am trîmbițat dreptatea și iubirea.
Se uită, piere totul astă-seară,
Și rîul mîngîios ca un frunziș,
Și morții de pe-acuma renegați
De foști amici, de proprii lor frați,
Ca o iubire de odinioară
Care te face să roșești.

Departe mergem, prea departe
De-nflăcărare și cuvinte,
O ! de cuvinte mai ales și de prieteni.
Neprihănită-i noaptea precum valul...
Odihnă astă-seară : cu munca s-a-ncheiat.
Tragi coviltirul și-i dai drumul.
Dar știu că mîine totul reîncepe,
Nu, niciodată lupta de moarte nu sfîrșește.
Departe mergem, prea departe
De-nflăcărare și cuvinte,
Și țin ca altădată în mînă mîna ta.
Nu poți veghea mereu precum o stea,
Îmi spui, această lume obscură și stricată.

ZADELE

Mărețe zade peste cer, fum roșcovan
De lemn mustind de apă, ceață
Din care nasc luminile-n oraș
Tot mai apropiate de pădure.

Să reiau dialogul cu-acest știut fățarnic
Care-a fugit, un ins din frunze moarte,
De regăsit pe vreun trotuar de cafenea,
Singur în noapte printre mese răsturnate,
Zvîrlite scaune, răscruci de vînt ?

M-am săturat să tot vorbesc cu niște umbre,
Dau totul pentru-o lume vie,
Iubesc odaia blîndă cu chipuri de prieteni
Lîngă un foc de curpeni curat ca trandafirul.

Pot rătăci pe-afară toți negrii porci mistreți
Scurmînd în tuf cu putreziți de ploi saboți,
Eu focului îi voi rămîne credincios, făgăduielii,
Cum toropita ziuă victoria și-o cîntă.

EU SPUN

Eu spun : lumină, și văd ierburi mișcătoare.
Spun : lac, și valuri gemene-mi dansează.
Spun : frunză, și-ți simt buzele pe gura mea.
Spun : flacără, și-mi vii arzînd ca un tufiș.

Spun : trandafir, și noaptea spre zori mi se deschide.
Spun : glie, somn adînc, cîntare-adîncă,
Spun : dragoste, cum tandru spui micsandră.
Și spun : femeie, și-mi răsună ca un ecou numele tău.

CUȚIT

Roșcate sfecle, scorzonere.
Miros de cîmp arat, de glie neagră.
Cuțitul scapără pe masa
Bucătăriei adormite.

Nu știu spre cine să nalț glasul
Aci-n lumina bestială
Ce pleacă-abia lingînd emailul
Și cade moartă peste dale.

Cînd mi-ar fi placul să cînt ziua,
Apropierea aurorei,
Zăresc cum cerul se deschide
Încet cu-ncetul ca o rană.

Văd seara purtătoarea grijii,
Văd noaptea purtătoarea spaimei,
Și mîna șovăie să scrie
Cuvîntul soare pe-ntuneric.

JERBĂ DE FOC, JERBĂ DE PLOAIE

Pentru Odette Vernet și Philippe Renaud

Minune de-a fi ziuă, minune minunată,
Sub liliacu-n floare azi mă trezesc deodată

În cîntul bucuriei ce urcă de pe stradă
(O bucurie nouă vibrînd pe coarde), stradă

Ca banul nou de nouă, ca rozele de pură,
Ca vinul din paharu-mi : un auriu ghețar.

Și-a izbucnit ieri totul, atît de pur și straniu,
Pe cînd o melodie de Mozart ascultam,

Posomorîtă ca un ocean de ploaie tristă
Ce trece peste codri cu ceața drept tovarăș,

Dar îndărătul toamnei și-al pîclei se simțea,
Precum o primăvară ce risipește norii,

Urcînd din negre-acorduri, un cîntec clar și proaspăt
Precum o dimineață trăită-n Port-Valais.

O ! draga ce s-afundă în beznele din ape
Și-o ia în jos, de-a lungul frunzișului marin,

Şi-o ia peste-arzătoarea dantelă de meduze,
Părînd deschise rochii ale Eurydicei,

Veghinde anemone în beznele din vise
Ce n-au strivit nici răul, nici răii, pare-mi-se.

Deplina-mi bucurie-o salut ca pe-o regină,
Ea creşte din vîltoarea de suferinţe plină.

După o iarnă fără de foc, cu şesuri moarte,
Priveghiuri şi necazuri de care-am avut parte,

Şi lupi urlînd ca lupii în jurul casei mele,
Şi teamă de visare şi praguri interzise,

După tunelul crîncen picurător de groază
Mă pomenesc deodată în plină după-amiază.

O ! zi, ce vezi cum vremea de sacrificii moare,
Şi fiorosul rînjet de rituale măşti,

Şi mîna ţintuită, şi împietrita cheie,
Şi sîngele ce nu se va şterge, căci scînteie

Pe catifeaua nopţii, pe rochiile zilei —
Iubire, boală, dragoste de paie,

Te vreau din vrajă smulsă şi clocotind, iubire,
Jerbă de foc, jerbă de ploaie.

Vreau iară zorii limpezi, vreau zarea străvezie,
Cărarea lină, miros de rapiţă, de glie,

Cărarea-albastră-n urma aversei fumegînd,
Răcoarea dimineţii peste răcoarea mîinii —

Ah ! mult aş vrea să-mi vină în zorii-adevăraţi,
Cînd ziua-nvinge noaptea pe creştetul pădurii,

Ea, vremea florilor de caprifoi,
Ea, vremea aurită a iubirii !

Şi iat-o că soseşte, minune minunată,
Sub liliacu-n floare cînd mă trezesc deodată :

Bărbatul de pe stradă-n nelinişti a trăit,
Şi iată-l cum mai merge şi iată-l liniştit,

Femeia-aceea viaţa şi-a dus-o în tristeţe,
Şi goală-acum vădeşte întreaga-i frumuseţe.

A scînteiat pămîntul asemeni cu-o stea fixă,
Noi ne întindem peste aprinsele-i petale,

Spălată-i strada noastră de ape rituale,
Pisicile şi cîinii se roagă-adulmecînd,

Şi fiecare arbor dă glas cu-o mlădiere
Străpungătoare,-asemeni cu spada Celui-sfînt.

Imensă lamă-a zilei, minune minunată,
Sub magica lumină azi mă trezesc deodată :

Neîntrerupt e cîntul ce urcă de pe stradă
(Norocul, nenorocul îşi împreună glasul),

Viaţa-i leită-acestui noroc-nenorocos
Prin care mai răzbate şi-o clipă cu folos.

Suflare frîntă-a pîinii, o ! brutărie-n floare,
Tramvaiul cîntă-odată cu viul cînt al lumii,

Şi prelungind o notă înaltă, cristalină,
Îl face să vibreze de muzicile lumii...

Un cînt ca focul sprinten într-o oglindă, strigăt
Al lacrimii în soare, iubire de lumină.

O, POEZIE FLOARE A MEA

O, poezie floare a mea te-ai exilat
Nesăturată gura dulceaţa şi-a pierdut
Noi am fugit cu toţii într-un ascuns ţinut
Noi am uitat culoarea de cer adevărat

La marginile nopţii în urbea înarmată
Prea mult am plîns cu toţii sub stele-ncremenite
Am fost precum un arbor rănit de fier deodată
O slovă de iubire pe uşă scrijelită
O vale-ntunecată

Au înecat ploi grele aprinsul trandafir
Căruia-n noi pierduta iubire i-am purtat
Cu prea mulţi dintre semeni sub cerul de porfir
Noi harpele deoparte ni le-am lăsat şi-am plîns

Lungi zile-am stat departe de oazele luminii
O, poezie floare a mea ciudat destin
Prea am iubit dezastrul şi beznele şi spinii
Să vieţuim ne-ar place şi sub un cer senin.

PHILIPPE JACCOTTET

(n. 1925)

S-a născut la 30 iunie 1925 în localitatea Moudon, cantonul Vaud. Studiază literele la Universitatea din Lausanne, apoi devine un timp colaborator al editurii Mermod. Este membru al Societății scriitorilor elvețieni, membru corespondent al Academiei Bavareze, laureat al Premiului Orașului Lausanne (1970), al Marelui Premiu Ramuz (1970) și al Premiului Montaigne — Fundația FVS Hamburg (1970). Colaborator permanent al publicației *La nouvelle revue française.*

Vaudez de origine, cu un nume de familie tipic vaudez, Jaccottet, stabilit de multă vreme în localitatea Grignan, din nordul Provenței, este unul dintre cei mai de seamă mediatori ai literaturii moderne. Ca traducător al lui Musil nu poate fi contestat; versiunile lui din Hölderlin au darul să-i confirme și să-i întărească renumele. În primii ani ai tinereții i-a tradus pe Homer și Thomas Mann. Dar această activitate nu ilustrează decît aspectul exterior al personalității sale artistice, căci Jaccottet este în același timp și un critic și un poet remarcabil. În volumul intitulat *L'entretien des muses (Conversația muzelor)* — 1968, el a adunat o parte din intervențiile și comentariile sale critice. Toate scrierile lui Jaccottet, traducerile și lucrările critice, ca și operele în versuri și proză (poeme, povestiri, memorii, jurnal intim) se nasc din una și aceeași concepție de ansamblu. În volumul *Elements d'un songe (Elementele unui vis)* — 1961, Jaccottet intitulează unul dintre capitole *Visul lui Musil,* în care vorbește despre o zonă de frontieră unde semnificația operei străine este mai întîi reflectată, apoi sfărîmată și, în fine, recompusă într-o viziune proprie. Aici, analiza critică a lui Musil devine în același timp o mărturie personală asupra vieții, eseul literar se contopește cu jurnalul intim, cu meditația, cu concepția despre viață a autorului.

Opera lui Jaccottet este deschisă pauzelor de inspirație, schimbărilor și cristalizării unor experiențe spontane. Primele trepte ale acestei ascensiuni — versiunile provizorii — nu sînt excluse. *La semaison (Semănatul)* — 1963 și 1971, este un caiet de note adunate în timp. Metamorfoza lor nu se limitează însă numai la formă; ea reprezintă totodată un drum interior spre inteligență, spre recunoașterea fenomenelor, spre determinarea eului și a comunicării cu aproapele. Ca și la Gustave Roud, lumea rurală, pe care Jaccottet o evocă și o înfățișează de o manieră precisă și adeseori foarte vie, constituie, de fapt, un corespondent al imaginii proiectate din interior. *La promenade sous les arbres (Plimbarea pe sub arbori)* — 1957, este un marș spre misterul lăuntric. Dar pînă și acolo unde peisajul pare să aibă o existență proprie *(Paysages avec figures absentes* — 1970), el trăiește deopotrivă în interiorul și în afara relației cu observatorul, care vede în peisaj o emanație a unei forțe ce-l depășește.

* * *

Ştiu bine acum că nu am nimic de nicăieri,
nici aurul acestor căzute frunze moarte,
nici zilele ce zboară spre mîine dinspre ieri
larg fîlfîind spre-o ţară mai bună, de departe.

Cu ele dimpreună şi palida hoinară,
plăpînda frumuseţe, cu taine şi răsfăţ,
s-a-nveşmîntat în pîcle. Tîrîtă, bunăoară,
s-ar fi lăsat şi-n codrii ploioşi. Ca-n alte dăţi,

mă regăsesc în pragul acestei ierni bizare
în care cîntă-ntruna botgrosul, o chemare
ce nu se mai sfîrşeşte, ca iedera. Dar cine

să-i desluşească sensul ? Puterea scade-n mine
ca-n faţa ceţii focul sărman şi pirpiriu
pe care vîntu-l creşte şi-l şterge... E tîrziu.

LUMINILE ŞI CODRII

I

Lumina-acestor codri în mart e ireală,
de-atîta frăgezime păşeşte cu sfială.
Nici păsări nu-s prea multe ; în rarişte cînd ieşi,
departe, unde-n tufe străfulgeră măceşi,

poţi auzi doar cucul. Sclipind vezi, mai departe,
lungi fumuri întrupate din tot ce-n jur se arde,
ici-colo cîte-o jerbă de frunze costelive-i,
şi dacă-ţi vei lua sfetnic un drum anevoios,
un cuib de anemone sub mărăcini găsi-vei,
ca steaua dimineţii comun şi luminos.

II

Chiar de ţi-ai şti firavă reţeaua ta de nervi,
ca pînza de păianjen, tot vei slăvi întruna
minunile de verde ce-ntruna le observi,
coloanele acestea menite pîn' la una

să cadă sub topoare... Încrederea-mi prea mare
ştiam că va ajunge la fulger şi topor,
cînd mart şi frumuseţea-i e-o oarbă ascultare
de toporaş şi mierlă sub cerul sclipitor.

VOCEA

Au cine cîntă-acolo cînd tace totul ? Cine cîntă
cu-o voce stinsă, pură, un cînt atîta de frumos ?
Să fie în afara oraşului, la Robinson,
într-o grădină ninsă ? Sau poate-i cineva
prin preajmă care ştie că este ascultat ?
Ci să nu fim prea dornici să aflăm,
pentru că-altminteri ziua nu va fi precedată
de nevăzuta pasăre. Doar linişte să facem.
O voce urcă, şi cum vîntul de martie aduce
iar viaţa în bătrîna pădure, fără lacrimi

ea crește, mai degrabă zîmbind în fața morții.
Cine cînta acolo și după ce-am stins lampa ?
Nu știe nimeni. Inima poate s-o audă
doar cel ce nu țintește victoria și stăpînirea.

IARNA

Lui Gilbert Koull

Și totuși vorbei mele-am știut să-i dau aripi,
eu o vedeam prin aer rotind strălucitoare,
ea mă-ndruma spre zarea de veșnică lumină...

Sînt deci în glacialul decembrie ostatic
ca un bătrîn ce-n dosul ferestrei amuțește
la ceasul înserării, prin amintiri se plimbă,
și cînd surîde trece o stradă luminoasă
ori întîlnește-o umbră cu ochii stinși, acuma
și după-atîția ani, ca decembrie de rece...

Femeii de departe ce arde sub zăpadă,
de tac eu, cine-i spune mereu să strălucească,
în loc să se afunde cu celelalte focuri
în osuarul sihlei ? Au cine să-mi deschidă
în toate-aceste bezne poteca-nrourată ?

Dar de pe-acum, stîrnită de-o gingașă chemare,
ghicești prin iarbă ora de dinaintea zilei.

NEȘTIUTORUL

Cu cît îmbătrînesc cred tot mai mult în neștiință,
cu cît trăiesc mai mult știu și-nțeleg tot mai puțin.
Tot ce mai am e doar un spațiu, rînd pe rînd
strălucitor și nins, dar niciodată locuit.
Unde-s ei, donatori, și-ndrumători și paznici ?
În camera mea stau și tac în primul rînd
(tăcerea, ca o slugă, să facă ordine-a intrat),
și una după alta-aștept s-o ia minciunile din loc :
și ce-i rămîne ? ce-i rămîne-acestui muribund,
și ce-l împiedică să moară-acum ? Ce forță
îl face încă să vorbească între pereții lui ?
Oare-am să știu și eu, un ignorant și-un chinuit ?
Dar îl aud vorbind cu-adevărat, și vorba lui
răzbate ca lumina nesigură din zori :

„Asemeni focului, iubirea sporește-n strălucire
pe frumusețea și păcatul pădurilor ce-au ars..."

ȚIGANII

Lui Gérard și Madeleinei Palézieux

Pîlpîie un foc sub arbori :
îl auzi cum blînd șoptește
unei ginte adormite-n
preajma porților cetății.

Dacă mergem în tăcere,
suflete neliniștite
printre sumbrele sălașe,
e de teamă să nu-ncetini,
să nu pieri, continuu murmur
al luminii tăinuite.

VORBE-N VĂZDUH

Senin, văzduhul spune : „Ți-am fost o vreme casă,
în locul tău pe urmă alți călători veni-vor,
și tu, ce-n ea stătuseși cu drag, pe unde vei
pleca ? Văd multe colburi, prea multe, pe pămînt,
dar mă priveai, și ochii tăi nu mi se păreau
necunoscuți nici mie ; ba uneori cîntai,
și asta-i tot ? Și încă tu mai vorbeai în șoaptă
spre cineva, se pare, aproape adormit,
spunîndu-i că lumina pămîntului era
din cale-afar' de pură ca să nu aibă-un sens,
care-ntr-un fel anume-i scăpa și însăși morții,
credeai că prin chiar sensul acela-naintezi,
și nu-ți mai aud glasul acuma : ce ți s-a
-ntîmplat ? Și ce va spune prietena ta oare ?

Ea dă răspuns cu lacrimi de fericire-n ochi :
„S-a preschimbat în umbra ce-atît l-a fermecat".

LOCATARUL

Într-o casă minunată locuim, sus, în tărie,
vînturile și lumina o separă și-o parcurg,
totu-i sclipitor, c-adesea nu știm anii cum se scurg,
de la fiecare ușă cerul tot mai clar ne-mbie.

Jos sînt arbori, mai jos iarba, lumea verde-aurie,
ce scînteie-n zorii zilei și se stinge în amurg,
și semeții munți din zare ocrotind vreun pașnic burg
par atît de scunzi că ochiul mai nu vrea de ei să știe.

Peste un abis lumina s-a-ntrupat șovăitoare,
să ne instalăm degrabă în acest lăcaș vibrant,
ca-ntr-o zi anume colbul să n-o spulbere-n neant
ori ea însăși să se sfarme-nsîngerînd albastra zare.

Dă-l pe locatar țărînii, iscusită slujitoare !
L-am găsit în curte, stins e al privirii-i diamant,
și dacă ți-a fost vreodată între două uși amant,
drept e să-l cobori în casa plantelor adumbritoare.

SFÎRȘITUL SĂ NE LUMINEZE

Dușman din întuneric ce armele-ți alinii,
mă lasă ca-n nimicul de zile ce mi-e dat,
puterile și harul să mi le-nchin luminii :
să fiu, la urma urmei, în fulger preschimbat.

Cu cît sînt mai puţine sporovăieli şi glume
în scriitura noastră, cu-atît vedem, mai viu,
cum şi-n chiar şovăiala-i scînteie-ntreaga lume,
din zorii beţi şi pînă-n amurgul zurbagiu.

Cu cît scălda-ne-om ochii în lacrimi mai puţin
şi ne-om uni, din teamă, nu din haine-ambiţii,
cu-atît simţi-ne-om văzul mai de lumină plin
şi porţile ascunse vedea-le-or rătăciţii.

Discreţia să fie, deci, strălucirea mea,
nevoia-ncarce-mi masa cu fructe şi bucate,
şi moartea,-apropiată sau nu, după cum vrea,
să fie pururi hrana luminii nesecate.

ÎNTR-UN VÎRTEJ DE ZĂPADĂ

Gonesc mereu călări prin spaţiile îngheţate
cei cîţiva cavaleri spre care moartea nu răzbate.

Ei în zăpadă-aprind foc lîngă foc în drumul lor —
sub fiece vîrtej strivite flăcările mor.

Sînt necrezut de mici şi sumbri, şi-n imensitate,
un alb necaz de-nfrînt, privesc cu feţele-ncruntate.

Nu mai strîng în hambar nici fîn, nici aur sclipitor,
speranţă doar ascund în el, şi-o lustruiesc de zor.

Bat drumuri căutînd dihania fugară — poate
se fac atît de mici pentru-a-i sări mai lesne-n spate ?

Mereu cu-acelaşi pumn te scapi, la urma urmelor,
de duhnetul cumplit al unui rît dezgustător.

LUNĂ-N ZORI DE VARĂ

În tot mai limpedea tărie
această lacrimă scînteie
sau flacără-ntr-un geam firavă
pe cînd ca aurul un abur
din somnul munţilor se-nalţă

Rămîi tu astfel agăţată
pe cumpăna din zori
între-un făgăduit jăratic
şi-această perlă rătăcită

LUNĂ DE IARNĂ

Pentru-a răzbate-n întuneric
îţi iei oglinda asta-n care
un glacial incendiu moare :

ca-n miez de noapte-apoi să vezi
cum se reflectă-n ea himeric
tăcutul oilor botez.

* * *

Iubită-a celui neguros
s-asculţi ce-ascultă-a lui cenuşă
spre-a te da focului prinos :

coboare apa jucăuşă
pe treptele de ierbi şi stîncă
şi-ntîia pasăre să cînte
apropierea zilei blînde
lumina nevăzută încă

* * *

În pădurea iernii poţi
un stăpîn să te socoţi
al luminii proaspăt ninse :
ea nu-i foc aprins de hoţi
şi nici lămpi pe crengi aprinse

Este ziua peste scoarţă
este dragostea răsfrîntă
poate-i chiar lumina sfîntă
cu topoarele în harţă

* * *

O floare nu e decît noaptea
ce se preface că revine

Dar în lăcaşu-i de miresme
nu va fi loc şi pentru mine
de-aceea-s tulburat de-a bine
şi caut să veghez întruna
în faţa-acestei uşi haine

Culoarea, viaţa-ncep de-acolo
de unde ochiul s-a pierdut

Această lume e doar creasta
unui incendiu nevăzut

LASTUNI

În clipa furtunoasă-a zilei
în clipa buimăcită-a vieţii
aceste seceri printre spice

Deodată-ncep mai sus să strige
decît se nalţă-auzul

*
* *

Altădată,
eu, buimacul, ignorantul, abia viul,
ascunzîndu-mi ochii sub imagini,
morți și muribunzi am vrut să-ndrum.

Eu, poet cruțat,
alinturi cunoscînd, nu suferințe,
cutezam s-arăt poteci în hăuri.

Și acuma, lampă stinsă,
braț rătăcitor, nesigur,
calm o iau de la-nceput în aer.

*
* *

Poți numi asta scîrbă, murdărie,
poți folosi limbajul murdăriei
în rufa unor scîrbe descifrat,
orice maimuțăreală și-ar însuși poetul,
nu, asta n-o să intre în pagina lui scrisă.

O murdărie nu de spus, nici de văzut :
ci de-nghițit.

Și totodată
simplu ca pămîntul.

*
* *

E ușor să vorbești, să rîndui cuvinte pe pagină,
îndeobște, nu riști mare lucru :
o muncă de dantelar, sub zăvor,
tihnită (chiar i s-ar putea cere
luminării o lumină mai blîndă, mai amăgitoare),
toate cuvintele-s scrise cu-aceeași cerneală,
floare și *teroare*, de pildă sînt aproape identice,
și de-aș repeta *sînge* de sus pînă jos
pe pagină, ea n-ar fi deloc mînjită,
și nici eu rănit.

Astfel ajungi să urăști acest joc,
să nu mai înțelegi singur ce-ai vrut să faci
jucîndu-l, în loc să te expui în afară,
și să-ți folosești mai bine mîinile.

Asta
se-ntîmplă cînd nu te mai poți smulge din durere,
căci ea seamănă cu cineva ce se apropie
sfîșiind cețurile în care se-nvăluie,
înlăturînd una cîte una piedicile, străbătînd
tot mai vlăguit distanța — și deodată-i atît de aproape,
că-ți vezi numai bustul, mai larg deschis
decît cerul.

Și-atunci, a vorbi pare-o minciună sau și mai rău :
lașă ocară adusă durerii și irosire
a puținului timp și-a puterilor ce ne rămîn.

MOUSSE BOULANGER

(n. 1926)

S-a născut la 3 noiembrie 1926 în orășelul Boncourt, cantonul Jura. După absolvirea învățămîntului primar în localitatea natală se înscrie la Școala centrală din Porrentruy, unde își ia bacalaureatul. Urmează apoi cursurile de literatură ale Universității din Cambridge (Anglia). Este membră a Societății scriitorilor elvețieni (între anii 1980—1982 a deținut funcția de președinte), a Societății oamenilor de litere din Franța, membru fondator al Asociației prietenilor lui Gustave Roud.

În Elveția francofonă Mousse Boulanger este cunoscută ca prozatoare, poetă, autoare de piese de teatru și studii critice. Pentru remarcabila ei activitate în domeniul teatrului a fost distinsă, în anul 1965, cu premiul de onoare al Societății artiștilor dramatici din Franța. În momentul de față conduce secția de teatru a Radiodifuziunii romande din Lausanne, în care calitate a adaptat și popularizat pe calea undelor *Ciulinii Bărăganului* de Panait Istrati. De asemenea, sub directa îngrijire a acestei prietene a literaturii noastre, Societatea scriitorilor elvețieni a publicat, în 1982, o interesantă antologie de proză și poezie românească.

Din creația poetică a scriitoarei Mousse Boulanger semnalăm volumele : *Tendre Pays (Duioasă țară)* — 1967, *Reflets (Sclipiri)* — 1973, *Ce qui reste de jour (Ce rămîne din zi)* — 1973, *L'arbre aux oiseaux (Arborele cu păsări)* — 1975, *Les copains de Rimbaud (Prietenii lui Rimbaud)* — 1978.

*
* *

Să curgi în timp
cum curge apa la canal
fără să-mbătrînești vreodată
asemeni unei pietre care nu se tocește
decît pentru-a se face mai frumoasă
Obîrșia-mi cunosc
dar mi-au zidit cuvintele trecutul
Vremea copilăriei mele
o simplă anticameră-a rămas
mîinile-mi scutură mulțimile de-albine
care-mi legau viața
de amintiri ca mierea
și atingîndu-mă în treacăt
acele liniștite vietăți
se reîntorc în noapte
ducînd
    de fiecare dată
o fărîmă din mine

*
* *

Cînd ochii tăi mă străpung
Eu îţi văd pieptul deschis
Falnică navă cu proră de speranţă
Bastiment sîngeriu
iluminat de neonul iubirii noastre
gata să plece-n insula sfîntă şi pură-a bucuriei noastre
Mareea inimii tale înghite trecutul pustiu
şi ne duce departe mereu de ţărmul steril

Falnică navă cu proră de speranţă
unic adăpost
în care sclipeşte valul gîndurilor mele
în care se-neacă alga amară-a deznădejdii
Plajă
în care-nfloresc stelele pe braţele-ncărcate de perle

*
* *

De crezi că-i bine să trăim în acest veac ciudat
în care moartea are acelaşi preţ ca viaţa ;

de crezi că-n bezna nopţii se poate înflori
între cenuşile şi humusul pădurii ;

de crezi că zorii licăresc pe undeva
peste comori ascunse ce se vor da-n vileag ;

de crezi că în privire germeni porţi
de izbucniri, de muguri, de incendii

strigă-ţi prezenţa. Să ştim cînd te-ntorci,
căci din adîncul secolelor vii.
În rouă transparenţa ta scînteie,
închide mîna peste bunurile tale.
Puterea-ţi avanlanşă îi va purta pe oameni,
nimic nu te va-mpiedica să înfloreşti.
Noi vom avea priviri asemeni florilor
şi glasul nostru păsări n-o mai înspăimînta.

O, pace vrem să undui la nesfîrşit prin aer.

TOAMNĂ

În goana-i vîntu-ţi răvăşeşte părul
închipuind pe capul tău
o crizantemă-nflăcărată.
Deplin îmbelşugată-acum de mov,
de aur şi de sînge, toamna
nu mai adaugă o floare
acestui vast decor sărbătoresc.
De moarte-s crizantemele-ndrăgite,
ea le culege la-ntîmplare din grădini —
închide bine uşa,
căci mîna-i rătăceşte prin păru-i roşcovan,
de toamnă răvăşit.

*
* *

Nu ești aici
peste iubire plouă
îmi e frig

grăunții aurii ai verii
pe brațe mi-au murit
sub unghii
caut în zadar
cîteva fire de nisip

ca niște frunze moarte
pleoapele îmi cad
peste un vis decapitat

VÎNĂTOAREA

Nenduplecată vînătoarea-mi prinde
viața fără pripoane
e cadrilată de poteci
prin care tu capcanele îți plimbi

Ca un tîlhar
în mușchii
inimii mele
braconezi

Tot trupul îmi răsună
prelung de glasul tău

Am alergat
să te întîmpin
Tu arma de la ochi
ai ridicat-o

Capcana
mîinii tale
dulci mîngîieri sloboade

Umărul tău de vînător
mă sfîșie
cu propriii mei spini

Iată sîngele meu
ci spală-ți cu el ochii

Dulăii timpului
vor linge rana

*
* *

Peste grădină plînge vara
murmurele albinei sună fals
suspinul îmi mocnește-n piept

Soseşte toamna
trebuie să pleci
Să fii copac şi
frunză după frunză
să-ţi pierzi toate-ale inimii încreţituri
această pasăre ce cîntă-n mine
migraţie eternă şi-o aşteaptă

Iubirii-i trebuie lumină
e trist e trist

*
* *

Atîtea ziduri de trecut ca să-ntîlneşti lumina
de mult prizoniere-mi rîd degetele vieţii
nu pot să le dau drumul fără să-mi sfîşii pumnii

Ştiu să citească-n ochii-mi de copil
frunză cu frunză
toamnele ofilite

Izvorul nu mai curge
în mătcile vinelor mele
aştept s-apară algele de piatră

*
* *

Mănunchii-acestor graminee
de vînt înveselite
par nişte rîsete pornite
din vîrful dinţilor prelungi

nimic nu tremură
pe cîmp
o buză doar
de timp muşcată
cinci degete
de vis încremenite
stau dimineaţa la poveşti
peste-un obraz iernatic
pălăvrăgeala unei voci
îmi mîngîie fereastra
pe care înfloresc
copacii frigului imenşi

o, nimeni să nu facă gestul
care-ar desăila zăpada

*
* *

Există dimineaţa
care dă drumul ciocîrliei şi aripile ei
în acuarela cerului se colorează

există turmele de iarbă
ce pasc răzorul dintre vii
mişcări domoale ce captează mai mult soare
există şi miresmele din viitor
în mlădiosul vîntului oţel

exişti şi tu

există raite de nori
ca să dea viselor ocol
tufişuri de tămîie ce mintea otrăvesc
există pietre iubitoare ce numele-ţi repetă
insecte purpurii ce seva dulce-o sorb

exişti şi tu
şi algele ca focul
care plutesc în apa primăverii
există arborele-asemeni ţie
există masa ce te-aşteaptă
există şi mesaje netrimise
şi pasul tău întipărit pe sol

exişti şi tu

*
* *

Magnolii grele mi a-aştern pe gură
nici fugă
şi nici vis

o linişte de albă
catifea
pereţii de surîsuri mute ţintuiţi
se dau în lături
şi temniţa-mi deschisă
cîntă

o, lanţuri
sunetul vostru iubitor
îmi trage-afară viaţa din negrele pămînturi
pun pe cîntar un rîs şi-o amintire
balanţa se sfărîmă
îmi dăruie o stea

*
* *

Gravez numele tău
pe scînteieri de lac
transform
pupila
şi ovalul
şi dărui ochii tăi
primelor flori de liliac

*
* *

Un vast ecran trandafiriu
pieziş pe mare luminează
sus foarte sus

o muzică răsună
un văl ca neaua flutură pe zid
lungi fremătînde aşteptări
cunosc prea bine zeii
ce străjuiesc la uşa
prin care trece glasul
cusut şi recusut
flutură vălul despărţirii

NICOLAS BOUVIER

(n. 1929)

S-a născut la Geneva, la 6 martie 1929, într-o familie originară din cantonul Vaud. După ce îşi ia licenţa în drept şi litere, în oraşul natal, îmbrăţişează profesiunea de reporter şi fotograf documentarist. În această calitate călătoreşte mult, cunoaşte bine Asia, şi în special Japonia. Este membru al Asociaţiei elveţiene a fotografilor de presă, al Grupului scriitorilor protestatari de la Olten, vice-preşedinte al Comisiei federale pentru artă aplicată, vice-preşedinte al juriului pentru Cele mai frumoase cărţi elveţiene, membru al Comisiei federale pentru cinematografie. În 1963 a fost distins cu Premiul Oraşului Geneva, în 1967 cu Premiul Rambert, iar în 1982 cu premiul criticilor de artă. În 1969, cu prilejul înfiinţării Premiului Georges Nicole, este ales membru permanent al juriului pentru decernarea acestei prestigioase distincţii.

Este autorul mai multor cărţi, dintre care menţionăm : *L'Usage du Monde (Uzanţa lumii)* — 1963, 1970, *Japon*, — 1967, *Chronique japonaise* — 1975, *Le poisson scorpion (Peştele scorpion)* — 1981, 1982, *Le Dehors et le Dedans (Exteriorul şi interiorul)* — 1982.

NOIEMBRIE

Deschise rodiile sîngerează
sub stratul pur și proaspăt de zăpadă
albastrul de moscheie sub zăpadă
cisternele pitite sub zăpadă
albele bibilici mai albe încă,
pereții roșii
vocile pierdute
merg pipăind pe sub zăpadă.
Orașul pîn' la uriașa citadelă
dispare într-un cer pestriț.

1953

LOVE SONG

Puțină negură, puțină ploaie
și pare dintr-odată că-i prea mult.
Trebui' să cînți nespus de mult ca să adormi,
o, Circe-aproape-nlăcrimată,

plăpîndă-și gingașă cum ești tu,
c-adesea mă întreb
de unde-ți vin aceste largi bogății de umbră
și în ce jocuri pe tăcute rătăcești
cu-această-a ta mătase
în negru depănată,
desigur că nici tu nu știi
pentru care lumină uimitoare
ai pregătit atîta noapte

Han orb al întristării
deschis și niciodată plin,
frumosul meu bemol
dulcea mea ură
secretul tău,
venele tale
în care locuiesc și îmi înăbuș glasul.

1965

DIMINEAȚA ECLIPSEI

Mirosul amărui dă buzna pe fereastră,
domol podelele vibrează-ntr-un tîrziu,
devine albă ziua din albastră
în cerul umed și mlădiu.

Ai cui sînt pașii, străveziile veșminte
și ochii clipitori deși închiși ?
și apa neagră-a chipului ce-mi stă nainte
din care-mi vine moartea pe furiș ?

Oglinda nemînjită de minciună
nu-ncerc s-o-ntunec în zadar
pentru că nu mai vrea să-mi spună
unde am să dispar.

1965

MIRABILIS

Oglinda n-a putut vedea
că piatra care-o sparge se rănește
și crapă-n chip de stea.
Memoria ce-atît de greu se dobîndește
mă poate totodată ruina.

Ieri balustradele azi scara, mai nainte
un sfert de voltă-acoperit cu greu
și soarele în ochii mei seca
pe cît îmi aduceam de ea aminte
cu două brațe împrejurul meu.

1966

PEISAJ FĂRĂ PROPRIETAR

Sub palida lumină-a verii
și sub perdelele întredeschise ale ploii
pămîntul se așterne liniștit
cu animale blazonate,
cu frunze răsucite.

Ce mult hamei ! și ce puțină rațiune de-a trăi !
și ce am de făcut aci ?

Un an al cîinelui,
o lună-a calului,
o ticăloasă zi —
aceasta-i ziua-n care dispărui ?
Un loc de naștere, vreo patruzeci de ani
și-n cerc zburînd trei corbi și nu vultani,
pentru că-aveam pînă și-un nume
de care voi nu veți mai auzi.

1970

POEM VERDE

Noi am crescut aproape împreună,
prietene castan,
de-aceea o, tăcute suveran,
bogat în umbră și lipsit de griji
și care viața nu ți-o povestești,
să-mi spui ce-i de făcut
cînd soarele a dispărut,
să-mi spui domol din frunzele-nnoite
ca să pot înțelege
din cîmpurile mele pîrlogite.

Și voi, ceilalți, de dincolo de garduri,
salcîmi și plopi și tei
și cedru ca un artofor
aliniați pe portativul pajiștei
ca notele într-un *kirie eleison*,
orație domoală-a frunzelor,
elină murmurată din rămuriș și ace,
voi, pedagogi ai vastelor cîmpii,

discreţi în spusele voastre-nţelepte,
diaconi verzi şi dansatori
pe sîrmă răbdători,
şoptiţi-mi un cuvînt, doar un cuvînt
şoptiţi-mi despre pacea ce-mi lipseşte
sau mai trimiteţi-mi un simplu foşnet
pînă ce noaptea nu vă dojeneşte.

1978

SEVERINO FILIPPINI

(n. 1929)

S-a născut în localitatea La Chaux-de-Fonds, cantonul Jura. Urmează Institutul Politehnic din Lausanne, unde, după ce întreprinde mai multe călătorii prin Europa, se şi stabileşte, profesînd ingineria şi colaborînd la diverse publicaţii literare elveţiene şi străine. În 1955 publică primul volum de versuri, *Voir claire (A vedea limpede)*, după care urmează, *Tableau de bord (Tablou de bord)*, *Epoque (Epocă)* etc.

SALUT

Bătrîna noastră lume înbătrîneşte rău
De fumuri de alcooluri de insomnii sleită
Pot unei astronave să-i suport gravitatea
Bătrîna noastră lume nu mai e-a vremii sale

Om cu inima tare
Bună ziua
Om încolţit cu nervii acordaţi

Pe strune de rachete
Bună ziua
Om nou al lumii noastre noi
Prezentă de pe-acum și viitoare

Și iară-ți spun și iară
Bună ziua
Și aud iară degetele tale
Alunecînd pe harpa stelelor.

DRUM

Iubire-a mea-mpăcare-a dimineții
Din brațe-mi înflorești te-alintă zorii
Clipești din ochi se izbîndește visu-mi
Mărturisindu-mi soarele și noaptea

Ziua-ți deschide storurile-pleoape
Și nu mă mai frămînt în cuib și casa
Nu mai e-o mică temniță un cer
Posomorît la zilnica trezire

Mirific peisaj cu cerul proaspăt
O Geneviève tînără galaxie
Și univers și insulă în taina-ți
Mă regăsesc și te ador lucind

IDILĂ

1

Miresmele migdalei de după ploaia rece
Să-i împletească părul cu degetele-i zece
Ca ea să-și amintească iubitul să se-ntoarcă

Săruturi în plin soare sfielnic început
Sub meri alte săruturi iubită multiubită
Sub merii niși de floare sărut peste sărut

Miresmele solare trup lîngă trup ne țin
Se schimbă-n flăcări apa oglinzilor din aer
Și-n ochii-i limpezi cerul devine mai senin

Abisul verde-n frunze scînteie și ațîță
Sub creste amețeala perechii și văzduhul
Vibrează de insecte de păsări și arșiță

Copilă pîrguită bărbat îndrăgostit
Vrăjiți unul de altul și de-al luminii sclipăt
Își prelungesc sărutul pîn' la suspin și țipăt.

2

Din lac țîșnesc emulsii de lumină
Izbind oțelul cerului eliptic
Și cad și-ncremenesc între frunzișuri
Într-o primejdioasă suspendare

Întinşi alături sîntem ca doi munţi
De calcar între flăcări şi cenuşă
Se risipeşte soarele-n băşici
Şi orb precum abcesul ochiu-i crapă

Nu vor mai merge-n crînguri de nori sînt muşchii lor
Nu vor mai merge-n crînguri sînt şterşi de umbra lor
Memoria străbate universul
Sub merii-n floare merii în pămînt.

3

După sărut iubitul abia deschide ochii
Se pleacă peste tine se pleacă peste apă
Tu nu mai eşti oglinda şi nici furtuna-i vană

Tu îţi conduci iubitul cum şi el te conduce
Spre tainiţa solară armată cu oţel
Peste o viitoare aducere aminte

Pereche continuată mereu alcătuită
Nesocoti-vei ţarcul celor ce-n el se-nchid
Şi feţele n-or să mai uite peisajul

În după-amiaza-aceea pe iarba mătăsoasă
De flacără-o pereche apropie răcoarea
Şi-n plină zi deschide o cale către stele

Iubită de departe şi dincolo de teamă
Azi te-am văzut de-a bine sub merii albi în floare
Cum te săruţi uimită sub soarele uimit.

ALEXANDRE VOISARD

(n. 1930)

S-a născut la 14 septembrie 1930 la Porrentruy, cantonul Jura. După absolvirea liceului şi a şcolii superioare de comerţ, îmbrăţişează profesiunea de librar, pe care o practică şi în momentul de faţă. Este membru al Institutului jurasian pentru artă, ştiinţă şi literatură, laureat al Premiului Jura Libre (1967) şi al Premiului Schiller (1969). Se manifestă ca luptător activ pentru independenţa politică a Juras-ului. Prin excelenţă poet, Voisard se face remarcat de la primele sale lucrări, printre care *Chronique du Guet (Cronica pînditorului)* — 1961. Cu volumul de versuri *Liberté à l'aube (Libertatea în zori)* — 1967, el devine purtătorul de cuvînt liric al mişcării separatiste jurasiene pe care o susţine cu consecvenţă.

În următoarea culegere *Les Deux versants de la solitude (Cele două povîrnişuri ale singurătăţii)* — 1962, adoptă o atitudine mai reţinută, mai interiorizată, fără să renunţe însă la stilul său alert, solemn, pasional. Prima sa lucrare în proză, *Louve (Lupoaica)* — 1973, este mai curînd un lung monolog liric, decît o povestire epică.

Opera lui Voisard se mai face remarcată cu volumul de versuri *La nuit en miettes (Noaptea fără-*

mițată) — 1975, și cu *Je ne sais pas si vous savez (Nu știu dacă știți)*, culegere de proză scurtă, apărută tot în 1975.

CÎNTAREA MELEAGULUI DURERII

I

Meleag de pasiuni și de colibe,
Am învățat proverbe să citesc
În praful crud al drumurilor tale
Și-n palida stejarilor cunună.

Nu am decît să-ntind o mînă
Prin hălăciuga de frunziș a nopții,
Ca să ating cosița aspră
A mamelor noastre uitate
În vremuirea vremii.

Adînci și limpezi ochii lor
N-au încetat să strălucească
În strîmtele lucarne
Prin care s-au scurs anii.

La ele astă-seară mă gîndesc,
La ele care n-au curmat cuvîntul,
La ele care ne-au depus pe frunte
Povara de zăpadă a verbelor esențiale.

II

Dîrele, brazdele, vîlcelele,
În care laptele speranței se revarsă,
Un lapte-atît de verde că îți rămîne-n gură
Un strașnic gust de ciubotica-cucului.

Un lapte-atîta de ușor, că singuri frații noștri
În el își moaie buzele rănite,
Un lapte-atît de nou că oile orfane recunosc
În el limba de foc a berbecului proscris.

În brazdele,-n vîlcelele de-aici
Un val uluitor de lapte și elanuri.
Un semn vădit pe crestele stîncoase,
Și de ecou culese sînt bătăile

Inimilor ce bat în cele patru vînturi.

III

Iubire spun. Și *libertate* spun.
Și trupu-mi se-ncordează, faleză povîrnită,
Cu tremurări de rădăcini în sîngele originar.
Iubire spun, și corbii nu vor mai înceta
Să fremete sub zdreanța durabilă-a copilăriei.
Spun *libertate*, și ce mîndră
Se simte piatra de asprimea ei,
Și vocea mea răzbate la nesfîrșit prin văi.
Spun *libertate*, și ținutul meu devine iar
Ogor, prielnic humus cuvîntului renăscător.
Spun *libertate*,

Şi suferinţa nu se va mai înmulţi sub bîtă.
Spun *libertate,*
Şi fierul nu va mai avea noroc
La-ncheietura mîinii.
Spun *libertate,*
Şi niciodată fraţii mei
În colb de juguri nu vor mai semna.

IV

Am spus ce trebuia să spun,
Ca să trăiască pe cîmpii secara,
Ca ploaia să ne-mprospăteze-nvăţătura,
Ca iarna să-anuleze-orice sechestru.

Am spus ce trebuia să spun,
Ca vipera de leagăn să se îndepărteze,
Ca o beţie de speranţă să ne-nteţească focul,
Ca regii-magi să-ndrume steaua sub care ne-am născut.

Am spus ce trebuia să spun,
Ca măştile tăcerii să piară cînd strigăm,
Ca sfînta libertate să scape de impurităţi,
Ca sîngele cuvîntului să cadă peste proceduri.

V

Tot acest dispreţ şi-aceste lanţuri,
Toată ura şi dezlănţuirea
Flăcărilor, furiei, speranţei,
Toate văicărelile uitate
Care lărmuind se liberează —

Erau ieri, acum sînt azi.
Primăvara supravieţuieşte
Oricărei trădări.

Rîuri şi fîntîni sărbătoresc
Anii care vin să ne-ntîlnească —
Fulgere de bunuri şi formule,
Şi prea-ndelungata nerăbdare,
La neclara margine a legii
E cuţitul nemilos ce nu-ncetează
Să vibreze-n arborul ales.

VI

Fazani şi veveriţe ce-mi sînteţi buni prieteni,
Bănuţi şi ierburi negre ce-nsoţitori îmi sînteţi,
Prieteni, pe grumajii răniţi ce m-aţi purtat,
Copii, o, voi ce sînteţi fiii mei,
Ştiţi cît de lungă noaptea a fost, şi ştiţi ce taine
De lacrimile noastre-au fost străpunse.

VII

Trece vara, trece iarna,
Ceasul tot mai grabnic bate,
Ca avîntul popular
Ce ascunde jaru-n arătură.

Plînge mama, plînge soaţa,
Suferinţa dă putere
Celui scos din puşcărie,
Slovei muşcătoare-a libertăţii.

Arde ziua, arde seara,
Buza de sărută cerul
Vrea s-aţîţe aurora
Lîngă care solii-aşteaptă vestea.

Cade neaua, cade vălul,
Urlă mortăciuni cu lupii,
Vraişte de pe munte cade
Flora din grădini ocrotitoare.

VIII

Vocea de poet, privirea de augur
Au risipit vinul în vînt.
Pămîntul frate tremură,
Căci vîntul strigătele ni le duce,
Şi strigătele noastre duc copacii—
Foşnind din toate crengile — parole.
Cuvintele se cade să ni le-nveşmîntăm,
Şi cînturile şi durata lor,
Să-nveşmîntăm deci operele noastre
În trainice idei înlănţuite.

CÎNTEC DE JALE LA ŞEZĂTOARE

— Spune, mamă, cu ce ace
Hamul de copil ţi-a fost brodat ?
— Îmi aduc de vechea furcă-aminte
Înţepînd prin ani miriştea.

— Spune, mamă, de-acel cîntec
Ce nu mai vibrează-n crăpături.
— Ascultaţi din munţi cum vine vîntul
Bărbile de spice-nlăcrimînd.

— Spune, mamă,-atît jăratic
Cum arde-n amurguri pîn' la noi ?
— Ascultaţi în piept,-aici, cum bate
Spaima mamei mele-ndepărtate.

— Spune, mamă,-acum ce freamăt
Îţi deschide ochii mari ?
— Un galop prin foşnetele ierbii,
Anii peste-a fiului meu frunte.

ODĂ ŢINUTULUI CARE NU VREA SĂ MOARĂ

Argilă, o, ţinut al meu de-argilă,
Ţinut al meu de seceriş şi frămîntări,
Ţinut al meu întors spre sine-şi,
Pe rădăcini, pe dragoste-i înfăşurat,
Ţinut al meu cu catedrale-n devenire,
Ţinut al meu cu un trecut de verzi semănături,
Călit de aventură, iertare şi sfărîmături.
Ţinut al meu de disperare şi revoltă,
Ţinut al meu de suferinţă şi lumină,
Aprinselor cuvinte şi jurămintelor sortit,
Ţinut al meu de-al fulgerelor sînge străbătut,
Alb de mînie, roşu de nelinişti,
Ţinut al meu de lanţuri sonore şi poveri,
Ţinut al meu întins pe ardezia din veacuri.

Ah ! au venit păstorii lacomi,
Galbenii negustori de paie și de privilegii,
Himericii cu limbi trăncănitoare,
De dincolo de văile-adormite.
Ah ! au venit cu zîmbete prin ani,
Cu taurii ce-și țîrîiau prin colburi
O coadă-nveninată, o pungă fără de sămînță.
Ah ! au venit cu caprele ce-n gloduri
Își legănau un uger înghețat.
Ah ! au venit cu tabla lor de-nțelepciune,
Cu ștreang și lege amenințătoare
Peste acoperișul, copiii, poezia noastră.
Ah ! cu cadența au venit și cu scuipatul lor
Să-mbăloșeze cărțile și secolele noastre.

Ținut al meu, popor al meu ce răbdător aștepți
În marile grădini în care cîntul supraviețuiește,
Ținut al meu neliniștit în fața scorburei din ramuri,
La poala brazilor cu sevele trecînd prin flăcări,
Tu te ridici și glasul tău străbate holdele de grîu
Atît de brusc că noaptea se trage-n fine îndărăt
Și codrii tremură ca dimineața cea dintîi.
Ținut al meu, securea strălucește,
Din strajă-n strajă umblă rugăciunea,
Din albele colibe în hanurile lăcomiei.

Ținut al meu de vinețică și cireșe,
Ținut de bun rachiu și de legendă,
Mareea urcă-ntruna,
Și anii, lungi șiraguri de ocări,
Îți mușcă buzele, pătrund în ochii larg deschiși.
E albă pagina în care astăzi sîngerezi.
Dar făcătorii de dreptate, păstorii neciopliți,
Mînuitorii sorților sub cizmă,

Burgmaisterii ironici, posacii bucătari
Își scuipă iar otrava principiului lor,
În timp ce doar cu-o mînă-a fost crăpat
Nenduratorul ochi al ursei mari.

Ținut al meu de-argilă, ținut de seceriș,
Călit de aventură și de sfărîmături,
De-al fulgerelor sînge străbătut,
Iată țîșnind din pietrele străvechi
Mierea cea nouă, anotimpul transparent,
Tumultul hotărît al sălbaticelor iepe,
Ținut al meu de mari cireșe și legende,
Alb de mînie, roșu de neliniști,
E vremea printre flăcări să străbatem,
Să creștem pentru totdeauna împreună
Peste trezitele noastre coline.
Ținut al meu de mari cireșe și legende,
Rentoarsă libertate, o, nestrivitul meu ținut,
Ținut al meu neșters și de neșters din amintire
Și amețit de saltul fără întoarcere, sălbatic,
Al goalei tale libertăți !

ANNO MCMXXX

Noapte de septembrie ai văzut cum mă nasc
Sub ovala albeață a potecilor,
Șopîrlă cu ochi de scaiete
Strigătul tău mi-a țesut cearșaful copilăriei.

Sînt acum mai sărac cu-atîți ani de uitare,
Cu-atîtea miriști călcate în van ?

Am norocul torentului pe-atunci acaparat
Şi pe care-l port zilnic în scurgerea anilor ?

Noapte de ciocîrlie ai văzut cum mă nasc,
Scînteie-amorţită-n jilavele brazde.
Septembrie care mă chemi de-atît de departe,
Îţi văd mîna de curcubeu arzînd pîn' la mine.

Sînt acum mai sărac, sînt mai întunecos
Decît secera care din umbră m-a scos ?
La naiba cu strigătele din care-mi iau hrana !
Libertatea-mi trăieşte unde-i patria mea.

OMUL DIN CALABRI

Ereţi cu uriaşe cuiburi
Şi ciori cu mii de-nvăţături,
Dacă vă pierd îmi calc cuvîntul
Şi vă slobod dacă vă chem.
V-aş invita să-mi onoraţi
Colocviul despre amoniţi,
Pe culmi încrucişînd privirea,
Jar stacojiu sub tălpi de vînt.

Dalac cu ochii de vulpoaică,
Alun căzut pe-al meu poem
Şi galiu cu trecut de humă —
Sînt biciul care vă adună
În hăul unde ruga-mi sîngerează.

Îmi sînteţi rîul dintre munţi
Şi călăuze, şi vă desfăşor
Spre-ospăţul de zăpadă ce răcoreşte fruntea.

IZVORUL TRĂDAT

Pe vînt, în ciuda zilei, abisului, furtunii
M-atîrn de nor şi umblu cu paşi giganţi în stinsa
Memorie a celui ce caută izvoare,
Şi rău-l tăinui, zvîrlu în puţuri bănuiala.

Pe buze-i port argila obscură-a bătrîneţii,
De multele-i proverbe mi-e buzunarul plin.
Ştiind că vin, el nu se-nspăimîntă, se ridică.
În ochii mari îi număr pîraiele ce mor.

Tăcerea la fereastră îmi vine să-mpletească
Doar freamăte de apă, doar gemete de capră.
Unde te duci tu, om al izvoarelor, în noapte,
Ieşi din ce zare, către ecoul cărui strigăt ?

AL NOSTRU E TOT ANOTIMPUL

Bărbat de gheaţă, holda-n privirea ta se coace,
Bărbat tăcut, torentu-ntre degete-ţi vuieşte.
Străvechea-ţi libertate trăieşte-n paşii mei.

Cine-s eu să-nchid uşa gingaşei porumbiţe
Şi să împiedic focul propriei mele lupte,
Cine-s eu să-mi înăbuş suspinu-n umbra ta?

Eu, flacără oprită pe margine de pagini,
Tu, un dicton la poale de munte insultat,
Eu, vinul, tu, beţia căreia-i cer povaţa.

Dă-mi mîna, deci, se-nclină şi florile,-n sfîrşit,
Se-nclină şi arţarul. Ne-om duce la arţar.
Priveşte,-ntreaga noapte se leagănă. Dă-mi mîna.

SCĂRILE MORŢII

Grangurul, grangurul de trei ori
Grangurul vîntul l-a vizitat.
Strigătul cine-a văzut cum ni l-a
Pus sub îmblăciul ce bate-n zadar?
Cine să nu-l fi văzut săgetînd
Ceafa sergentului însîngerat?
Cine să nu-l fi văzut în amurg
Cum te orbeşte cu aripa lui,
Sabie fără nici un viitor?

VAHÉ GODEL

(n. 1931)

Născut la Geneva, la 16 august 1931, din tată elveţian (de origine jumătate fribourghez, jumătate genevez) şi din mamă armeană (originară din Brus), poetul Vahé Godel, licenţiat al Facultăţii de litere a Universităţii geneveze, predă limba şi literatura franceză la Collège de Genève. Este membru al Grupului scriitorilor de la Olten, al Societăţii oamenilor de litere din Franţa, membru permanent al Juriului pentru decernarea Marelui Premiu Internaţional de Poezie de la Knokke (Belgia) şi corespondent pentru Elveţia al Centrului internaţional de studii în domeniul poeziei de la Bruxelles. La începutul deceniului al şaselea a fost unul dintre susţinătorii entuziaşti ai cercului literar „Jeune Poésie".

Ca şi alţi scriitori aparţinînd acestui cerc literar, Vahé Godel practică, pe lîngă *poemul pur*, o proză poetică în care deosebirea dintre genuri este pînă la urmă negată. În cele mai bune texte ale sale exprimă o ironie furioasă la adresa unei lumi a absurdului.

Din opera acestui neobosit scriitor elveţian de expresie franceză şi important traducător din lirica

armeană semnalăm, în ordine cronologică lucrările mai importante : *Morsures (Mușcături)* — 1954, *Que dire de ce corps (Ce se spune despre acest corp)* — 1966, *Signes particuliers (Semne particulare)* — 1969, *Cendres brûlantes — (Cenușă fierbinte)* — 1970, *Lac(i)s* — 1975, *Poussières (Colburi)* — 1977, *Obscurs besognes (Treburi obscure)* — 1979, *Papiers d'Arménie (Hîrtii aromatice)* — 1979, *Chutes et bris (Căderi și zdrobiri)* — 1980.

DUCEȚI-VĂ PÎN' LA RĂSCRUCEA URMĂTOARE

Duceți-vă pîn' la răscrucea următoare
treceți de monumentul celor morți
mergeți apoi de-a lungul palatului culturii
și al stabilimentului termal
pe lîngă zidul plîngerii apoi
(martori ai unei alte epoci)
intrați în drumul pietonilor îngust
și pe-nălțimea biliardului electric vă opriți
la stînga voastră gratii veți vedea
și-n dosu-acestor gratii
un cal bătrîn și costeliv
și de tăuni acoperit
el este
(este-aici)

MIREASMA TEILOR ÎN SEARA ASTA

Lui Fernand Verhesen

Mireasma teilor în seara asta
încet mă exilează spre vechile terase
unde-am făcut odată întîii pași sub ochiul
unui zeu grațios
clanul îmi desena un vast inel de cretă
idol împleticit pășeam pe ape
o tînără străină era mama
oare-am să regăsesc
eu crestătura prora alianței ?
un stîrv de pasăre s-ascunde-n fiece pietroi
încremeniți sînt teii
mici panglici fumegă și-acum
sub vechea bancă revopsită

ORA DE VIZITE-A TRECUT

Ora de vizite-a trecut
sticloanțele pe piepturi încep iar să scrîșnească
de noaptea despicată sînt lacurile ronțăite
la frontieră dalii și gladiole-ajung
să nu uiți să nu uiți o voce-ndepărtată cîntă
să nu uiți ușa s-o închizi
grădinile străbate-le nu te întoarce uită
ora de vizite-a trecut
un ochi arde-ntr-un fund de șifonier
scalvi în livrea
în dosul gratiilor schimbă șoapte

femeia ţipă-ntr-o limbă străină
bărbatul urlă nu te-ntoarce
în taină măruntaiul se deşartă
la mezanin cohorte nevăzute
plimbă-n tăcere lungi păpuşi de sare
cu-o clipă înainte de-a le da
tambuchiurilor una cîte una

ELEVII S-AU ÎNTORS LA FLUVIU

Elevii s-au întors la fluviu
copacii curţii
inima şi-au dezvelit-o
făcînd tabula rasa
stăpînu-alege calea de mijloc
se înnegreşte creta
în fund se nalţă zidul fără moarte
ce apără incasul

trecut ultimul cot
lucidă umbră
stăpînul explorează obstacolul fără fisuri
pustiu-şi dă uitării dă uitării
mormîntu-n urma lui căscat ca un
abis

ah
murmurul acesta
şi freamătul acesta-abia simţit
ce-nlocuieşte geamătul cu-ncetul
al tălpilor spongioase

e fluviul (crede el) e fluviul
pe care toţi elevii îl coboară
în asfinţit
arzîndu-şi palele de grîu

ORBI

Lui Pericle Patocchi (1911—1968)

Orbi
noi urcam
strada fîntînii
căutînd cusătura
dintre suflet şi corp
strivind nestinsul var
catranul fumegînd
şi întorcîndu-ne din cale
orbi
prădători de beciuri
noi copăcelul
l-am sădit
pe culmea bătută de vînt

ÎN ZORI

În zori
prietenii îmi pleacă
mai am numai o gură
cercul de păsări
se strînge împrejurul
copacului supravieţuitor

în zori
prietenii îmi pleacă
eu de bine de rău m-aşez
în inima acestui trunchi deschisă
cu chinga deznodată mă contopesc c-un arbor
afară nişte păsări pe umbra mea se ceartă

în zori
prietenii îmi pleacă
sub pielea mea se cuibăreşte vîntul
sîngele-mi de sobol imită strigătele pietrei
sînt osia unei roţi nevăzute
de-atunci e arborul egalul meu

în zori
prietenii îmi pleacă
soţia mea peste ocean
ridică pălălăi de pene albe
copilul meu cade-n genunchi
în faţa arborelui fulgerat

VISEAZĂ LA VENEŢIA BUNICA

Visează la Veneţia bunica
în fundul ceştii vede cum se deschide cerul
se prinde în reflexele oglinzii
în coamele de uşi
pîntecul ei de pietre uscate este plin
în juru-i toate scaunele strînge
pentru-a nu se-ncrusta în gol
mîinile-i dezrădăcinate

încearcă să păstreze-un luminiş
bunica ridică puţin capacul
îşi aminteşte drumuri minunate
rochia-i tăinuieşte un înveliş de plumb
între capac şi zid freamătă dealul
spitalul este-n flăcări
bunica-nchide ochii
din beciul de cărbuni în fiecare zi
ea urcă fără zgomot
trăgînd la cellalt capăt al frînghiei
cadavrul împăiat al ultimului faraon

SUB

Sub prag sub copertină
sub limbile de fluvii
sub pietrele de vînt
sub ochi de oseminte
sub cîntul gladiolei
sub mărturii de pir
sub chingă sub ţepuşă
sub giulgiul sîngerînd
sub miriştile vremii
sub şarpele de casă
sub zbuciumul din sînge
sub pîntecul poros
sub dinţii strămoşeşti
sub bancă sub frunziş
sub flăcări sub cenuşă
sub tuşul pentru orbi
sub betegitul simţ
sub miezul ulcerării

sub nodul strîns sub centrul
centrului
— singur
viu

ŞI IATĂ-MĂ

Şi iată-mă
cît sînt de lung culcat
în marele necunoscut
în cea mai lungă noapte

fără de zgomot
mă scufund
în negura
sîngelui meu

se nalţă vîntul
curge îndelung
în sensul
tuturor oaselor mele
— se istoveşte
cade

(nu mai am
glas)

în mine
împrejurul meu

nimic nu s-a ivit
nimic nu se clinteşte
— afară de privirea mea
care izbeşte-n gol mereu
urmîndu-şi goana
prin întunecime

din cap pînă-n picioare
deasupra
dedesubt
şi pînă-n vîrful
unghiilor mele
şi pînă-n măduva din mine
nu sînt decît memorie
şi nu sînt decît linişte

(memoria oricărui vînt
şi liniştea oricărei nopţi)

CENTRUL ORAŞULUI

Ne-ntoarcem în centrul oraşului
vatră de sînge trup de antracit
privim hidra cum în adîncul grotei
coboară şi de-a lungul colinei uriaşul
păianjen şi cu spaimă ne-nstăpînim în gări
înspăimîntate retrăind tristeţea ancestrală
atriba pribegie sîngele graalului căci noi
pierzînd semnu-ndurării am luat cedrului sînge
am curăţit santalul şi paturile am ales ghinda
am închingat mioara am zvîrlit în cenuşă

istoria dezastrului de oţel cu fierăstrăul aştrii
războiului i-am îngropat şi-ndiguit garriga
dragonul cerului l-am sugrumat încet şi fără ură
fără curele între unghie şi dinte-n zvon de
trianglu şi de gong în numele a ce-i esenţial
vom ţese tot dichisul dansului
pumnalele potecilor le vom lăţi
principiile greierilor le vom păstra şi urma
scorţarilor şi genele de ţitere şi vara
o vom spera şi-n linişte ne vom tămădui
şi timpu-l vom tămădui şi vom aluneca
în glacialul arzătorul aer în sargasse
în iederă în linişte-n lămîia textului
din treaptă-n treaptă din terasă în terasă
ne-ntoarcem în centrul oraşului

FLUVIUL

Stă fluviul în loc să beau din izvor.
ANDRÉ FRÉNAUD

Dar fluviul meu dar fluviul
şopîrla mea nocturnă
şi casă de mătase
fără ieşire fără spaimă
o capodoperă de linişti
cu flori răsplătitoare
la umbra strălucirii
şi mă înec în el şi mor
şi-mi recîştig vederea
dar fluviul meu dar fluviul
uitînd încet cu-ncetul

de maluri nu mai este
decît nenumărate guri
un ochi un ochi a cărui
aducere aminte
nu are degete destule
ca să încerce miza
ori să-i răpească florii
purpura şi efluviul
şi flacăra oglinzii
şi mătăsoasa mărturie
dar fluviul meu dar fluviul
pe care îl coboară
fără să se izbească
botgroşi piuitori
năvoade conturate-abia
al căror pîntec mă atinge
şi-n vîntul serii se deschide
asemenea unui dulap
de fildeş şi de catifele
o etravă de spumă
o caracatiţă de vis
nimic nu mă răscoală
în licărirea umbrei
ca freamătul din fluviu
dovada apei negre
şi acel scape-cine-poate
al florii din sînge de floare
şi fug pe firul orei
întinderea orbind-o
şi împroşcîndu-mi prada
pe care o despic c-un deget
şi-o născocesc eu însumi
care sălăşluiesc
lîngă izvor asemeni
celui ce fură focul

COPACII

Copacii
brațele marii copaci
brațele lupii cîlții brațelor
copacii mari marii copaci culcați
guzganii cîlții brațelor tăiate lupii
copacii mari culcați pe esplanadă
guzganii zbuciumați în căldura lupilor
copacii mari culcați în lung
burdufuri fără cusături în spațiul dintre ramuri
labele lupilor tăiate copacii mari de plumb
culcați în lung pe cîlții guzganilor culcați
copacii duioșia copacilor împerecheați
căldura lupii plumbul esplanada
cîlții copacilor de-a lungul multor drumuri
sîngele în dubluri mlaștinile în sînge
acolo lupii prora esplanadei
bătute-n cuie brațele în umbra marilor copaci
în gura lămpii plumbul picurat
în mlaștine în cîlți în crăpătura vremii
imenșii lupi înghesuiți pe esplanadă
roșeața doborîților copaci
copacii mari nenumărați
copacii toate brațele
burdufurile albe albe
guzganii lupii cuiele
copacii

DE CE EA SE-NCĂPĂȚÎNA ?...

(de ce ea se-ncăpățîna să înflorească sub zăpadă ?
cine-o ducea de țărm departe ?)

pe-aleia porumbeilor de cînd s-a-ntors
ea toate rochiile-și arde
de două ori se-ncuie în camera ei goală —
fără un pat făr-un lavoar și făr-o cuvertură

el se gîndește numai la macazuri
păianjen ce veghează-n centrul pînzei

(de ce fugea ea-n largurile mării
ce căuta-n subsoluri ?)

nemaimîncînd ea-și pierde vlăguită
curînd din greutate-o-jumătate

el calea mai departe o veghează
ca pe-un nimic — dar pe-nserat în zori
lipindu-și ochiul de gaura cheii
în liniște pe-nsigurată-o spionează

(de ce ea bea doar vîntul din pustiu ?
de unde acel gust de scolopendre-i vine lui ?)

afară-arșița-nfăinează spațiul
caută umbra trecătorii
și greva gunoierilor continuă-n tăcere
— viața fermentează

SOLEMNA VOCE A TĂCUT

Solemna voce a tăcut
şi noaptea-i pe sfîrşite

— dar edificiul pînă azi
stă-nfipt în locul sterp
care-a fost fericirea
somonilor odinioară

SE STINGE PROIECTORUL

Lui Lorenzo Pestelli (1935—1977)

Se stinge proiectorul
din nou se-nchide cartea

doar sîngele din pietre
încă ne luminează

carte de aur carte-zînă
se rarefiază timpul

vorbeşte-ne o dată
de liniştea din cripte

JEAN PACHE

(n. 1933)

Născut la Lausanne, într-o familie originară din satul Epalinges, cantonul Vaud, Jean Pache este licenţiat al Facultăţii de litere a Universităţii din oraşul natal. Prin excelenţă poet, îşi cîştigă existenţa ca profesor de limbă şi literatură la un gimnaziu din Lausanne. Este membru al Asociaţiei scriitorilor vaudezi, al PEN-clubului elveţian şi al Asociaţiei internaţionale a criticilor literari. În anul 1959 a fost distins cu Premiul Folloppe, iar în 1967 cu Premiul Schiller.

Din bogata sa activitate poetică amintim următoarele apariţii : *Les fenêtres simultanées (Ferestrele simultane)* — 1955, *Poèmes de l'Autre (Poemele altuia)* — 1960, *Analogies* — 1966, *Repères* — 1969, *Rituel* — 1971, *L'oeil cérémonial (Ochiul ceremonial)* — 1971, *Le corps morcelé (Corpul sfîrtecat)* — 1977.

CEA CARE MI SE-NTOARCE DIN BEZNĂ

1

Întîi un iris
recompus
în furnicarea-i verde,
apoi surîsul
cu firavele buzelor crenele
de toamnă dezarmate.
Convoiul morților, la urmă.

2

Însuflețită poezia mea
(de-atîta vreme aflu adăpost
sub lacrimile tale,
aripi al căror zbor
de fiecare dată se sfărîmă
de crețurile unui chip dezamăgit),
uimirea mea
se bucură ca o insectă de răsplata
luminii.

3

O, bucurie-a morții !
Mai dulce decît apa cenușie,
o spune iar
căușul palmei tale
pe care nu pot să-l deschid,
crispat pe fructul amărui ;

mai dulce decît sevele din sălcii
și decît mușchiu-n negre bucle
tivit pe buza unei scorburi.

4

Se poticnește scrisul în acord,
mișcările se tem de umbră.
Te uiți și spui : sfidări ale cernelii
pe paginile fără număr.
Se definește căutarea mea
prin această liană sclipitoare
care te strînge cînd te smulgi din noapte ;
pecete-a unui soare vulnerabil
pe chipul rîului domol.

5

Cea care mi se-ntoarce-acum din beznă
celălalt eu, singură-asemeni mie,
vreau să-și asume riscul
de a-și purta oglinda
prin locurile mele nalte
și să privească : am îmbătrînit
cît timp s-a exilat,
o lacomă tristețe îmi bea grozava sete
sub albăstrimea lămpii.

6

Nu are importanță, pentru că viața-i miza
dintotdeauna-a scrisurilor noastre
În schimb și astă seară

numele meu de tine-i inventat
și picurarea-i scumpă urechii fără amintiri
și viitorul meu : cascadă
de zori de ziuă și de alge dulci.

1967

UN PESCĂRUȘ ÎN NOIEMBRIE

Un pescăruș pieziș
îmi sfîșie albele sugative ;
prețuiește el cît niște versuri
recopiate din

Catastive ?

Beau, sînt băut,
în aer
viu zîmbet, încaier
din raze de aur născut.
Spaima nu mai e-n fond
nentemeiată
în urechea acestui

Vagabond

Căutări nătînge
în tainele trupului tău de fată
și-n nesățioasa răscoală
de

Sînge

Cine va da năvală
vicios plin de fiere
dinlăuntrul strîmtelor

Coridoare ?

Artere
în care
rîsul ca aurul scapără,
beznele apără,
brusc despicate de-o mare

Tăcere

Astfel sluțit și-n mînie
am trăit vreo săptămînă
de-o bizară

Nevinovăție

Căci mult mai bine
ar fi fost să rămînă
tăinuite în mine
atracția, farmecul, vraja pe scurt,
pînă avea să transpară
acest

Furt

Cioc portocaliu,
aripi ca săgețile :

așa e cuvîntul
mereu,
prin efracție !

VAMPIR

O rană veche,
dar gura-i gata s-o aline —
atît de prompt o redeschide !
De parcă s-ar trăi-nsetat
de duioșie și cruzime.

Un veșted cer pe care
se-ncrucișează negre zboruri,
întraripate cheaguri.
Jignirea unei stele undeva
între îngheț și rîu.

Prea vulnerabil la aceste ecuații
de trăsnete și sare !

Cu ce ardere să desființezi
un singur ceas
al unui soare umilit ?

O PAȘII MEI ÎNVERȘUNAȚI...

O pașii mei înverșunați în glodul slovelor poros :

datează ei de dinaintea sonorei păsărilor jalbă
scrisă pe țigla mov a serilor,
de dinainte să se-ntindă vreo aripă,
de dinaintea spaimei ucigașe
cînd vîrsta ne brăzdează prea devreme,
de dinaintea scobiturii luminoase
a subțiorii umezite de-o bătăioasă deșteptare —

datează ei de dinaintea amintirii ?

„A VEDEA ÎNSEAMNĂ A TRĂI SAU A PIERI"

Cînd ochii mei se vor fi-nchis
nici roșia surîsului arcadă
și nici argintul lacrimilor viu
nu vor mai dăinui

Cînd ochii mei se vor fi-nchis
va fi redusă la tăcere
și setea mea de adevăr

Cînd ochii mei se vor fi-nchis
se vor fi șters lecturile atente
ale oricărui rînd de-al tău

Azi te privesc te văd vorbesc
şi pentru tine cred şi pentru mine
Cînd ochii mei se vor fi-nchis
cine o va mai face?

Cînd ochii mei se vor fi-nchis
roşcatul pîntece al toamnei
nu va mai străluci sub sînii tăi
îmbătrînită-n viitoare anotimpuri

Cînd ochii mei se vor fi-nchis
mi se va scufunda-n pupile totul
pînă şi cele mai hazlii cuvinte

Cînd ochii mei se vor fi-nchis
tu scriitura nebuniei mele
cu lăcomie-o vei citi

Dar cine va veghea asupra ta
cînd ochii mei se vor fi-nchis
pentru-a jigni închipuirea
şi lumea cu egalitatea?

Cînd ochii mei se vor fi-nchis
povara de pe pleoapa mea va fi
tot mîna ta sau oboseala?
Nu are importanţă, a trăi
implică şi vederea

FRANCIS GIAUQUE

(1934—1965)

Originar din Prêles, un mic sat din cantonul Jura, Giauque este socotit de critica de specialitate drept una dintre cele mai puternice şi totodată dintre cele mai înspăimîntătoare voci ale poeziei elveţiene de după război. Georges Haldas spunea că a fost o făptură a nopţii, iar singurii dintre oamenii pe care-i recunoştea drept fraţii săi erau poeţii damnaţi, Lautréamont, Corbière, Artaud, Prével, precum şi cei pe care suferinţa i-a împins în cele din urmă la sinucidere: Esenin, Pavese, Crisinel, Schlunegger. El însuşi şi-a pus capăt zilelor, în mai 1965, înainte de a împlini vîrsta de 31 de ani.

Opera sa, scurtă ca şi viaţa lui, dar scrisă cu pasiune şi talent poetic, reflectă drumul calvarului străbătut de o fiinţă hipersensibilă, veşnic frămîntată de acel etern *de ce?* De ce atîta suferinţă? Au rămas de pe urma sa două volume de versuri şi proză scurtă: *Parler seul (A vorbi singur)* — 1959, reeditat în 1969, şi *Terre et Dénuement (Pămînt şi sărăcie lucie)* — 1968, 1980.

AMARĂ BĂUTURĂ

Amară băutură a tăcerii
cînd vocea de pe urmă a tăcut
și trebuie să pleci din nou în noapte
singur în fața clinelor de umbră
amenințat de lipsa oricărei limpezimi
amară băutură a tăcerii
și distilată strop cu strop
în alambicul subteran al venei
am vrea un singur strigăt
măcar să smulgă-un freamăt lichenilor de umbră
chemările fraterne să decimeze turma
cuvintelor în gheața mutismului pietrificate.

RĂSPÎNTIE A TOAMNEI

Răspîntie a toamnei
unde veghează doar singurătatea
viu sînge devenit cenușă rece
jăratic stins
răspîntie a ultimei furtuni
prin ramuri despuiate
și arături ce sfîșie pămîntul
toate s-au prăbușit
în buzunarul tăinuit al nopții
băltoacele
noroiul
inelele tăcerii.

PESCUITOR DE OGLINDIRI

Pescuitor de oglindiri ale unicei stele
în apele torenților nedomolite
pescuitor al umbrei zilelor
ce trec precum un stol de păsări schilodite
printr-un văzduh împrejmuit de gratii
și unde liniștea prosperă
hrănindu-se cu norii-nsîngerați
pe care ploaia frigul îi dezbină
pescuitor de diamante prihănite
pe uriașul trup al mării
pe care-aș vrea s-alunec fără zgomot
și să dispar printre rechini.

CULCAT PESTE NISIPUL

Culcat peste nisipul
pe care vîntul rece
în colburi fine-l risipește
pînă departe-n trestii
eu mă gîndesc la tine
atît de-apropiată și totuși depărtată
la tine care nu vei fi a mea
femeie pură și neprihănită
în tihna ta care te face-asemeni
izvorului țîșnit din marea
amărăciunii mele ce mi-o satur
din curcubeul irișilor tăi
femeie-asemeni
recoltelor de aur și de sînge.

NOAPTE

Noapte
ciorchine plin
de sevă neagră
noapte
înghițitură de venin
tăiuș ce spintecă
țîșnirea stelelor
noapte nesigură
ucisă
de degetul gingaș
al zorilor.

SĂ NU MAI ȘTII

Să nu mai știi
să-ți pierzi suflarea
în vîntul care se-mpreună
cu liniștitele păduri
s-aștepți ultimul strigăt
și ultima chemare
a păsării înfometate
și-apoi să taci
să nu te mai clintești
și piatră să devii sau rădăcină.

GELOS

Gelos pe îmbierile ghitarei
la miezul nopții-ntr-un culcuș de liniști
gelos pe zorii friguroși domoli
ca o femeie prea iubită
gelos ca dimineața lipsită de-amintiri
gelos pe repedea uitare
zvîrlită peste umbra ta
gelos pe trandafirul cel mai strălucitor
gelos pe albul unui zid
de care mă strivesc
gelos pe armonia din izvoare
gelos pe hulpava băltoacă
ce-nghite țăndări de lumină
mai multe-n cercurile ei
decît oglinzile întunecate
gelos pe norii
ce plutesc pe cer
ca niște nave părăsite
gelos pe-această abundență
ce nu mi-e dat să o cunosc vreodată.

ÎȚI MULȚUMESC

Îți mulțumesc pentru iubirea mea respinsă
deplinătatea niciodată acordată
belșugul niciodată cunoscut.
îți mulțumesc pentru atîtea nopți de rătăcire
și de abrutizare-n alcool
îți mulțumesc pentru urgia bolii
îți mulțumesc pentru surîsuri pișichere

batjocuri
rînjete
dispreț
și ură
și indiferență
îți mulțumesc pentru înșelătoarele mărturisiri
și dezmierdările cerșite
și prăbușirile-n oceanul nopții
îți mulțumesc pentru mereu închisa ușă
îți mulțumesc pentru strălucitorii ochi în lacrimi
îți mulțumesc pentru frumoasele-ți strivite buze
ce nu s-or mai deschide pe vreo mărturisire
îți mulțumesc pentru mîinile despărțite
care-au pierdut cărarea dezmierdării
îți mulțumesc pentru-alinarea
ce niciodată n-o să vină
îți mulțumesc pentru cei duși de valuri
către arhipelagul disperării
îți mulțumesc pentru frumoșii ochi
oglinda sărăciei mele lucii
îți mulțumesc pentru mulțimea
de strigăte și horcăieli
smulse din gura celor puși la cazne
îți mulțumesc pentru smintita moarte
ce zdreanța și-o azvîrle
pe umerii copilului bolnav
îți mulțumesc pentru mulțimea de făgăduieli
deloc ținute
și refuzata gingășie
îți mulțumesc pentru colegii de spital
care s-au sinucis
îți mulțumesc pentru cei care pribegesc
sub viscolele spaimei
îți mulțumesc pentru toți oropsiții
ce fug de-ncolăcirea disperării
îți mulțumesc pentru zilele de tortură

îți mulțumesc pentru visata oază interzisă
și negura și noaptea
cu dărnicie oferite
îți mulțumesc pentru scuipații
și generozitatea bătăilor de joc
îți mulțumesc pentru blestemul crunt
care apasă peste mine
ca peste-atîția alții.

Cu tine
ah nu fără tine
nu va mai fi nimic din tine
iluzii doar de umbră
în dezmierdarea arborilor morți
putregăite trunchiuri
izvoare prea înalte
unde se desfrînează zorii
pentru-a cerși o rază de lumină.

Să pleci de unul singur
fără ei
și fără tine
tu care
tu în care
tu pe care
aducere aminte subțiată
în hăurile panicii cumplite.

A trebuit să căutăm un adăpost
pe dincolo de moarte
printre filele nopții
unde se-nscriu și-acuma
prin nu știu ce batjocură sucită

mai multe nume imposibil de uitat
nu nume
răni
mărturisiri
din măruntaiul gliei smulse
în timpul unei muşcături
al unui spasm
al unei bucurii decapitate
şi apoi fuga.

Să taci
să-ngheţi
să te întemniţezi
să te mumifici
în lunga dunelor tăcere
unde se descompun abia schiţate
numele mici ale celor pe care le-am iubit
şi care-atît de repede-au plecat
lăsînd să fluture în urma lor
o vagă-adresă ce simbolizează
ţinutul unde niciodată n-am s-ajung
de bună-voie printre alge-alunecăm
într-o tăcută lume în sfîrşit
dar asta nu e pacea
nu-i niciodată pace nicăieri
nici în odaia încuiată
şi nici pe patul desfăcut
ce seamănă deodată cu-o capcană
unde-şi adună moartea piesele
infamului ei joc de şah.

Să spargem scoarţa disperării
să rupem menghina de ger
să sfîşiem umbra

sau să crăpăm
în cutele pămîntului jilav
ce urcă în întîmpinarea mea
din cea mai mare adîncime-a nopţii.

Nu mai dorim
nu mai putem
să ne petrecem timpul
înlăturînd
batjocorind
desfiinţînd
dispreţuind
smulgînd
bătînd pasul pe loc
urînd
măcelărind
nu mai putem să ne petrecem timpul
urlînd
cu stăruinţa imbecilă
a celui ce se crede auzit
„adevărata viaţă este-absentă".

O zi
un an
şi veacuri
fără tine
curajul se destramă
ia forma veşniciei agonia
fără de tine
fără ei
toţi cei pe care-ar trebui să-i întîlnim

și care de pe-acuma-s prea departe
în alte locuri
nevăzuți
căci între noi se naltă
peretele acela de stîncă-atît de neted
că mîinile pe el
nu pot găsi un reazem
cînd dimineața ne sculăm
buimaci
noi în oglindă ne privim
această față
acești ochi
și rînjetul acesta
nu eu
ci alții
un străin
desigur și-un bolnav
atît au repetat-o
lașii
că n-o să mai rămînă într-adevăr nimic
de atîrnat în lațul iubirii eșuate.

JACQUES CHESSEX

(n. 1934)

S-a născut la 1 martie 1934 în orașul Payerne, cantonul Vaud. Urmează liceul clasic la Fribourg, apoi studiază literele la Universitatea din Lausanne. După licență devine profesor de limbă și literatură franceză la Lausanne, îndeletnicire pe care o practică și azi. Este membru al Societății scriitorilor elvețieni, al Societății oamenilor de litere din Franța și al Sindicatului scriitorilor de limbă franceză. În 1963 a fost distins cu premiul Schiller, în 1973 cu Premiul Alpes-Jura, iar în 1975 cu Premiul Goncourt pentru roman.

Debutează cu volumul de poeme *Le jour proche (Ziua apropiată)* — 1954, după care publică o culegere de nuvele intitulată *La tête ouverte (Cu mintea deschisă)* — 1962. S-a afirmat și se afirmă ca un critic și eseist de înaltă ținută, iar în 1967 publică primul roman, *La confession du Pasteur Burg*, al cărui personaj central — pastorul — constituie una dintre figurile tradiționale ale literaturii romande. Ulterior găsește o sursă de inspirație în viața oamenilor de rînd, pe care o evocă, trecînd-o prin filtrul propriilor amintiri, în volumul de nuvele *Reste avec nous*

(Rămîi cu noi) — 1967, iar cu *Portrait des Vaudois (Portretul vaudezilor)* — 1969, oferă un fel de frescă a caracterului popular vaudez, care se bucură de o primire entuziastă. Tendința aceasta spre individualizare este reluată mai accentuat în nuvela *Carabas* — 1971, în care, evocîndu-i pe contele de Perrault și Motanul-încălțat, autorul își face un autoportret baroc, recurgînd la un soi de exhibiționism literar conștient, pe care-l stăpînește cu măiestrie și rafinament artistic.

În 1973 îi apare, la Paris, romanul *L'Ogre (Căpcăunul)*, marcat de o puternică notă autobiografică, care este distins, în toamna aceluiași an cu Premiul Goncourt. Al doilea roman de largă respirație, *L'Ardent Royaume (Regatul aprins)* — 1975, este de asemenea liric, senzual, patetic, expresiv, trădînd o intensă trăire personală. Ca în toate scrierile sale, Chessex face uz și aici de o subiectivitate împinsă la extrem, ce pare de nestăvilit.

Se cuvine să mai amintim *Les Saintes Ecritures* — 1972, o prezentare judicioasă a operei celor mai de seamă scriitori romanzi și titlu de referință în istoria literaturii elvețiene de limbă franceză, iar dintre volumele de versuri *Elégie soleil du regret* — 1976.

MERI

Meri pînă-n zarea iernii hazardați
Galbeni ciorchinii pe lemnul negru
Clipă-a momelii-ncepi să bați
Dulci stropi de miere pe vîlceaua neagră

Pomi desfrunziți la margini de poteci
Sub o coroană de ciori negre
Clipa sărbătorește fostele spaime reci
Vii coliere în văzduhul negru

Meri luminați intens de faruri
Uitați în seara neagră sau albastră
Cînd vîntul zvîrle fructele de aur
În calea fără de speranță-a noastră

IARNĂ

O iarnă-a păsărilor negre și-a albelor vegheri
S-a așternut pe-ntinderea de cretă
Străjeră palidă-a cîmpiei
O iarnă-a rămășițelor suspinătoare

Văzduhu-ntreg a fost cuprins de nedreptate
Dă pasărea ocoale-n puritate
Și umbra-i saltă pe pămînt
Crucificare neagră fugăriță

Își rîde albul vremii de țarinile umilite
S-a împlinit destinul, pasărea
Vorbește jalnic în pustiu și-l ocărăște
C-a nimerit în cursă osîndita

PĂSĂRI

Ce tot spuneți voi păsări cu inimi înghețate
Surori opuse-ale genunii
Voi ce prefigurați fuga iubirii
În beznele-ntristării ?

Ce păsuiri, ce mîntuiri făgăduiți
Voi păsări ușuratice și voi dubluri
Imagini ale lor perpetuate-n noi
Cînd după voi aleargă albastrul foc al morții ?

Scoarța-nghețatului pămînt
Acoperă-nfloriri, făgăduieli !
Botgrosul, mierla nu vorbesc
De tihna ce vrem s-o culegem

TIRAN

Cînd un bătrîn s-a prăpădit într-un incendiu
Li s-a dat veste fiilor cu mușchi puternici
Apoi s-a scos cadavrul bătrînului muiat de pompă
Odraslele-au venit cu-ntîrziere, melci lucioși
Care priveau cu îndoială la tiranul
Mort
Fără să creadă se uitau la acel arbore scrumit
Din care-au ieșit ei ca niște păsări grabnic doborîte
Și-n ochii lor neluminoși
Privind tăciunii veseli sub bîrnele imperiului ars
Cînta descătușată ura
Nemărginita ură ca un arhanghel răzvrătit

NATURĂ MOARTĂ

Cuțitul, fructele de aur și vinul în garafă
Greoaia masă-n care fereastra strălucește
Dar nici un chip care să plîngă sau mînă să înhațe
Nimic doar amintirea unei priveliști ce n-o voi atinge
Mișcări ce nu le-oi face,-ntoarceri de alții cunoscute
Locuitorii-acestei lumini acum absenți

Paharul morților și mierea lacrimii lor pe farfurie
Și laptele gurii lor moarte și vinul lor de morți ce beau
Ce încă beau deși-n capcana întinsă-a timpului sînt prinși
Și liniștea de jalnice mașinării
a pictorilor și-a tăcutelor stafii

COLINĂ

Pămînturi dispărînd
În pînze verzi de aburi
Amara bucurie a timpului dintîi

Domnește-un Dumnezeu
Inexistent
Rîd morții-n solul noroios

Ghioceii ! Dinții celor duși
Vădind regretul pentru
Înfățișarea noastră sleită, fecundată !

Morţii chemaţi nu dau răspuns
De sub colina lor maternă
Curbată şi-mbumbată ca sînul de fecioară

ARBORII ROTUNZI

Azi îmi aduc aminte de tînăra arabă
De pianista-aceea cu dintele pătat
Care lucra în cafeneaua gării
Cu gratii amintind de-un cimitir
Şi dincolo de uşă o verde-nsingurare
Curgea cu arborii colinei înflorite

Avea o rochie albastră
Ce n-aducea cu nici o altă rochie-albastră de pe lume
Araba mea de două' şi-unu de ani şi dintele-nsemnat
Cu violet sau negru ca mîncătoarele de scoarţă
Şi nu rîdea fără ca steaua sau pata sau rotiţa-aceea
Pe gura ei să-nchidă un vis demn de văzut

Nu uit nici mîinile-i nici mersul
Nici corpul ei în rochia albastră
Pe care palma Fatmei aluneca şi lanţul
De-argint şi larma-aceea de-altădată
Vor fi în amintirea-mi legată de fereastra
Ce duduia de trenuri sub arborii rotunzi

La gratiile negre şi la culoarea-albastră
Şi la privirea neuimită a arabei
Şi dintre rarii călători ce coborau din micul tren

Cel puţin unul se-abătea mereu din cafenea
Şi-acum îşi aminteşte de dintele pătat,
De rochie, de gură, de tăcere

Lanţ de argint, de lacrimi şi de lînă
Sînt călătorul cu memorie inutilă
Rochie de carne, rochie de tristeţe

Unde e tînăra arabă, unde-s aleile de carpeni
Călătoria nencetată pe care n-o voi mai reface
Ca-n vremea cînd de primăvara şi pînă iarna hoinăream
Crezînd că dau tărie sau lustru vieţii mele
Sărmane, zgribulite
Şi ochii de vagoane ce se-nchinau şi deschideau ironici
Sub arborii acoperiţi de albe flori

VÎNTUL DE MAI

Măceşul îmi vorbeşte
Pe colnicul de miere
Azi dimineaţă însăşi moartea
Se pleacă-n faţa vîntului de mai

Un arbore,-n coroana lui
Memoria morţilor e-ascunsă :
Cine va birui-n vîntul de mai ?

Strălucitoare-absenţă,-o crezi zăpada
Oprindu-se-n faţa pădurii
Sau trupul muzei ce-mi scînteie-n visuri

O orgă,-o aripă de ploaie,-o brumă
Fosforescentă ca un zbor de înger
Ce fuge nencetat și-ncremenit
Pe marginile umbrei
Măceș
Măceș
Și cîntul morților se nalță
Mici cranii, campanule scuturate
Se nalță cu plăpîndul vînt de mai

ÎN PĂMÎNTUL NEGRU

În pămîntul negru
Zace-o parte din anotimpul beat
În pămîntu-acesta-ntunecat un rît
Scormonind spre veselul izvor
Smulge nimfei tinere un geamăt
Și-n ureche plînsu-i mai cumplit îmi sună
Ca închipuirea morții sale

FLĂCĂRI

•

Incendiu astă-seară și aripa șofranului scînteie
ca o imagine de altădată
Perdea aprinsă-n orizontul ce devorează-un înger
fără aripi și chip venit dintr-o pictură

Foc care-apune acum alunecînd alint
trandafiriu pe dealul sclipitor

Jar plin de morți
Osuar stropit de-a-ntregul cu benzină
Vezuviu trist

Incendiu-n seara asta și flacăra-afumată a insectei
țîșnește în tăcere
Veșmînt zburătăcind de bonz
Sclipire peste cîmp de holocaust
Plăcere-ntrezărită, spaimă, portocalie coamă de pădure

Eu văd poeme și la ele cuget
Imagini, clipe de păstrat în paginile-acestea
Cîntări în vară de nălțat în slăvi
Cărți asmuțite împotriva morții

Și fluturele galben prin fața ochiului
Demult a și trecut, poate de vreun minut

MASCĂ

Un fluture spre moarte-aleargă
De crîngul negru fuge-un măcăleandru
Peste cîmpii apasă precum o mască vara
Prefigurînd miraculoasa moarte

Un cîine plînge cu-ntreruperi
Lîngă tufișul verde viu strălucește-un cal
Vrea redevențe nevăzutul soare :
O zi acuma se plătește scump

Aripi negre și roșii au fluturii-amiral
Virajele mulțimilor de păsări
Țes în văzduh dantele sclipitoare
În care joacă renghiuri izvoarelor de vînt

O mască ! Prea domoală vară
Dacă la capătul cîmpiilor stă moartea
Și dacă arborele cîinele aripa
Coboară în țărîna minunată

Și dacă veselul izvor și calul
Și-aceste strigăte chemări și roți
Bătaia-aceasta-a inimii fîneței
S-afundă-n noaptea solului natal !

Dar niciodată nu răspunde masca
Apasă luminează
Vara insultă tot ce-i viu
Cîntă ruina preafrumoasa mască

CÎMPUL DE AUGUST

Pe arzătorul cîmp o liniște greoaie
Pe arzătorul cîmp o frumusețe neridată
O mască-a binelui grăbită promisiune
Firavul grîu în aurul văzduhului incendiat

Pe un cîmp arzător incendiul începea
Pe un cîmp arzător cînta dezastrul

Soarele apăsa ca un judecător
De arșiță întreaga zare tremura

Pe-o margine de cîmp stătea un om
Plîngea cu lacrimi arse de tristețe
Și cîmpul negru strălucea în veselia serii
Din marginea de cîmp venea gălbuia noapte

Nici Dumnezeu și nici profet pe arzătorul cîmp
Un om pradă năprasnicei dureri
Cu suferința-n trup cu diavolul în minte
Cu moartea-n inimă și rînjetul în suflet

CICATRICE

Privind la cicatricea de pe arătătorul mîinii drepte
Mi-aduc deodată fără de bucurie-aminte
De sîngeroasa tăietură ce mi-am făcut-o singur
Cu un briceag cu vreo cinci lame
Cred că-ntr-o zi de-octombrie s-a întîmplat
Eu aveam șapte ani
Și niciodată n-am uitat de-atunci
Urgia toamnei de război
Furgoanele urcînd pe drum
În fața barierei albe
Unde două priviri de țînci
Se străduiau să-și deslușească tatăl
În spaima golului vădită

(Eu am știut că nu-s decît o paranteză
Și că viața însemna prea mult)

ALBASTRUL DE OCTOMBRIE

Albastrul de octombrie-i albastrul cel mai pur
Octombrie-i o clipă fără vină
Copacul, cerul
Toată lumina-ncremenită
Albastru glorios, miere de frunze
Şi totuşi de neprihănirea-aceasta
Cenuşa se depune
Colb de cuvinte, colb de morţi
Întunecînd priveliştea,-nnegrind-o
Cum vremea aurul străvechilor picturi
Şi niciodată, niciodată nu cunoaştem
Tihna popasului prietenoasă

LUMINĂ

Pîrîu de aur peste povîrnişuri
Domol urcuş printre copaci
Pe unde-s vechii dragostei drumeţi
Buni pelerini ai inimii şi-ai jocului sprinţar
Unde-s bărbaţii şi femeile îmbrăţişaţi
Sub leagănul stejarilor boltiţi

Încremenite orgi de voci străvechi
Cînt al luminilor domoale.
Fremătătorul, minunatul aur
Va fi cea de pe urmă umbră-a lor
Sau reflectarea trecerii prin lume
Urmă-a iubirii-n ochii noştri
Această urmă le va fi mormînt ?

Ultim locaş le va fi aurul acesta
Sub marii arbori aşternut
Şi-ntinsa casă-a lor cît un oraş
Doar aţipit şi paşii noştri-i vor trezi
Pe iubitorii morţi în dantela lor de aer şi de colb

MONIQUE LAEDERACH

(n. 1938)

S-a născut la 16 mai 1938, în localitatea Brentes, cantonul Neuchâtel, într-o familie de origine berneză. Studiază muzica şi în acelaşi timp se înscrie la Facultatea de litere a Universităţii din Neuchâtel. Ocupă un post de profesoară la un liceu din Neuchâtel, practicînd totodată şi profesiunea de traducător şi critic literar. Este membră a Grupului literar de la Olten, a PEN-clubului elveţian şi a Societăţii autorilor dramatici romanzi. În 1976 i s-a decernat Premiul Bachelier, iar în 1977 Premiul Schiller.

Monique Laederach este autoarea unei remarcabile opere poetice în care tratează cu precădere problema dragostei şi a feminităţii. Volumele *L'Etain, la source (Cositorul, izvorul)* — 1970, *Pénélope* — 1971, *La ballade des famélique baladins de la Grande Tanière (Balada înfometaţilor măscărici ai Marelui Bîrlog)* — 1974, ilustrează cu claritate această tendinţă. În 1978 publică o povestire *Stéphanie*, pe care o va amplifica în romanul *La femme separée (Femeia despărţită)* apărut în 1980.

TE ÎNSPĂIMÎNTĂ ORICE GÎND

Te înspăimîntă orice gînd, şi sufletul
În pragul zilei şovăie să recunoască
Umbra fugită ; şovăie în faţa clipei
Ce-ar trebui s-o-nveşmînteze
Într-un parcurs încuviinţat.
Dorinţele se-ncrucişează
Ca nişte păsări aiurite
Pe un pămînt diform,
Şi curba lor repetă nencetat
Un drum de dinainte condamnat.

DACĂ ACUM NE AMĂGIM

Dacă acum ne amăgim
e fără voia noastră,
căci soarele-i un ghimpe ce ni s-a-nfipt în vise
căci soarele-i un arbore
căruia rădăcinile şi vîrful
i le-am încrucişat pe rug
să se scrumească-n nostalgia noastră.

Şi-acum ne amăgim cu ultimul tăciune.

SĂ FIM NOI PĂSĂRARII

Să fim noi păsărarii de care se vorbeşte ?
N-avem nu numai foc, nici colivie ;
de mult fugiseră ereţii,
cu mult timp înaintea serii,
şi liliecii nu sînt păsări,
ci animale oarbe şi nebune (ştim)
pentru ce ne-au răpit sub pleoapa lor
din frageda copilărie.
Ei singuri ni se-aşează peste mîini.
Căci nu mai sîntem cupele din zori.

AH ! DAC-AR FI DE-AJUNS

Ah ! dac-ar fi de-ajuns pentru-a ucide noaptea
să urci pe cellalt povîrniş de gînd :
mi te-aş vedea — o stîncă
sau poate-un eleşteu pietrificat
şi-ar spune glasul meu că mă iubeşti,
căci nebunia-mi este-aproape
şi-ncep să tutui umbra
dizgraţia nădăjduind s-o sparg
ca pe-o oglindă.

Dar luna, luna !
O, această privire de sare peste spaţiul
în care mă deprind să merg,
această lamă — muchie-ascuţită
între posesiune şi minciună.
Căci bănui unde pot să te descopăr

dacă răzbat pîn' la mormîntul tău :
printre-ndîrjiţii făurari de colburi,
dar bine ferecat
şi descifrînd în trupul cărbunelui amar
secretul de pe urmă
al flăcării nocturne.

AŞTEAPTĂ

Nu, nu vreau să te-ntorci
cu chipul dinainte cunoscut.

Vezi : mîinile-mi sînt negre
de cîtă-argilă-am frămîntat pentru-al tău umăr,
ah ! mîinile-mi sînt negre
şi jupuite, deformate
şi ochii mi-au crăpat
pentru că ochii ţi i-am născocit din jar,
şi trupul mi-e strivit pentru că te-am dorit
şi gîtul mi-e nebun pentru că te-am chemat.

O ! nu veni. O ! nu veni acum.
Mi-e trupul surd şi orb
şi greu de umerii ce nu-s ai tăi,
şi greu de suferinţă
şi negru precum sîngele şi-argila
cînd se îmbrăţişează
pentru a procrea otrava.

Nu vreau să vii acum !
ai să te vezi în ochii mei
umflat de muşcături de şerpi
şi-acoperit de răni ca mine.
Pe mine-ai să mă vezi zdrobită
de propria-mi sminteală cu capete o mie,
cu braţele-mi imaginea-ţi tăind-o
aşa cum vreau şi poate cum n-aş vrea.

O ! nu veni.
Aşteaptă să-mi torn apă rece
pe răni,
aşteaptă ca nisipul pe trupu-mi să se zvinte.
Aşteaptă să se stingă-arşiţa
din mine, şi-mprejurul meu
să nu se mai întindă pălălaia.

Aşteaptă
să devină şi locu-acesta pur,
ca mine,
după flacăra din mine.

VINE ŞI ORA

Vine şi ora cînd destinul se împarte
în două :
tu eşti pragul,
eu pulberea, la dreapta şi la stînga,
oriunde-ar muta lampa braţul tău.

Sînt somnul,
eşti pămîntul meu oricare ţi-ar fi steaua.

Dar mă întrebi : Sînt viu ?
Şi îţi răspund : Vorbeşte.
Căci toate sînt pe dos acum.

Nici pîinea ce-o mîncăm nu este
din grîul copt în vară.

ANA SIMON

(n. 1938)

Poetă şi traducătoare de prestigiu, Ana Simon, originară din România, s-a născut la 21 iunie 1938. După absolvirea Facultăţii de litere a desfăşurat o îndelungată activitate publicistică. În momentul de faţă trăieşte la Geneva. Este membră a Societăţii scriitorilor elveţieni, a Societăţii scriitorilor genevezi şi a Societăţii oamenilor de litere din Franţa.

A tradus şi traduce mult din şi în limba română, franceză, spaniolă. Demnă de semnalat este versiunea scenică în limba franceză a piesei *Matca* de Marin Sorescu, prezentată cu succes la Geneva, în octombrie 1974, la Nouveau Théatre de Poche.

A publicat pînă în prezent 5 volume de versuri, vădind un talent de certă valoare: *J'ai vu, La mémoire des etoiles* — 1973, *Bye Bye Blues* — 1975, *La Fête Occulte* — 1980, *Vivre* — 1981.

UCIGAŞII DE ELITĂ

Eu am văzut că s-a-ntîmplat aşa:
Ei păsările ucideau
(pentru că nu iubeau ce zboară)
şi-acoperit pămîntul era de mici cadavre.

Eu am văzut că s-a-ntîmplat aşa:
Noi devenisem biete umbre
pe care le striveau sub paşii grei.

Eu am văzut că s-a-ntîmplat aşa:
Li s-a strigat o dată: Basta!
Nu mai putusem îndura,
pămîntul însuşi tremura
de mult ce şi el îndurase
sub călcătura lor.

Şi-am mai văzut că s-a-ntîmplat aşa:
Au început să zboare păsări,
şi sufletele noastre, după plac,
şi ei,
ei toţi
au dispărut.

DACĂ ŞTIU

Dacă ştiu că se poate dansa
pe sîrmă ghimpată
Dacă ştiu că se poate vorbi
cu limba ferecată
Dacă ştiu că se poate cînta
cu gîtul sugrumat
Dacă ştiu că se poate iubi
cu trupul ucis, cu sufletul sfărîmat
Mai ştiu şi că se poate
face astfel încît
să trăim cu-adevărat.

* *
*

Timpul disprețului.
A venit
îl vedem
e printre noi,
acest timp în care ființa disprețuiește ființa,
și nimic nu mai poate învinge
pîclele zilelor noastre.
Disprețul
văl greoi
care ne-mpiedică privirile
de-a se întîlni,
care ne strivește orice mișcare,
și care ne-nghează,
și-n care te-afunzi tot mai mult
dacă nu-l tăgădui cu desăvîrșire,
și dacă nu-l sfîșii
într-un ultim efort,
ca-ntr-un oftat...
acest insuportabil timp al disprețului.

LITANII

Eu niciodată n-am să mă-nvoiesc
cu suferința, cu teroarea și tot ce vine după ele
Eu niciodată n-am să mă-nvoiesc
cu moartea
Eu niciodată n-am să mă-nvoiesc
cu foametea, războiul, cu umilirea omului de către om,
cu veșnica mortificare-n viață

Eu niciodată n-am să mă-nvoiesc
cu dragostea fățarnică
pentru ființa necunoscută încă
și cu statornica măcelărire
a tot ce viețuiește
Eu niciodată n-am să mă-nvoiesc
cu simulacrul, cu minciuna,
cu falsitatea idealurilor ideale
și cu lipsa privirii iubitoare
Eu niciodată n-am să mă-nvoiesc
cu suferințele, cu moartea
semenilor mei
Cu toate că mă învoiesc
să-mi moară glasul într-o zi
Cu toate că-ntru totul mă-nvoiesc
cu propria mea moarte.

CA NIȘTE CUVINTE

Firave ca niște cuvinte
sînt viețile noastre.
Firavă ca un cuvînt
ce tremură-n vînt
e viața mea.
O clipă
mergem, mergem multă vreme
și totuși mergem doar o clipă.
Cuvînt în vînt
murmur, sărmană bîlbîială.
Îți mai aduci aminte acel cuvînt mîngîietor ?
Iubirea spunea el
e ca sărmana clipă suspendată
în neant.

Sărman cuvînt, sărmană clipă.
Firavă clipă ca și-acest cuvînt „iubire",
și ca și-acest amurg care se stinge.
Ca niște cuvinte
viețile noastre
firave.

INIMA N-O POATE ADĂPOSTI NIMIC...

Poate că acea femeie
    cu care m-am încrucișat
înăbușă-un suspin ascuns.
Și poate că acel bărbat
    ce mi-a trecut pe lîngă poartă
un chin ascuns în pieptu-i poartă.
Și poate că acel copil
    ce alerga zglobiu pe drum
tristețea o încearcă de pe-acum.
Atîtea lacrimi și suspine,
atîtea chinuri și tristeți
te-ncrucișează, trec pe lîngă tine.
Atîtea suferințe,-atîtea chinuri
adăpostesc pereții și le ascund privirii.
Ah! inima n-o poate adăposti nimic
    de suferința, chinul cel mai mic.

PIERRE-ALAIN TACHE

(n. 1940)

S-a născut la 24 septembrie 1940 în Lausanne. Aici își face studiile liceale și universitare. După ce își ia licența și doctoratul în drept, îmbrățișează profesiunea de avocat, pe care o practică în continuare, manifestîndu-se totodată și pe plan artistic, ca poet. Este membru al Ordinului avocaților vaudezi, secția beletristică. În anul 1962 a fost distins cu Premiul Folloppe al Universității din Lausanne, iar în 1974 cu Premiul Schiller pentru poezie.

A publicat pînă acum 6 volume de versuri: *Greffes* — 1962, *La boîte à fumée (Cutia cu fum* — 1964, *Ventre des Fontaines (Măruntaiele fîntînilor)* — 1967, *Herbier de failles (Ierbar de falii)* — 1967, *La traversée (Traversarea)* — 1974, *L'Élève du malin (Discipolul șmecherului)* — 1977.

POET

Un „poate" azvîrlit
celui ce caută cristale
aidoma,

și anii-l smulg din hăuri
Și pietrele trăiesc în ochii lui

Diferă de insecta
ce freamătă elogiind
Sub aripile-i irizate
mai hoinărește-un lup

Stridența încăpățînată
îl vindecă de moarte

El neștiind să ia
în seamă nici o forță înarmată
e lesne de oricine
întrecut,
dă repede-ndărăt și se adună
ieșind din așteptare

Prădat, dacă reclamă
oprit e să vorbească

Greșește-ntemeind
domnii de nențeles
în miezul lucrurilor clare.

Întoarce drumul
în folosul lui,
ghicește, urmărește
și prinde nemișcarea
în repedea vînturătoare
a unei singure priviri

Mîinile-i tremură
Țesînd întruna razele luminii
corneea zilei îl orbește

Crezînd, pe nume cheamă
și totu-n jur tresaltă
și se-ntrupează
din neprihănire.

MĂREȚIA

Viața
nouă strălucește
peste țigle
neclintită —

el se-ncumetă-mpotriva
măreției
din nevoia de a umple-un gol
în sine-și

Nu e păcălit,
ci degradat de așteptare.

Unitatea risipește
rămășițe de real
ce-o anulează.

Știe
că minciuna
vine repede-n întîmpinare,
se oferă totdeauna
omului nerăbdător.

Vrea s-ademenească
fără a isca vreo bănuială,
fără rost ironizează.

Uneori atît de mult fixezi
că ajungi să nu mai vezi
nimic.

Căutînd mereu
spre nicăieri
se trezește evocînd
alba via baciului ofrandă
la slujba de dimineață.

Bucurie
a chemării !
Turmă de mioare
lîngă porțile odihnei.

Dacă își aduce-aminte
mai nainte
timpul n-o să mai sfîrșească
niciodată.

În pervaz
atît de palid
laptele alb-albăstriu
îl orbește pe cel fără minte

(cerul uriaș)
un fronton de var
pe zidul zilei
mut și glăsuind
în vîntul
oaspete nesigur.

Toate astea le-aș fi vrut
dincolo de stăpînirea umbrei.

ZIUA DEZBINATĂ

Amiază
pentru că s-a cățărat
pe-o creastă de strivită iarbă,
ar fi prea mult să-i spui

Deodată
ziua-ntreagă
e-mprăștiată printre pietre,
pigment albastru-al amețelii,
orbire sfîșiată
sub certitudinea
de-a aduna —

astfel căușul palmei
la buze duce apa

Coboară
intră vie
într-un izvor de umbră
(făgăduit cărei cascade)
parcă decade

După-amiaza apoi
văzînd fărîmițarea
văzînd urzeala umbrei
pe cărărui de-albastră iarbă
(o moarte acceptată)
nu se mai simte
ca în zori, frunzișul
alunecă pe sub retină
și parcă se zbîrcește parcă bea
rarefiază-ntreaga zi compactă
și dezbinată și coruptă —
cosașă a privirii.

JACQUELINE TANNER

(n. 1943)

S-a născut la 23 iunie 1943, în localitatea Renens, cantonul Vaud. După studii sanitare urmate la Renens și Prilly, lucrează o vreme ca secretară la spitalul cantonal din Lausanne, iar din anul 1974, ca laborantă într-o clinică particulară de hematologie din același oraș. Este membră a Societății scriitorilor elvețieni.

Poetă de real talent, în plină desfășurare, și care își caută cu predilecție sursele de inspirație în frămîntările și în aspirațiile omului contemporan din imediata sa apropiere sau de pe cele mai îndepărtate meridiane ale lumii, Jacqueline Tanner a publicat mai multe cărți, dintre care amintim : *Aurore pietrifiée* — 1974, *Mélanie la nuit* — 1980, *Hommage à Robert Favarger*, volum colectiv, omagiu adus pictorului dispărut — 1981.

PIATRA FONDANTĂ

Scriu suferința mătăsoasă-a dimineților
de flux

Scriu și epava saurienilor împotmoliți
în lutul iazurilor
smulși
din algele ucise

Scriu pentru celălalt
de dinaintea mea
de după mine
bun slujitor al bălților din toamnă
și oaspte-al mocirlelor secate
și călător ce trece rîzînd de naufragii
cînd oceanul se înclină
în fața lunilor dănțuitoare

Scriu și galopul sacadat
al bîrnelor mînjite
și sîngele
strop lîngă strop
pe trandafirul
peste mîna
copilului care-a murit
un trandafir
o mînă —
moarte

Scriu scriitura
vulturilor ce sfîșie planete
și-a toboșarilor
gata să cadă
pe șleaul adîncit de anotimpuri

Scriu minunatele culori
ale manejurilor poticnite
în praguri de păduri
în zgomotoasa vestejire
a unei duminici de vară
redată unor spații cu ape de moar
cînd piatra se confundă
într-o clipă
cu zborul goelanzilor,
și scriu
privirile vîscoase
ale paingilor cu cruce-ndoliați
și furia neputincioasă
la strigătul mulțimii

Scriu
cealaltă dimensiune
a unui trup dat înapoi
în care toamna-și rînduiește
inelele la pîndă
pe fraza începută

Scriu
și își aduce-aminte vîntul
de violetele smochinului alinturi

Scriu moartea
moartea
smulsă primejdiei marine
cînd de cîmpii își bate joc șacalul
în adîncimea unei nopți
fără escală

Scriu și tumultul liniștit
al unui țarc crucificat
peste pontonul amintirii
și peste fluviul trîndav
ce trece prin orezării
reduse la tăcere
umilite

Scriu și o altă muzică
de fier
sau de nisip
sau de cobalt
zvîrlită în aversele latente
și în tavernele-mpărțite
din Praga
sau de-aiurea
Scriu viața
înlănțuită în cristalul
veșmintelor noastre de piatră
cînd siluete fugitive
voi v-ați pierdut
în largul unui golf inaccesibil

TRECERE

Sînt strigătul de spaimă-al vostru
în seara norilor imenși
căscate guri, alt anotimp

Sînt cealaltă mînie-a voastră
între Olimp și Amsterdam
această zi geroasă, un foc stins

Sînt dincolo-de-mare al vostru
la răsăritul soarelui în miez de noapte
recul de timp și de infernuri

Sînt amintirea voastră
cuirasă de sidef și bluză aurie,
puteți să-mi spuneți doamnă

Sînt iunie și decembrie-al vostru
pe-aiurea... în alt an
tot mai cînta un Che Guevara

Sînt piatră și sînt fum
și-n părul meu de aur
mama comorile și le-a depus

MORITURI

Lui Victor, ghitarist, asasinat (după ce i s-au tăiat degetele de la mîini și, silit astfel să cînte la ghitară, a cîntat un cîntec revoluționar) pe stadionul din Santiago.

Aș vrea să-ți spun

Aș vrea să-ți spun că vulturii s-adapă
din pîntecul sierrelor clătinătoare

cînd lira lui
incendiind jignitul spaţiu
s-a năruit într-o altă lumină

atunci şi soarele a-ngenuncheat...

şi glasu-i rădăcinile-amăgind,
de plesnitoarele tornade spînzurate,
a cunoscut înfiorarea
unei păduri supuse la supliciu

Căruţa blestemată
pe drumul amintirii scîrţîind
încă mai mîngîie suspinul
ghitarei sale-n doliu

O Chile, Chile
ce-ai făcut cu mîinile lui ?

TU LE VEI SPUNE...

Tu le vei spune că am sînge
profund şi îngheţat ca o banchiză
de toamnă şi că-n jilăveala
răgazului oceanic
un spargeval depune
maci roşii uneori...

Tu le vei spune că am o privire
severă şi asemeni turbei
din mărăcinurile aspre
cînd toate spaimele s-aşează
între un rug încremenit
şi ruga unui cormoran...

Tu le vei spune că am mînă
deschisă deşi grea de vagabond
marin şi că nici o şalupă
zvîrlită în acea păşune
n-o s-o împiedice vreodată
abisurile să le-nfrunte...

JEAN-CLAUDE BERGER

(n. 1943)

S-a născut în Le Locle, cantonul Neuchâtel. Urmează studiile secundare în localitatea natală, iar pe cele universitare în capitala cantonului, devenind licențiat în științe. Călător pasionat, a colindat timp îndelungat mai multe țări și continente, cu care prilej n-a ezitat să îmbrățișeze cele mai diverse îndeletniciri. În ultimii ani s-a stabilit la Roma, fără să piardă însă legăturile cu țara sa. Este membru al Societății scriitorilor elvețieni.

Poet de o mare sensibilitate și atent cizelator al imaginii, Jean-Claude Berger a publicat mai multe volume de versuri, dintre care amintim: *Parle (Vorbește)* și *Phaéton*.

*
* *

Pe chip o noapte fără de-nceput,
copac cu crengile trăsnite,
pe urmă-ntîiul florii freamăt,

și vîntul matinal ațîță iarba
și arde, pîrjolește mîngîierea,
și ochiul ruginește sub fulgere de sare:

etravele luminii fără nume
împung deodată glasul,
și ca o gură care cască se deschide
în camera de zori împresurată
tiranica meduză a tăcerii:

deodată zorii marea o presară
cu-o roșie vulcanică salivă,
și ca zefirii-nsîngerați,
de rănile solare-apari și tu
cu părul fluturînd ca viile-arămii,
tăcută proaspătă ca roua —
mă tem să nu-mi dispari ca roua.

*
* *

Nimic nimic nimic doar un chibrit
ce-n propriu-i fulger se distruge
și iată că mă nasc
cu gura a memorie mirosind
și cu privirea-n sînge — iată
că soarele-și acoperă pădurea
în lună azvîrlind cu pietre
lichide care scapără-n oglinzi —
vezi nu mă mai înfurii
pe-acest aruncător de torțe
care-ți asediază chipul.

Barcă a timpului şovăitoare
prin secolele zeilor îndrăgostiţi
îmi simt însingurată pielea
şi ca o insulă care cu aripi
roase de mare se înverşunează
cîteva vise să ne mai salveze :

visează-această mînă pură
în care cercetez privirea morţii ?

visează ea această iernatică maree
pe pagina ce trebui-va scrisă ?

visează-această proră de lumină
pe ghizdurile unei lumi albastre eşuată ?

visează-această plagă a timpului simţită
asemeni c-un dulău nocturn în zori ?

visează acest bici de sori
care mă şfichiuie din înălţime ?

* * *

Nu-mi place pragu-acesta-al dimineţii,
copilăria camerei nu-mi place,
nici searbăda ispită-a zilei

trecînd de umede acoperişuri
cu multele-i jivine străvezii
fugind în noapte
spre ultimele somnoroase rădăcini,
în noaptea care se rostogoleşte
spre nerăbdarea ierburilor sale
spre adîncimea-i de copac,
spre transparentele-i izvoare
ca nişte uriaşi plămîni,
în bubuit de stînci carbonizate ,
spre tot ce nu ştim noi să deslușim,
în colcăiala rădăcinii noastre
printre ruine adunînd vătămături
(peceţi tăcute vătămînd privirea)
şi cotituri şi cute —

Numele tău îl simt ca pe-o durere,
un testament în care nu mai cred,
un testament pe jumătate ars :
tu îmi vorbeşti de amînare-n amînare,
tu îmi vorbeşti cu ce n-a mai rămas
decît o jumătate-a unui glas,
şi vîntul, cămătar al vremii,
şi vîntul se repede-n vii,
şi fumul
umple infernul zilei ce-o am de străbătut.

EŞTI ÎNCĂ TU

Eşti încă tu
cel mai mănos ogor, eşti încă tu
cel mai fierbinte vînt, cel care-mi soarbe

toate-anotimpurile de cuvinte,
cînd se aprinde-n pieptul tău o lampă
ce sînii-ţi luminează dinlăuntru
scoţînd din minţi pînă şi iarba
de se deschide-ncepe să scînteie,

şi albe diamante eu transpir,
mă prăbuşesc sub norul duşmănos
muşcînd nisipul şi smintita clipă,
şi-ascult cum se strecoară-n mine
altcineva, alt eu definitiv,
cel de pe urmă chip al tău în care
pînă şi numele mi-l pierd.

Din sîngele tău clocotind ţîşnesc
ciudate vietăţi mereu
ce m-au văzut pe mine cum mă nasc,
trecutul lumii l-au văzut şi violenţa
limbajul, pălăiala oraşelor distruse,
cuvintele fără-nţeles,
şi camerele scunde-ale torturii,
şi cărţile cu pagini albe,
neantul meu şi zorii de lumină.

Tu vezi acum că pot să merg
printre ruinele vieţii mele,
că pot să mă ţin drept,
şi într-o clipă de beţie să respir
mireasma sînilor tăi luminoşi,
pot să străbat noroaiele şi roua,
pot să-mi azvîrl ticăloşia din priviri
şi să mă-nfrîn de la cerneală —
dar să se isprăvească-odată

cu-acele zile, camerele-acelea! —
şi pot să mă înfund şi-ntr-un pustiu
atîta timp cît tu eşti încă tu,
ogor mănos şi vînt fierbinte.

*

* *

Povestea zilei o cunosc,
nu mai citesc din ea, e frig
şi morţii mă-mpresoară, şi pămîntul
e-un zid al trăiniciei mele verticale,
un arbore solar
de care-atîrnă-o coardă-asfixiată —

să-nfrîngem, să ucidem gerul umbrei,
necurăţenia să ne-o spălăm
spre-a ne elibera fiinţa,
odată pentru totdeauna din pămînt,
să ne clădim o zi-n pofida
tuturor zilelor ce le avem,
un cer spuzit de stele în pofida
acestui soare vestejit, hoinar
prin coridoarele oaselor noastre —

în pivniţă nu-i nimeni
să secere-acest grîu însîngerat,
să curgă aurul acestei veri,
să bea această apă resemnată,

nu-i nimeni care să-mi vorbească
cum se vorbeşte morţilor la ora
cînd se încheie cartea fără glas —

nu-i nimeni şi nici tu nu eşti,
încet şi fără zgomot să străbaţi
oglinzile, terasele înveninate,
buchetele imensului deşert
în care pumnul soarelui izbeşte.

OLIVIER PERRELET

(n. 1944)

S-a născut la Geneva. Studiază literatura la Universitatea geneveză, după care se consacră scrisului. Este membru al Societăţii scriitorilor elveţieni, al Societăţii scriitorilor genevezi şi al PEN-clubului elveţian.

Debutul în literatură şi-l face cu volumul de versuri intitulat *Crise de Rêves (Criză de visuri)* — 1964, care scoate în evidenţă un poet interiorizat, meditativ. În 1967 publică, la Paris, romanul *Aphrosine ou l'autre Rivage (Aphrosine sau celălalt ţărm)* şi volumul de povestiri *Les petites Filles criminelles (Nepoatele criminale)*, iar în 1979 substanţiala culegere de poeme *Terre Novale (Pămînt proaspăt desţelenit)*.

DE LA O CLIPĂ LA ALTA

Un strop de rouă vîrf de creangă :
obîrşie
        beţie
                picurare

O clipă mai tîrziu
mă vei cuprinde cu un braț mai proaspăt
și mai puțin tremurător decît pădurea ?

ZĂPADA

Să saturi toate vitele din lume :
grăunț
peste
grăunț —
dar ea-i mult mai ușoară.

Dezmierd peste dezmierd
ger peste ger :
simt mîinile cum ard
cenuși peste cenuși.

Întinsă
goală
pe patul creierului meu
pumnale care te topesc
și umpli-aceste teci
cu albe mici grăunțe :
fulgi de zăpadă fulgi.

Curînd nu voi mai fi
căci mi se pierde urma.

PRIMĂVARĂ

Lungi strigăte de păsări
în lojile cerești.

O muscă-nchisă Moartea
în umbra soarelui.

Mormîntul se deschide
cu pîrghiile sevei

Bei noul sînge proaspăt
al drumului cu carpeni :
dintr-o secretă rană.

Și picură
se-adună
se clatină
se-adună
scînteie
și cade
cade
clipa

NU VISEZ

Nu nu visez
un glas un glas
la nesfîrșit izbește

în liniştea adîncă
un glas un glas
la nesfîrşit izbeşte
în clopotul urechii mele.

Nu nu visez

Un glas
pe care nu-ndrăznesc
să-l recunosc
un glas
răsună în timpanul
copacului de aur

e glasul meu.

FOŞNIRI DE IERBURI

Foşniri
foşniri de ierburi
în noaptea-ntunecată

De ierburi ce m-afundă
în îndoiala paşilor tăi repezi.

Foşniri de ierburi lîngă lampa mea
foşniri de ierburi pe pagina mea
şi roua neagră
roua neagră.

Foşniri de ierburi în vinele mele
în sîngele meu verde ce dă buzna
în sîngele meu verde ce se-ntoarce...

Foşniri de ierburi pe sub limba mea
foşniri de ierburi pe sub ierburi :
seminţele de moarte-s sfărîmate.

Şi tu te-aud acuma
tu fugi alergi întruna
alergi cu talpa goală
pe sub acest mormînt de cioburi.

CE ESTE-ACEASTĂ VOCE

Ce este-această voce
— vocea mea —
dincolo de vacarm,

ce este-această voce
— a mea a mea desigur —
dincolo de obişnuinţă :

un pumn de fulgi
de pleavă
un meterez de fulgi
un meterez de pleavă
în calea apelor dezlănţuite.

Încep să strig —
şi vocea mi-o aud :
cine mă-năbuşă
şi-n loc mă ţine
şi cine-n gura vîntului mă ţine,

cine mă-mpiedică
să împreun
suflarea mea cu răsuflarea lui
cine mă-mpiedică
să-mi ascund vocea sub cenuşă :
să cînt
să cînt
să...

Da
am văzut
şi adevăru-l spun
într-o-ngheţată zi de iarnă
pe plaja goală am văzut
o lebădă-n bătaia vîntului
clădindu-şi cuibul ei de stuf.

CE SFÎŞIE INFINITUL

Ce sfîşie în mine infinitul ?

Duioasă dureroasă
deschidere de suflet
ca pumnul

îndelung ţinut închis
peste un gînd nevinovat ;
tremurătoare dimineaţă
în răsuflarea florilor abia simţită.

Albina
ah divina
prea de curînd venită
deschide una dintre ele
şi ia asupră-şi moartea.

INDICELE ALFABETIC AL AUTORILOR CUPRINŞI ÎN VOLUM

SUMAR

JEAN-GEORGES LOSSIER

JEAN HERCOURT

CLAUDE AUBERT

MONIQUE LAEDERACH

ANA SIMON

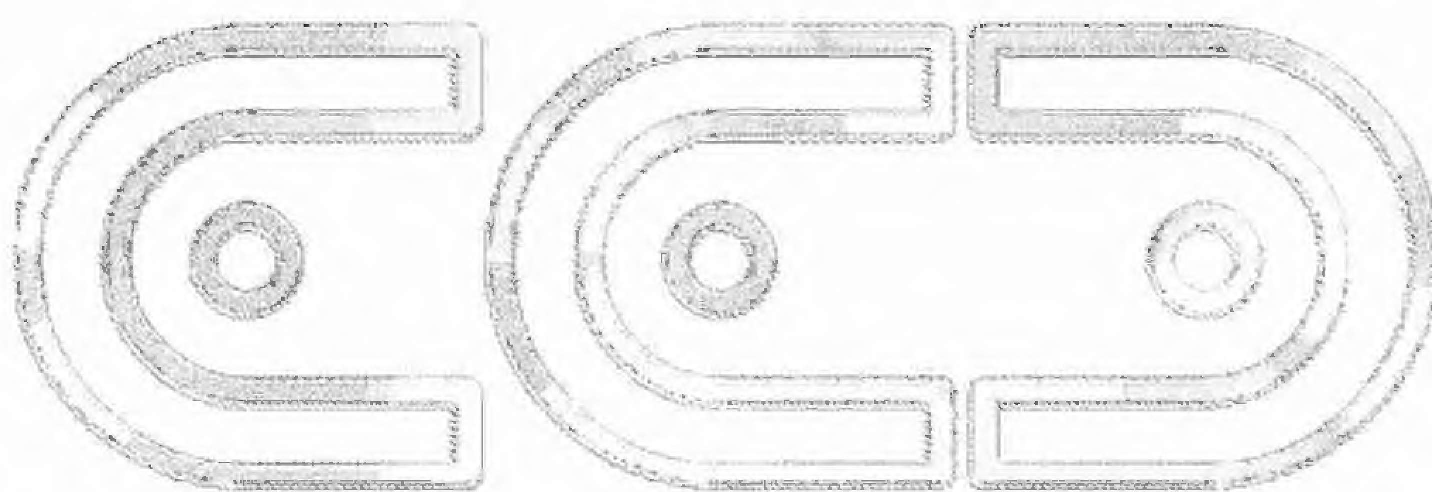
PIERRE-ALAIN TÂCHE

JACQUELINE TANNER

JEAN-CLAUDE BERGER

OLIVIER PERRELET







Scanare și prelucrare digitală







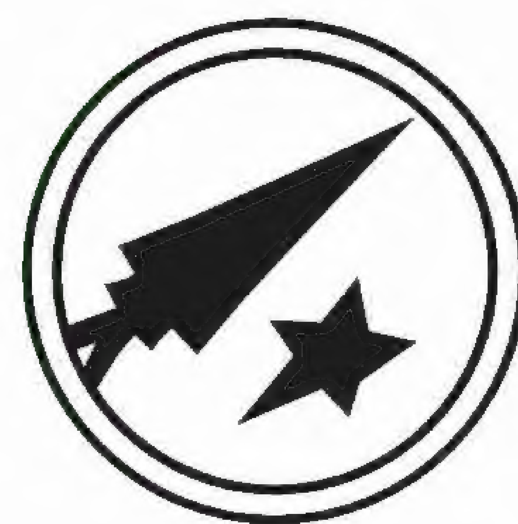


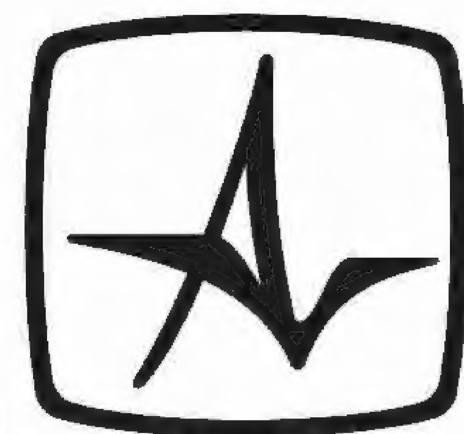
de

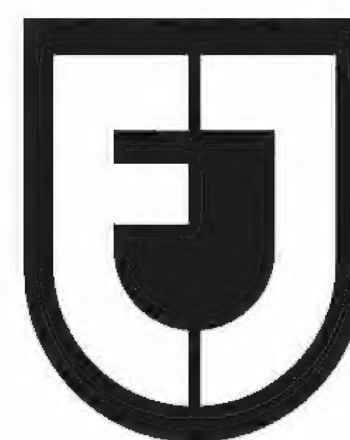
Anonim

și

CAT Graur







Antwerpen

2024





